

Жашылдын өңүн тунарткан
Кызылдын өңүн кубарткан.
Учуру келсе баарысын -
УБАКЫТ экен улгайткан

(Автор)

Көкүл (Шамшыдин) Жаманкулов

ЖОЛЖОРГО

Ырлар, поэмалар, котормолор
(Чыгармаларынын бир томдук жыйнагы)
Кыргыз жана орус тилдеринде

Бишкек – 2013

УДК 821.5
ББК 84 Ки 7-5
Ж 26

Бул китептин басмадан чыгышына демөөрчү (спонсор) болгон айылдаш иним – Бишкектеги үй эмеректерин жасаган «Нур» фирмасынын генералдык директору Тыныстанов Жумабек Исмаиловичке терең ыраазычылык билдиремин. Жумабекке жана бирге иштешкен анын бир туугандарына иштериндеги албан – албан ийгиликтерди каалоо менен турмушта, үй – бүлөдө бактылуу болууларын Жараткандан тилеймин!

Автордон.

Жаманкулов Көкүл.

Ж 26 **Жолжорго:** Ырлар, котормолор (Чыгармаларынын бир томдук жыйнагы).
- Б: «Из – Басма», 2013. - 336 б. - кыргыз жана орус тилдеринде.

ISBN 978 – 9967 - 457 - 79 - 9

Узак жылдардан бери окурмандарга белгилүү болуп келаткан акындын бул жыйнагына анын алгачкы ырларынан тарта бүгүнкүсүнө чейинки чыгармалары топтолду. Ошондой эле орус тилине которулгандары да кирди. Китеп К.Жаманкуловдун жетимиш жылдыгына арналат.

Ж 4702300200 – 13

ISBN 978 – 9967 - 457 - 79 - 9

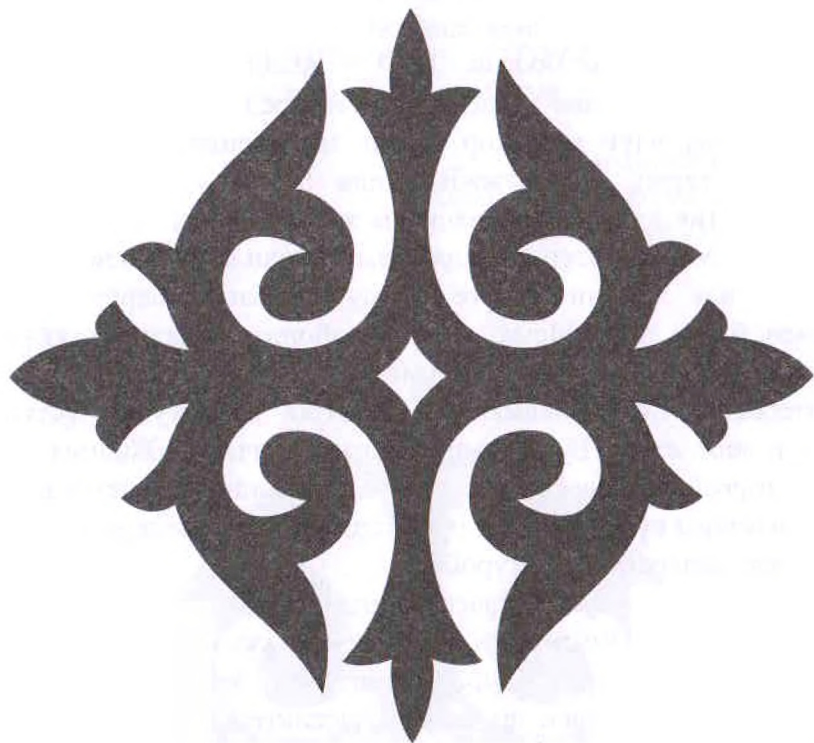
УДК 821.51

ББК 84 Ки 7-5

© Жаманкулов К., 2013.

Жазда чыккам, кичинемден - таң азан,
Татаал болду тарткан турмуш – таразам.
Жеттим Күзгө – арыдым деп неге айтам
«Жолжоргомду» камчыланып келатам...

2013 – ж.

Акындын ак жолу

Белгилүү акын жана журналист Көкүл Жаманкулов Ысык - Ата районунун Кеңеш айылында төрөлгөн. Эмгек жолун 1959 – жылдан тарта Фрунзе атындагы заводдо слесарь – жыйноочу болуп баштаган.

Кыргыз Мамлекеттик Улуттук университетинин Журналистика бөлүмүн бүтүргөн. Ошондой эле Кыргызстан жазуучулар Союзунун жолдомосу менен Москвадагы М.Горький атындагы адабият институтунда сырттан окуган.

Адабий эмгек жолун «Ден соолук» журналында котормочу, «Жаш Ленинчи» журналында бөлүм редактору, «Советтик Кыргызстан» газетасында адабият жана искусство бөлүмүнүн атайын кабарчысы болгон. 1980 – жылдан тарта «Мектеп» басмасында көркөм адабияттардын редактору, «Адабият» басмасында улук редактор болуп эмгектенди.

Союз тарап, басма жабылганда Ысык – Ата райондук мамлекеттик администрациясында жетектөөчү адис кызматына алынган. Мезгил өтүп, пенсияга чыккандан бери «Кеңеш» орто мектебинде жеткинчектерге «Комуз» сабагын берет. Ошону менен бирге эле «Ысык – Ата» райондук маданият үйүнүн алдындагы комузчулар ийримин жетектейт. Кайсы жерде иштебесин, Көкүл Жаманкулов поэзия жаратуунун үстүндө болуп келе жатат. Буга анын «Жазгы жамгыр», «Жалгыз тал», «Боз торгой», «Жаворонок» (орусча), «Жылдызым» аттуу ырлар жыйнактары күбө. Азыркы гезиттердин беттеринен да ырларын көп эле кездештирип жүрөбүз.

Көкүл Жаманкулов классиктердин ырларын да которгон. Алсак: Кайсын Кулиевдин «Кең пейил кумурска», Афанасий Феттин «Шыңгырак гүл» китептерин которуп, басмадан чыгарган. Башка дагы ар кайсы классиктердин чыгармаларын которгон.

Журналисттик кесипте иштөө менен көптөгөн макала – очерктерди газета – журналдарга жарыялады. Басмада иштөө менен жүздөгөн көркөм адабий китептерге редактор болду.

Акындын чыгармачылыгы туурасында убагында залкар акындар: Байдылда Сарногоев, Сүйүнбай Эралиев, Жалил Садыков жылуу пикирлерин айтышкан.

Көкөл Жаманкулов жаш кезинен тарта комуз өнөрүн да аркалаган инсан. Элүүнчү жылдардын аягында, алтымышынчы жылдардын башында адегенде Асанбек Жантемировдон анан Бейшеналы Кулболдиевден комуз үйрөнгөн экен.

Көкүл Жаманкулов Кыргызстан Улуттук жазуучулар союзунун, Журналисттер союзунун мүчөсү. Эмгектин ардагери, Билим берүүнүн мыктысы.

Акынды жетимиш жашы менен куттуктап, ага ден соолукту, бакубат жашоону, чыгармачылык жигерди каалайбыз.

Чолпонбек Абыкеев.

**Кыргызстан Улуттук жазуучулар
Союзунун төрагасы**

Талантың артсын

(Тушоо кесүү)

Бизде ыр жазууга шыктуу көп жаштар бар. Алардын ар бири келечекте жакшы акын болууга талапкер. Ошол жаштардын бири – Көкүл Жаманкулов. Жаш акындын айрым ырлары республикалык газета – журналдарга чыга калып жүрөт. Басмага чыга элек көп ырлары менен таанышмын.

Көкүл Жаманкулов ырды кыска жана ойлуу жазууга аракеттенет. Өзү шаардагы Фрунзе атындагы айыл чарба машина жасоочу заводдо жумушчу болуп иштейт.

Акындын алган темасы – туулуп өскөн айылы жана завод жөнүндө. Анткени Жаманкулов андагы иштеген колхозчулар менен жумушчулардын турмуш иштерин жакшы билет. Буга анын: Мекенге берип жатканым», «Үйрөндүм», «Станок», «Тоо булагы» сыяктуу ырлары далил боло алат.

Акырында Көкүлгө айтаарым бул: Акындык көрөңгөң арбын болсун. Чыгарманын санына карабай, сапатына кара. Ырларың элдин талабына татырлык болсун. Ак жол сага!

**Байдылда Сарногоев,
Кыргызстан жазуучулар союзунун
адабий кеңешчиси**

(«Ленинчил жаш» 17- май, 1964 –жыл.)

АЛГАЧКЫ ЫРЛАР

Күдөрүн үз, жалкоолук

Жармашасың жатып ичер жалкоолук,
Үмүтүн үз, кылчактабай көп тооруп.
Мен эмгекке чеке терди тамызам,
Мезгил эмес, тура калчу токтолуп.

Жакындаба, күдөрүн үз, алыста,
Билек түрүп жети жылдык жарышка.
Мезгил учкул, сенден эрте бөлүнтүп,
Мекен мени сүрөп жатат намыска.

«Кыргызстан пионери»

17 – декабрь 1959 – ж.

Атама

Турмуш өзү өөдө – төмөн,
Төмөнүнө туш келип.
Билем ата жүргөндү,
Көкүрөккө күч келип.

Картайганда үй салам деп,
Бердин болгон каруунду.
Карагай, кирпич үчүн саттың,
Бирин – экин малыңды.

Жалгыз уулум окууда деп,
Тартпа ата кур кайгы.
Мына быйыл окуу бүтөт,
Мени иш күтүп турбайбы!

1958 – ж.

Тилек

Ала – Тоо сүйгөн мекеним,
Аралап адыр – өзөнүң.
Кылыч миз кылда чокуңа,
Канткенде чыгар экенмин?..

Таң - Чолпон менен сырдашып,
Таланттын күчүн ырбатып.
Оркойгон ошол төбөңдө,
Олтурсам экен ыр жазып!

1959 – ж.

Ак терек

Жибек жерге шыбыр салган ак терек,
Өсө бергин жылдан – жылга көкөлөп.
Кутман күндүн кубанычын белгилеп,
Кучагыңан куштар сайрайт эртелеп.
Жерден адам, асмандан куш үндөшсө,
Жергебизге кандай сонун көрк келет!

1959 – ж.

Комузчу кыз

Комуз чертсем улам мага жакындап,
Колун серпип, тырмактай кыз талпынат.
Берип койсом бооруна кучактап,
Дыңгыратат кылдарынан тарткылап,
Кулагыма жаңы добуш угулуп –
Көз алдыма комузчу кыз тартылат.

1959 – ж.

Ширетүүчү

Жанган сымал көз алдында шам чырак,
Жаа огундай жарак учун от улап.
Көргөндөргө кыз экени байкалбай,
Күмүмбүбү «темир жигит» отурат.

1961 – ж.

Жаз айына

Жаз айлары жанга ынак –
Жашартасың жаңылап.
Бак ичинде бажырап,
Куштар үнү жаңырат.

Жер бетине жабдуулап,
Жаптың сайма түрүндү.
Көк шиберин аралап,
Созгум келет үнүмдү.

Мээримиңе менчилеп,
Жан – жаныбар сүйүндү.
Жаза берем, жадабайм,
Сага болгон сүйүүмдү.

1960 –ж.

Мекенге берип жатканым

Жалтанбай барскан урушту,
Жактыргам ошол жумуту.
Ал оюм менин орундап,
Акыры болдум жумушчу.

Көп темир оттой кызарып,
Кериле чапсам узарып.

Көкүрөк чыдап ысыкка,
Көнүктүм күрсө узанып.

«Иште!» - деп мага айтканын,
Ата – эне сөзүн жактадым.
Мына ушул менин азыркы,
Мекенге берип жатканым.

1964 – ж.

Жеңеме

Айылга бир күн барганда,
Айтыптайт жеңем: «Ай бала, -
Кызылчам бүтсө келдинби,
Кебелбей басып жай гана?.. –

Болбостур жеңе таарнч кеп,
Бош жүргөн мага болос эп.
Машина жасайм заводдо,
Жумушуң жеңил болсун - деп.

1964 – ж.

Апам

Кол кабыш кылып атама,
Кой айдап алга жөнөпсүң.
Ашуун жетип белине,
Ак карга мени төрөпсүң.

Азыркы менин жардамым,
Кант – чайың үзбөй апкелем,
Калаадан күтүп баланды,
Калдайып турчу апакем!

1959 – ж.

Жүргөнсүйт бийлеп -жүгүрүп

Көктөмдө кара булуттун,
“Көк жашы” жерге шатырап.
Көйкөлгөн талаа гүлдөрү,
Көйнөкчөн окшоп калтырап –
Жамгырда калган кыздардын,
Элеси көзгө тартылат....

Токтотсо булут “көз жашын”,
Аздан соң алтын күн күлүп.
Атыры “бурк” деп койнунан,
Түркүн гүл желге жүгүнүп –
Сахнада чебер сулуулар,
Жүргөнсүйт бийлеп-жүгүрүп....

1965-ж.

Булак

Ала-Тоо койну жашарып,
Ак кайың, гүлдөр жасанып.
Өзөңдү өрдөп баратсам,
Өпкөлөйт булак жашы агып.

Суурулган тоонун төшүнөн,
Сыр сурап жалгыз өзүнөн.
Суусаган жанды кандырып,
Суу ууртап жаттым көзүнөн...

1964-ж.

Жазгы жамгыр

Жазгы жамгыр төгүп кетти,
Жабык булут сөгүлдү.
“Жыртыгынан” жерге чууруп,
Күндүн нуру төгүлдү.
Мүрөк суусу жалбыракта,
Мончок болуп көрүндү.

Мен талаада жүргөн элем,
Жууп өттү өңүмдү.
Жазгы жамгыр... жазгы жамгыр –
Бир жашарткан өмүрдү!

1964-ж.

Энеме

Бетиңе сан жетпеген бырыш толуп,
Калсаң да карылыкка коңшу конуп.
Энеке, мени карап бир жылмайсаң,
Төгүлөт анын баары ырыс болуп!

Станок

Цех ичинде станоктор автомат,
Минут сайын зор иштерди аткарат.
Көк темирди кесип, тешип жылмалап,
Коер жерге өзү ташып алпарат.

Жаны тынбай тетиктери элирет,
Жаңылбастан ал ан сайын көнүгөт.
Адам уулу алп күчү бар темирге,
Акылынан бөлүп берген көрүнөт.

1961 – ж.

Ала – Тоо

Чагылтат күндүн нурларын,
Күзгүдөй көп – көк муздарың.
Көңүлдү тартып өзгөчө,
Көкөлөп турган учтарың, -
Көккө атып жерден жаңыдан,
Көргөнсүйм ракет учканын!

Кар жааган түнү

Калыптыр түндө кара жер,
Кайнаган сүттөй көбүктөп.
Башкача жасап коюптур,
Бадалды, бакты, “бөрүктөп”.
Табылды андан бир сап ыр,
Далайдан жүргөн мен издеп...

1968 – ж.

Кар жаады түнү бою борошолоп,
Ширелип бутактарга калган токтоп.
Чачырап күндүн нуру тийген кезде,
Үзүлүп түшүп жатат кебезге окшоп...

Ак куулар сапарына...

Келгенде ушул жылдын жаңы жазы,
Шатырап жерге түштү булут булут жашы.

Аңызда топуракты эзип жатты,
Акыркы аяз тонун чечип жатты...

Көл толкуп: “Кош!” дегендей көбүк чачты –
Ак куулар сапарына канат какты...

Көктөм

Көктөм, көктөм, көктөм ай,
Көпкөк чөптүн өскөнү ай!

Чыктык көккө оюнга,
Чоң өзөндүн боюна

Асылалы мойнуна,
Алчы бизди койнуна!

Алма

Таттым алма, татынакай алмаңды,
Татуу мөмө татпай турган жан барбы?
Өтөп келген жылдардагы соолукка,
Тийген белем ширесинин жардамы.

Тиккен эле атам тирүү кезинде,
(Анда мен да алтыдамын – эсимде.)
Чырпык элең, түздөп кармап турганмын,
Чуңкур казып – топурагы эшилме.

Андан бери өстүң алма шатырап,
Бутактарың сүттүү эмчектей чатырап.
Быйыл дагы жазды көрүп турасың,
Бүчүрлөрүң бүт боюңа чачырап.

Гүл башбагат бүчүрүңдүн үрпүнөн,
“Көз жарчудай” калбай баары бир түндөн.
Үйүң толо алма болот дегендей,
Үмүтүңдөн айланайын бүртүйгөн!

Акырын айландырып кетет тартып.
Атамды да ошентип алып кеткен,
Кош айтып, колун мага сунуп жатып.

Белги болду үйүлгөн топурагы,
Өзү алдында бар сезем, сыйлайм аны.
Ошол жерге китепти ала барып,
Жакшы көрөм ырларды окуганды.

1966 – ж.

Кеч күз

Күчүнөн тайып жайкы аптап,
Күз келди жерди жайдактап.
Жашылын сорду байкатпай,
Жалбырак бетин жаргактап.
Таркылап этек-жеңиден
Тийишет шамал жалтактап.

Бардык чөп малга корголот,
Бир гана камгак кор болот.
Барпайган менен байкуштун,
Башында дан жок тоголок.
Шамалдын болуп туткуну,
Шайы ооду тынбай томолоп.

Тоо башы ак кар жамынат,
Тоолуктар кышка камынат.
Малыбыз семиз болду деп,
Малчылар кайтса жадырап –
Жаз, жайды күтүп кайрадан,
Жайлоолор калат жалдырап...

1965-ж.

Күрөң уй

Апакемдин ак төшүнө жармашып,
Эне сүтүн алты ай эмген экенмин.
Андан бери танбайм, танбайм күрөң уй,
Кубат берген төрт эмчегин экенин...

Кыйын күндө калмак экен жардылар,
Эгер сенин ак сүтүндү татпаса.
Саап ичет, сатып ичет кары – жаш,
Дары экен го ар убакта таптаза!

1960 – ж.

Шахтерго

Шахтер жигит, элесинди жаратам,
Маңдайындан бакыт төгүп, жанат шам.
Ташкөмүрүң жагып коюп аязда,
Илебинен денем балкып ыр жазам.

Түзөй албай ойлорумдун сабагын,
Толкун жиреп, кыялданып барамын.
Сезимдердин «сары алтынын» чогултуп,
Сеникиндей «кенчти» качан табамын?..

1957 – ж.

Кыскача пикир

Көкүл Жаманкуловдун ырларынан кийинки кездерде республикалык газета, журналдардан көп эле кездештирем. Анын өзүн мен «Кыргызстан пионери» газетасында редактор болуп иштегенден бери билем. Мотурайган кичинекей кара бала редакцияга ыр алып келгени эсимде. Анын биринчи ырлары да ошол газетанын беттеринде жарык көрдү. Эми андан бери көп эле суулар аккандай болду.

Бул мезгилдин ичинде жаш акын да турмушту билип, калемин бир топ эле жөнгө салып алганы байкалат. «Балама» деген чакан бул ырын мисал келтирейин:

«Бул дүйнөгө көзүңдү ачканың,
Бирде ыйлап, күлүп жатканың.
Кубандырып кыял – жоругуң,
Кас – кас туруп кадам басканың –
Сен атанды туурап жатканың.
Бул дүйнөгө көзүңдү ачканың,
Сени өссүн деп мээрим чачканым.
Өөп – жыттап моокум кангыча,
Өпкө – боорум ала чапканым –
Мен атамды туурап жатканым».

Мындай ырлар көп.

Көкүл буга чейин жыйнак берүүгө шашпай келип, ага эми гана киришип жатканы – кубанарлык көрүнүш, ага шашкандан көрө өзүңдү даярда, өзүңдү акын катары такшалт, жетилдир деген акыл туура.

Сүйүнбай Эралиев
Фрунзе. Август. 1978 – ж.
(«Жазгы жамгыр» биринчи китебине баш сөз)

Байчечекей

Байчечекей, байчечекей жайнаган,
Бажыраят жаз келгенде кайрадан.
Жүрөктөргө жылуу сезим урунуп,
Жашаргансыйт муну көрүп кайран жан.

Адам түгүл асмандагы күн күлөт,
Жаз жарчысы жайнап турса үлбүрөп.
Жердин бети жылдызданып – кулпунуп
“Жашоо” – деген жакшы экенин билдирет.

1964-ж.

Теңирден сурануу

Көкө – Теңир шыпаасынан жан келген,
Көктөсүн деп Кыргыз Ата кан берген.
Каным, жаным, жана акылым кошулуп,
Калк ичинде карапайым адам мен.

Оо, Жараткан Кыбыла –
«Оомийин» - десең, мен мына –
Каным Кыргыз – Кыргызстан,
Жаным Мекке - Медина!

Бир тамчы кан арналыптыр Мекенге,
Бир чымчым жан арналыптыр Меккеге.
Мен ыраазы, мен ушуга ыраазы –
Мезгил жетсе керектигим экөөңө!

Оо, Жараткан Кыбыла –
«Оомийин» - десең, мен мына –

Каным Кыргыз – Кыргызстан,
Жаным Мекке - Медина!

Комузумду алгым келет колума,
Куранымды аскым келет мойнума.
Гүлзар бакты сепким келет оюна,
Кереметгүү кең Ала – Тоо койнуна.

Оо, Жараткан Кыбыла –
«Оомийин» - десең, мен мына –
Каным Кыргыз – Кыргызстан,
Жаным Мекке - Медина!

ЫСЫК – АТА ЫРГАКТАРЫ

1. Тууган жер

Ары жагы болуп Суусамыр,
Аркайган тоолуу Тууган жер.
Аңкыган беттен абалтан,
Арашан атып турган жер.

Чокчойгон ташы элестейт:
Чоң Чүйгө салып турнабай,
Чоң атам Төкө жол карап,
Чокуга чыгып тургандай.

Сан жылкы айдап сайында,
Сабалап атам жүргөн жер.
Сабааны бышып, шанданып,
Санаалаш теңин сүйгөн жер.

Эстеген сайын апамды,
Эстеген сайын атамды.
Эшикке чыгып караймын,
Элжиреп Ысык-Атамды.

Сагынган сайын апамды,
Сагынган сайын атамды.
Бөксөгө жетип турсам дейм,
Бөксөртүш үчүн азамды.

Сандалып элге айтамбы,
Сандаган кайгы-капамды.
Сабырлаш үчүн жаралган
Садагам Ысык-Атамбы!...

Өрдөштөн түшкөн ак булак,
Өзөндү карай жүтүргөн.
Эңкейип ичкен өмүр суу,
Эгерим кетпес жүлүндөн.

Кайкыңа чыгып ыр жазган
Калемим сендик Тууган жер.
Кайыгып кетпес көзүмдөн,
Карегим сендик Тууган жер!

2. Аймагым

Ак бороон турса да айланып,
Аталар аргамжы байланып.
Ак мөңгү ашуудан жол салган,
Артынан кой, жылкы айдалып ...
Апаппак гүлдөрү чайпалып –
Ары жагы Суусамыр жайкалып!

Байыртан алардын жолу узун,
Бабалар турагы – конушум:
Жар – Башым, Сын – Ташым, Бел – Сазым,
Сары – Жонум, Ичке – Суум, Ноорусум!

Ашырып мезгилдин белесин,
Ай сайын жакшырып келесиң.
Узун – Кыр, Бирдигим, Чоң – Далым,
Кең – Булуң, Кызыл – Суум, Кеңешим!

Токойдо куштары тынбаган,
Томолоп булактар жылгадан.
Ошонун баарысын тыңдаган –
Оозунан шекердей чуурутуп,
Осмонкул атабыз ырдаган.

Элим бар эзелтен кайратман,
Турса да жайкы ысык кайнаган.
Кызылча, жүгөрү, эгини, жемиши,
Бакчасы жайкалып – жайнаган.
Ылайык жаралган баарыга,
Ысык – Ата! – жеримден айланам!

3. Ысык – Ата - сонун жер

(хор үчүн)

Ала – Тоосу аркайган,
Асманы ачык шаңкайган.
Аскалардын боорунда,
Арчалары заңкайган.

Ырдап кайтат келгендер,
Ысык – Ата сонун жер.

Ырыскыны көтөргөн,
Ынтымактуу биздин эл!

Дабаасы дартка ар убак,
Дайрасы агат шаркырап.
Коктусу нурга бөлөнүп,
Курорту турат жаркырап.

Ырдап кайтат келгендер,
Ысык – Ата сонун жер.
Ырыскыны көтөргөн,
Ынтымактуу биздин эл!

Жылгалары малга бай,
Талаалары данга бай.
Өсүп жатат күн санап,
Өндүрүшү байма – бай.

Ырдап кайтат келгендер,
Ысык – Ата сонун жер.
Ырыскыны көтөргөн,
Ынтымактуу биздин эл!

4. Сагындым

Көп эстеп Ысык-Атамды,
Көөнүмдө эңсөө ташыды.
Карагай, арча түбүндө,
Калтырган алгач жашымды –
Саныма сүртүп ойногон,
Сагындым самын ташыңды!

5. Ысык – Ата

(Гимн)

Музыкасы: Сардарбек

Жумалиевдики

Ысык – Ата жүрөктөсүң ар качан,
Атак – даңкы дайын болгон абалтан.
Адамдардын жан дүйнөсүн агарткан,
Ала – Тоодон атырылган Арашаан.

Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ырдайм сени – бактыга.
Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ыйык жерсиң жалпыга!

Ысык – Ата тоосу токой жайнаган,
Түздүтүндө эмгек шаңы кайнаган.
Саймаланган айыл, талаа, Кант шаары,
Сары Өзөндүн байлыгына айланган.

Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ырдайм сени – бактыга.
Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ыйык жерсиң жалпыга!

Ысык – Ата – пейли кенен жайдары,
Жаркып турат көп улуттун маанайы.
Желбиресин жергебиздин байрагы,
Жаша, гүлдө Ысык – Ата аймагы!

Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ырдайм сени – бактыга.
Ысык – Ата, Ысык – Ата,
Ыйык жерсиң жалпыга!

КӨЛ ТОЛКУНДАРЫ

1. Ысык - Көлүм

Унутпайм, мына ушундай жашоо күнүн:
 Көкжашыл көлкүлдөгөн Ысык-Көлүм.
 Кумарым таркабастан кайра-кайра,
 Кучактап жан боорумдай келет сүйгүм.
 Койнуңа бир чөмүлүп алганымда,
 Оюмда он сегиздей өмүр сүрүүм.
 Мойнуңа колумду артып турганымда,
 Жактырып, жакынындай сезе билдиң.

Билдиң да билгендигиң ушу эмеспи –
 “Шырп”, “шырп” – деп белги бердиң эркелечү.
 Сен менен чер жазышып ойной берип,
 Күндөрдүн сезилбеди эрте-кечи.
 Жыпжылуу коюнуңа чырмалышып,
 Чынында сонун тура эркелешүү!
 Күн бүтү. Кызмат деген моюнда бар,
 Эртеге үйгө карай эрте кетүү...

Бери болчу Ысык-Көлүм – эркетайым,
 Берилип бешененден бек жыттайын.
 Кайрылып келаламбы, келалбаймбы,
 Табийгат соолук берсин сага ылайым!...
 Акырын Балыкчыга жылып барат,
 Ак куудай конуп алган күмүш Айың.
 Ырыскы бешигиндей термелесиң,
 Ысык-Көл! Айланайын, айланайын!

Тилек бар, буйрук болсо келем деген,

Мунуңан өзгөрбөссүң, аны билем.
Бирок да мезгил улам өтүү менен,
Эскирет, карыйт, өлөт адам деген.
Шонтсе да жаш муундар боло берет,
Кезинде көрүшөрсүң алар менен...
Ойт берип улам жээкке, оолдо чиркин,
Ойноктоп “он сегизиң” турат белем!

2. Ысык - Көл

Керилип, кең мейкинге койнун ачып,
Ысык-Көл бирде күчөп толкуп-ташып –
Аңтарып ыр барагын келе берет.
Алыкул акын менен колтукташып.

1967-ж.

3. Чолпон - Ата

Ар ким – ар ким жаккан жерден жай табат,
Келдим сага Чолпон-Ата кайталап.
Андан бери жашарганың – өскөнүң –
Ак балтырлуу кайыңдардан байкалат,
Жети кабат жаңы имарат кайкалап!

Алкыш айтпайт кандай адам баласы,
Жанга жагып, тынып турса санаасы.
Чолпон-Ата, Чолпон-Ата абасы –
Сергийт өпкө, бир жутумун карачы,
Бул өмүрдүн сыркоосунун дабаасы!

Кара терлеп карыш жерге баспаган,
Терең эле дем алуусу баштадан –
Бир карыя – жетимиш беш жашта адам

Дарыланып, тез сакая баштаган,
Таяныч кылар таягын да таштаган.

Жаштар жүрөт жасанышып кылактап,
Жашыл көйнөк, кызыл көйнөк булактап.
Кезегинде кыткылактап кумга оонап,
Кетет бир кез кайыктарды кулактап –
Кылт-кылт эте жээктерден ыраактап...

Чолпон-Ата, Чолпон-Ата... эстеги:
Чолпон жылдыз Көлгө түшкөн кечтери...
Кош айтышып, курсант кылган неченди –
Бир кайрылып, жүз көрүшөр экемби,
Ден соолуктун, махабаттын мекени!

4. Жыргады Көлүм, жыргады

Аңсаган Көлгө түшөт бейм,
Аскадан аркар-кулжалар.
Айланып Көлгө сүзөт бейм,
Асмандан ак куу-турналар.
Ай толгон чакта жайнайт бейм,
Ак мончок болуп түндө алар...

Түш ченде турсам, кыз келип,
Чечинди Көлгө түшкөнү.
Томпоюп чыкты абага,
Томого таккан төш чени.
Берилип басса бир азга,
Перизат окшойт түштөгү.

Жеткендей болуп чегине,

Жээктен ары бир аттап.
“Жарк” эте түштү ак балтыр,
Жыккандай бирөө тузактап...
Жыргады Көлүм, жыргады
Жылаңач кызды кучактап!

1968-ж.

5. Ушунуңа ыракмат

Кең Ысык-Көл,
Касиеттүү Ысык-Көл!
Чок ортосу –
Чолпон-Ата өңүрү.
Бир нече өлкө таланттары жыйылган,
Бул жерде өттү чоң фестиваль өгүнү.

Жаштар менен сен да кеттиң шараптап,
Жаңсаганда этек жеңиң балактап.
Анда-санда тунуп калган жайың бар,
Алыкулдун ыр дептерин барактап...
Ай, Ысык-Көл -
Ушунуңа ыракмат!

1997-ж.

Керилип, кең мейкинге койнун ачып,
Ысык – Көл улам күчөп, толкуп – ташып.
Аутарып кылымдарды келе жатат,
Акындын кыялына колтукташып...

6. Сени эстейм

Кум үстүнө таштай салып көйнөктү,
Көп кыз менен көлгө түшсөң көйкөлүп.
Карааныңа карбаластайт жүрөгүм,
Кайра-кайра кабыргама өйкөлүп.

Суудан чыксаң кармаш үчүн колунду,
Сугалактап тосо албадым жолунду.
Менин улам ишенчимди арттырат,
Мемиреген көз караштан жолугуу.

Алоо жутар аптабы күч агымдан,
Ай махабат – Ай белемсиң жаңырган.
Жөнөп кеттик үй-үйлөргө бөлүнүп,
Жакындаша турган кезде жаңыдан.

Таза ойдун түрмөктөрүн келептейм,
Тагдыр балким бизге буйрук берет бейм,
Кээ күндөрү көңүлүмдү ачууга,
Көлдү элестейм,
Көлдөн кийин сени эстейм.

1978-ж.

7. Көл үстүндө

Көпкө турбай кыз күтүп,
Көлгө токуп кайыкты.
Жалгыз өзүм үстүнө,
Минип алсам айыппы!

Көл акырын көшүлтүп,
Терметкени байкалат.

Жан жыргатып негедир,
Жаткым келет чалкалап

Алыс асман бетинен,
Ак булуттар эшилсе.
Жаңы дүйнө көрүнүп,
Жаткансыдым бешикте.

Ал калпакчан Ала-Тоо,
Атама окшоп нарыда.
Апам болуп ыйык Көл,
Отургандай жанымда.

Башка мага не керек,
Ырыс-бактым ушу да.
Балкып денем, мемиреп,
Батыптырмын уйкуга.

Жеткириптир жээкке,
Толкуп өзү түрткүлөп.
Бирөө ойготот акырын,
- “Убактыңыз бүттү!” – деп

Айланайын Ысык-Көл,
Алдейлеген апамдай.
Ары жактагы Ала-Тоо,
Ак сакалдуу атамдай.
Ата-энеден бата алып,
Ак жолумда басам жай...

1977-ж.

Кай күндөрү эч жаза албай каламын,
Актай кылып алдымдагы барагым.

Туруп калбай тагдырыма таарынып,
Ыр суроого Ысык-Көлгө барамын....

8. Ысык – Көлгө арноо

Кылымдар эмес түгөтөр,
Кыргызга бүткөн ырыс мол.
Ташкындап жаткан түбөлүк,
Так ошол сенсиң Ысык – Көл!

Чайпалып – толкуп күүлөнсөң,
Чакырган сындуу бийге сен.
Жалындап сүйүп өзүңдү,
Жаныңа тынбай келем мен.

Ак толкун болуп түрүлүп,
Алдыга келсең, жүгүнүп.
Ак көйнөкчөн кыз белең,
Адамды тоскон жүгүнүп.
Бул жерде эл ырдап турууга,
Музыка жазып кумуңа.
Картайбас кылып өзүмдү,
Калтырсам соңку кылымга!

Ысык – Көл! – Бакыт – таалайым,
Ысык – Көл! – Жарык маанайым! –
Бурулуп сенден кете албайм,
Бетинден сүйүп алмайын!

Бүт дүйнө билди калкыңды,
Бүт дүйнө билди баркыңды.
Жашай бер жаркып, Ысык – Көл,
Жандүйнөм – көлдүн алтыны!

9. Чолпон – Ата

Ар ким, ар ким жаккан жерден жай табат,
Келдим сага Чолпон – Ата кайталап.
Андан бери жашарганың – өскөнүң –
Ак балтырлуу кайындардан байкалат,
Жети кабат корпус жаңы – кайкалап!
Алкыш айтпайт кандай адам баласы,
Жанга жагып, тынып турса санаасы.
Чолпон – Ата, Чолпон – Ата абасы,
Сергийт өпкө, бир жутум карачы,
Бул өмүрдүн сыркоосунун дабасы!
Кара терлеп карыш жерге баспаган,
Терең эле дем алуусу баштаган,
Таянч деген баягын да таштаган.
Чолпон – Ата, Чолпон – Ата эстеги:
Чолпон жылдыз Көлгө түшкөн кечтери...
Кош айтышып, курсант кылган эченди –
«Кайрылып бир жүз көрүшөөр бекемби?...»
Ден соолуктун, махабаттын мекени!

10. Ысык – Көл... Чолпон – Ата...

сонун жериң...

Ысык – Көл... Чолпон – Ата сонун жериң,
Мен келип конур күздө серүүндөдүм.
Жакшына карындашым тааныш болуп,
Жаздырган ушул ырды сенин демиң.

Ким билди кайдан, кимге кезигээрин,
Баш иймек буйругуна бешененин...

Астыртан карап турдум, жанга батты,
Аябай аянычтуу сезилгениң.

Акырын кадамыңды таяк коштоп,
Баратсаң алсыраган ак кууга окшоп.
Аттиң ай, бул сулууга не болгон деп,
Калды элем тереңинен сезим козгоп.

Алыңды сураштырсам билгендерден,
Айтышты тагдырыңды, туйдум белем –
Кабылып автомобил кырсыгына,
Алдырган ак шумкарын туйгун белем!

Ким тапмак өткөндөрдү өксөп – өксөп,
Бирөөгө мына ушундай, турмуш өксөк!..
Кантсе да карылардан калган кеп бар:
«Өмүр аз, болушунча сыйлап өтмөк».

Тилеймин айыгып кет карындашым,
Буралган тал чыбыктай азыр жашың.
Өмүрдүн көктөмүндө турганыңда,
Жарашат ак чардактай жаркылдашың.

Санааркап жата бериш кимге пайда,
Бери чыкчы, садагасы жаркын Айна.
Сүйлөшүп Көл боюнда бирге басыш,
Саргарып баратканга ушул айла...
Ысык – Көл... Чолпон – Ата сонун жериң,
Мен келип да бир учур серүүндөөрмүн.
Кайыңдан жаңы гана бүр байлаган,
Кантсе да келип турар сенин демиң.

11. Көл барында...

Ошол күндөр жемиш төккөн ай мага,
Ыр окудум карегинден айлана.
Сен жылмайып, сезимимди кубаттап,
Сергип турду экөөбүзгө айлана.
«Кана, сиз» - деп, «кана, сиз» - деп ымдаштык,
Обон салып бир аз, бир аз ырдаштык.
Жаш жагынан айырманы билгизбей,
Жанып турду ортобузда курдаштык.
Анда олтурдуң, оң кол тарап жактасың,
Ата көрү – ү... аппак ган пахтасың!..
Кудай деги чындап берип койгондой,
Күлүп – жайнап жашап өт деп батасын.
«Жакшы кал» - деп кетсең талант тынчтыпайт:
«Кана акыным, жазбай кантип жатасың?..»
Ыр окудум. Эртесинде башкасың,
Анык дедиң жакындаша баспасым.
Анткен менен оюң болду а балким:
«Акын үнү аздап – аздап пастасын».
Кайчы кеттиң. Жалгыз келем: «Бу кандай?..»
Көлдү карап турдум анан бир далай.
Ак толкундан кулагыма шак этти:
«Артка кайтпа, жаза бергин балакай».
Мына ошондо жарк дей түштү кабагым,
Атам сунган алманы алган баладай.
Кайтаарымда кол булгаарым мына ушу –
Сага тарткан ойлорумдун бир учу:
«...Кош бол эми Ысык – Көлдүн Ак куусу,
Тоң жаккы эмес, Чолпон – Ата жактуусу!»
Мейлиң калгын, мейлиң калгын карабай,
Элден болсун жазганымды бааламай.
Көл барында көңүлүм шат, ырым көп,
Коюнунда алмасы бар баладай.

Элесин көрөм баланын

... Бир азга дагы жүргөн соң,
Балыкчыга кирет окшодук.
Дене-бой жазып кичине,
Жеңилдеш үчүн, токтодук...

Балалык сыны кете элек,
Башынан шумдук өтө элек,
Турат бейм тушта – жол бою,
Топулуу кыздай жаш терек.

Кетирип күндүн кунарын,
Шамалы сокту “Уландын”.
Тезинен кирди катуулап,
Теректин толгоп “кулагын”.

Жулмалап жатса, не чара,
Боорткоктоп, кайра эс ала:
“Байке эле, байке, болду!...” – деп,
Балыктай туйлайт бечера.

Карадым бир топ, карадым,
(Жоругу курсун шамалдын)
Энеге – жерге жармашкан,
Элесин көрөм баланын...

Кыз келди

Куп келишип жаш теңи,
Кубандырып биздерди.
Жигит менен жанаша,
Ак сүйүүсүн билдирип,
Айлыбызга кыз келди.

Айыл калкы айтат кеп:
- Ушулардай болгон эп,
Төрүбүзгө олтурсун
Бүгүн бул кыз конок – деп.
Буйруп, жоолук салынса,
Эртең келин болот деп.

Куттуктаган эл толуп,
Конок ээси кой союп.
Кетейин деп шашырыбай,
Келген жерин жактырып,
Кыз олтурат бойбоюп...

Асылып жатам калемге

Көрүшкөн күндү эстесем,
Көздөрүң жайнайт «Кел бери!»
Күндө эле барсам жолукпайм,
Күйгүзүп бүттүң сен мени.

«Каалаймын сизди» деп коюп,
Катылып калдың каерге?...
Акым жок үчүн издөөгө,
(Аргасыз, ичим күйгөндөн)
Асылып жатам калемге.

Чач тарач

Обону: Мукан Рыскулбековдуку

Сүйлөшпөдүк, сурабадым атыңды,
Сүйкүм мээрим көздөрүңдөн чачылды.
Суктандырып ого бетер колдорун,
Сылык гана сылап жатты чачымды.

Жанга жагып ушул назик мамилең,
Кең күзгүдөн улам карап телмирем,
Кыймылыңдан элестетип кыйланы,
Кучагыңда махабаттын термелем.

Келип жатса кереметтүү ойлорум,
Байкабапмын тарап бүтүп койгонун.
Көңүлүмдө колуктумдай эркелеп,
Көпкө чейин отурууну ойлодум.

1965-ж.

Кошулалык

Кош каректер күйүп барат,
Көрүшкөндө жылмайып.
Күндөн-күнгө сүйүү күчөп,
Көкүрөккө жыйналып –
Кетмей болдук кыйналып!

Көздөр белги бир-бирине
Дагы бир аз күт дешип.
Махабаттар төгүлчүдөй –
Бирин-бири тиктешип,
Бирин бири издешип!

Келчи селки кошулалык,
Айта албассың озуна.
Жүрөктөгү жалындардан,
Жыргап бирге отура –
Жылыналык отуна!

1962-ж.

Апам менен сүйлөшүү

1.

Кечикпей иште болууга,
Кетемин Күндөн озуна.
Аялым жөнөйт анан да,
Кыздарым барат окууга...

Карыган апам бир өзү,
Көтөрөт үйдүн түйшүгүн.
Турду эле болду, иш баштайт,
Тойгузуп тоок, күчүгүн.

Токсонго дале бой бербей,
Сергилен жаны сергилен.
Акырын кээде мага айтат:
“А балам, аяйм сени мен...”

Жыргатып кышта киргенди,
Жылууга үйдү толтурат –
Очогун сүйгөн башынан,
От жагып коюп отурат...

2.

... – Акырет жолун тилейин,
Аянам эми несин ... – деп.
... – Туура эле жакшы жашадым,
Туулган жылым “Мечин”... – деп.

Чарчаба, апа, өзүңдөн,
Чыгаргын “тиги жакты” эстен.
Сексенден ашкан себебиң –
Сөөгүң, апа, жакшы экен!

Тажаба дагы жашоодон,
Тазала “тиги жакты” эстен.
Токсонго жеткен себебиң –
Таалайың, апа, жакшы экен!

“Улугум, мени ал!” – дебегин,
Унуткун “тигил жакты” эстен.
Бейишке чыккан мына ушу –
Пейилиң, апа, жакшы экен!

Апам менен Мира кыз

Күндүзү ойноп Мира кыз,
Жонунда кара кемпирдин.
Кечкисин уктап Мира кыз,
Койнунда кара кемпирдин.

Ага азыр жоктой кареги,
Апамдан бөлөк эч нерсе.
Барсыңбы деген сыяктуу
- Папа! – деп коёт кез – кезде.

Бактыга бөлөп үйүмдү,
Бал тамган тилдер үндөшөт.
Баламды туурап апам да,
Баладай болуп сүйлөшөт.

Барсаң бар, кызым...

(кызым Лирага)

Биринчи класс кезинде:
- Алиппеми бергем Эшимге,
Алып келип ата, окуюн,
Жат болсун баары эсиме –
Деп айтып кызым, мүнөзүң.
Бар эле бир аз жалтандаар.
Ойлонбой туруп айтчу элем:
“Барсаң бар, кызым, барсаң бар”.

Жетинчи класс кезинде:
Барабыз азыр Бекинге.
Баарыбыз чогуу окуйбуз,
Калемин ата бешимде –
Деп айтып кызым мүнөзүң,
Бар эле бир аз жалтандаар.
Бетинден сүйүп, айтчу элем:
“Барсаң бар, кызым, барсаң бар”.

Онунчу класс кезинде:
Ойлонтчу болдуң кээ күндө:
Классташ кызым чакырган,
Туулган күнү кечинде. –
Деп айтып кызым мүнөзүң,

Бар эле бир аз жалтаңдаар.
Эскертип катуу айтчу элем:
“Эрте кел, мейлиң, барсаң бар”.

Студент болгон кезинде:
Сыр айттың, салып эсиме:
- Сиздерди мурда көрбөгөн,
Сый конок келет кечинде –
Деп коюп кызым, мүнөзүң,
Жагы эле турат жалтаңдаар...
Бола алсаң бүлө - сүйгүн жар –
Барсаң бар, кызым, барсаң бар...
Барсаң бар, кызым, барсаң бар...

Аялзат – үйдүн арчасы

Аңгекке түшүп кетпеске,
Аңгидик атып араба.
“Акырын”, ”байка,” – деп турар,
Аялдар болгон арада.

Кулпунуп тазаа кийинген,
Гул болуп төмөн ийилген.
“Куулугу” менен эркекти,
Куткарып турган “түйүндөн”.

Жыттагың келсе – жыты бар,
Жыргайсың болуп кызымтал.
Кучагың жайып сурансаң,
Курсакта уул, кызы бар.

Кез келди эми, эстеңер,
Кебим бар бир аз эскертээр –

Эки жүз грамм ичкенде,
“Элирип” кетме эркектер:

“Кан Манас” болуп кетсең да,
Канчалык жерге жетсең да –
“Каныкей” болбой – иш болбойт.

“Семетей” болуп кетсең да,
Адырдан-адыр кессең да –
“Айчүрөк” болбой – иш болбойт.
Алардан келген күч колдойт.

Жаныңдын жарым талчасы,
Шагыңдын бышкан алчасы –
Агартып да көгөрткөн,
Аялзат – үйдүн арчасы!

1997-ж.

Булгаары топ

Булгаары топ, булгаары топ, -
Кызык оюн жараткан.
Кирип кетсе дарбазага,
Көптөрдү туз жалаткан.

Булгаары топ, бул - кары топ –
Булгаарысы жаңы топ.
Буттан бутка өтүп келет,
Футболчунун каны окшоп.

Булгаары топ, булгаары топ, -
Эки тарап талашкан.

Элдин баары “дуу-дуу” этип,
Эси оогончо карашкан.

Булгаары топ, булгаары топ, -
Бат келаткан куюндай.
Ойт берет да, кайра жөнөйт,
Оюн салган кулундай.
Булгаары топ, булгаары топ, -
Бул дегеле кары топ.
Бүт дүйнөнү тегеренет,
Бүт топтордун каны окшоп!

Төө-Кокту

Төө жайган бир кез Борончу,
Бөбөсү бийик “Төө-Кокту”.
Тайлактар мында туулуп,
Тайтандап өсүп төө болчу....

Төө менен эми көчүү жок,
Төгөрөк-четте төөчү жок
Төө өркөчтөнүп төбөсү,
“Төө-Кокту” турат, төөсү жок.

Учуна чейин аралай,
Уйлар көп мында аябай.
Уйчулар жүрөт жабылып,
“Уй-Кокту” кылып алалбай.

1980-ж.

Ала-Тоого

Убара тартып көп өлкө,
Уча албай жүрсө космоско.
Ууктай бекем сайылган,
Учтарың турат космосто!

Эскини чечип жаңырдың,
Эгемен алган кезекте.
ООНдун катарына сен,
Орошуп – кирдиң эсепке.

Ааламда бүтүн тааныды:
«Ала-Тоо» - десе - «Кыргыз» - деп,
«Аны үчүн келип турбуз» - деп

Төбөбүз көккө тең экен,
Жолубуз деги кең экен.
Куу турмуш күндөп оңолор,
Кут болсун дооруң – БЕКЕМ!

* * *

Ала – Тоо сенден айрылбайм,
Ата – энем таштап кетсе да.
Бактымды издеп табармын,
Зоо ашып, суунду кечсем да.
Аянбайм деги, мейли эле
Аркарың болуп кетсем да!

Булбулга

Ала-Тоо турат ар кылым –
Атасы кыргыз калкынын.
Ысы-Көл толкуйт ар кылым –

Энеси кыргыз калкынын.
Экөө тең менин ырысым,
Экөө тең менин алтыным!
Андыктан биздер бактылуу,
Алдыда баары бар туру:
Жашоонун болгон булагы,
Жашыл төр, Соң-Көл, Күн нуру.
Шаңданып мукам үн менен,
Шаңшып өт, кыргыз Булбулу!

Кыргызстан

Токчулук күткөн пейлинен,
Топуктуу кыргыз эли экен.
Токою тоосун кучактап,
Толукшуп жаткан жери экен!

Манастан калган Ата-Журт,
Мамлекет делди эгемен.
Маараке болуп чакырса,
Марска жетем эми мен!...

Ал кезден калган мамыда,
Аккула турат байланып.
Ала-Тоо, Ысык-Көлүнө,
Ак шумкар конду айланып.

Кыранда кызыл гүл болуп,
Кылтыйып чыкты алтыны.
Кыйлага жетти заматта,
Кремнийдин артыгы.....

Манастан келген Кызыл туу,

Дүйнөлүк Улуу көчтө экен,
Түндүгүн бийик көтөрүп,
Дүңгүрөп алга өтсө экен!

Май айы

Өзөндү бойлой кызгалдак,
Өзгөчө быйыл жыш белем.
Өңүнө чыгып «он сегиз»,
Өрттөнүп турган кыз белем!

Жылуулук жанды жыргаткан,
Жер – жемиш өнүп бир баштан.
Келгиндер жасайт өз ишин,
Кечигип карап турбастан.
Сүйөнүп ашка кайталай,
Сугунат балык кайталай.
Балоордон илинчү,
Балекет барын байкабай.

Балыкты суудан сууруган,
Балыкчы багат сууга улам.
Шек берген сайын илсем деп,
Шилекей агат сугунан...

Өткүндүн иши чыр белем,
Өтсө дейт дыйкан кыр менен.
Чартылдап тоодон көрүнөт,
Чагылган деген – кылмерген.

Көк мейкин оюн курган кез,
Көкөлөп торгой тунган кез.
Көчөдөн чыгып кыз – келин,
Көргүсү келип турган кез.

Чынгыз баатыр болгон жыл

Кызгалдактуу талаалар,
Кызыктырып көздөрдү.
Бир башкача болду го,
Быйылкы жаз көктөмү.

Жер бетине гүлдөрдөн,
Жазган окшоп жаңы ырды,
Чарчоо билбей “иштеди”
Чагылганы, жамгыры.

Чыкпайт эстен эч качан,
Чылк кызылга толгон жыл.
Чыгармалар өркүндөп,
Чынгыз Баатыр болгон жыл.

1978-ж.

Балама

Обону: Болот Эдигеевдики

Бала жытын эңсеп курагым,
Төрөлгүчө кетип чыдамым.
Боорума алып сүйсөм экен деп,
Бата кылып, Көктөн сурандым.
Картайганда болор кайрымдуу,
Балам сенсиң бакыт чырагым.

Бул дүйнөгө көзүңдү ачканың,
Бирде ыйлап, күлүп жатканың.
Кубандырып кыял – жоругун,

Кас – кас туруп, кадам басканың –
Кубандырып кыял жоругуң,
Сен атаңды туурап жатканың.
Бул дүйнөгө көзүңдү ачканың,
Сени өссүн деп мээрим чачканым.
Өөп – жыттап моокум кангыча,
Өпкө – боррум ала чапканым –
Өөп – жыттап моокум канганча,
Мен атамды туурап жатканым.

Куттуу болсун бүгүн басканың,
Калт – калт этип алга шашканың.
Кас – кас туруу калсын артыңда,
Кана балам эми бас дагын –
Өмүрүңө берсин береке,
Өз жолуңа кадам таштагын.

1968 – ж.

Чыйралуу

Ата – конуш жайын ээлеп,
Анын изин уладым.
Айдай жаркын кыздарыма,
Ата болгон убагым.
Экөө болсо турмуш курган,
Үчүнчүсү окууда...
Чарбагымда иштеп, чарчап,
Ойго батам отура:

«... Турагымдан кызматыма,
Туура отуз чакырым.
Жыйырма жылкы жамгыр менен,
Жыртылды кол чатырым...

Таң эртеден жолго чыгып,
Токмок жакка үңүлөм.
Сары автобус кечикпесе –
«Сары жоргом!..» - деп сүйүнөм...

Басма ишине көндүм болдум,
Өз бактыма жараша.
Ошентсем да айыл – үйгө
Ооп барат тараза...
Атам болсо алда качан,
Колум кыса көшүгөн.
Чыга электе мен жыйырмага,
Чырагы өчүп көзүнөн.

Бактылуу экен – токсон жашап,
Апам абдан карыды...
Турмуш эми бир мен үчүн,
Татаалдайт го калыбы...

Кой, турайын кайраттанып –
Жалгызмын дээр учурбу!..
Кетмен колдо, калем колдо,
Кут кылсын тагдыр ушуну!

1985 – ж.

Момбектин «Дент. Иси»

Адал болсун, кут болсун,
Ар адамдын энчиси.
Мен жактырган тиш доктур,
Момбектин «Дент. Иси».
Тишиң чындап ооруса,
Тике туруп боздойсуң.
Жеткичекти «Дент. Иске»
Жети атанды жоктойсуң.

Ак отургуч минген соң,
Анан кайда качасың.
Аким – пашаа болсоң да,
«Ааа!» - деп оозуң ачасың.

Чебер адис, колу эп,
Чыгат карап Момбек.
Чимирилте ооруткан,
Чирип калган мобу – деп.

Каргашалуу кариес,
Кашка тиштен айырды.
Кайран сөздү будалап,
Кайкы тишим айныды.

Чай сунулса апкаарып,
Чыдайм кантип ач калып.
Чал кейпине өтөмбү,
Чылап жутмай башталып...
Өөдөлөнтөт доктурум:
«Өкүнбө аба, өкүнбө.
Төрт тиш салып беремин,

Төп келтире көркүнө.

Эгиз тиштер сыяктуу,
Эч бир эрөөн кылбаңыз.
Кадимкидей кайкалап,
Комуз чертип, ырдайсыз...

Эне – атанын тилегин,
Эмгек менен бекемдей.
Болгон жакшы бир тууган,
Бокем менен Мокемдей.

Мен сыяктуу көп киши,
Берет алкап батасын.
Момбектин «Дент. иси»
Миң жылдары жашасын!

2005 – ж.

Кең – Колдун суусун ууртадым

Кең – Колдун суусун тыңшадым –
Келатат Манас күркүрөп.
Кырк Чоро болуп жанында,
Кырк катар тоолор дүркүрөп!

Кең – Колдун суусун тыңшадым –
Каныкей баштап көч келет.
Жорголор катар шарактап,
Жоодурап сурма көз келет!

Кең – Колдун суусун тыңшадым –
Калк өтөт өзөн батпаган.

Кайратман кыргыз рухун,
Кадырман Бакай баштаган!

Кең – Колдун суусун ууртадым –
Кайрат – күч кошуп атамын...
Келаткан – укум -тукумга,
Кешиги Манас атанын!

Жомоктон элес

Жайдын күнү, биз жайлоодо,
Жакшы оюн курганда.
Жакын келип түйдөк булут,
“Жашын төктү” бир маалда.

Билбей калдык, билбей калдык,
Ызалантты ким аны?
Кызык, жамгыр арасынан,
Жарк дей түштү Күн жаңы!

Турду булут жаш кыз окшоп,
Каухар шакек жоготкон.
Кайталанган бизге жетип,
Качанкы бир жомоктон.

Көпкө турбай ушул булут,
Кетсе тигил белди ашып.
Аркасынан “шакек” чыкты,
Жашыл, кызыл нур чачып!

Кайрыл булут, каухар мына,
Чыга келди ийилип.
Мончоктору түшөөр болсо ээ,

Мойнубузга илинип!...
Жетип кетти, карап турсак,
Жел жүргөндө жогортон.
Бирок, биздин көз алдыда,
Элес калды жомоктон.

Айыл күнү

Таң сүрөр кезге аз калып,
Жатса да жылдыз чачырап.
Камдангын ишке дегендей,
Короздор тынбай чакырат.

Жел келип бир аз сыдырым,
Шуулдайт мырза теректер.
Көтөрдү башын уйкудан,
Корсулдайт картаң дөбөттөр.

Былчыйып жаткан түн бою,
“Быш” – этип турат уй дагы.
Акырды карайт түз эле,
Акыйып көзү, кулагы.

Кашкайып келет бүгүн таң
Кыраңга-белге нур тарап.
Кан дүргүп бетке чыккандай,
Кызарып барат туш тарап.

Чал чыгат үйдөн калтырап,
Кумганын кармап колуна.
Чанактуу көзүн алайтып,
Чапанын илип жонуна.
Алакан жайып асманга,

Ал тилейт күндүн жакшысын.
Аман-соо болсок экен деп,
Ал тилейт айыл бактысын.

Андан соң “жарк” – деп айнектер,
Жагыла баштайт электир.
Журканды шилтеп, шак турат,
Жабыла аял-эркектир.

Короодо койлор маараган,
Торпоктор улам мөөрөгөн.
Бакырып бардык үн менен,
Бала ыйлайт түндө бөлөнгөн.

Чакага шор-шор тартылып,
Аялдар уй саап атканда,
Трактор үнү даркырайт,
Түтүнү кетип асманга.

Көчө өөдө айдап баарысы,
Кезүүгө эми кой кошот.
“Бол, тез!” – деп бөлүп уйкусун,
Балдарды зорлоп ойготот.

Күттүрбөй анан өзү эле,
Күн келет тоодон көрүнүп.
Станда кымкуут кыймылдар,
Машина-трактор бөлүнүп...

Ат минип өргө баратат,
А чабан болгон үйүндө.
Жайытта короо четинде,

Жардамчы калган түнүндө.
Жыбырап жатат чачылып,
Жол бою туяк издери.
Сонунан калбайт локулдап,
Сырдана болгон иттери...

Учуру иштин кызыган,
Убак жок үйгө баруучу.
Талаадан элге түштөнөт,
Сугатчы, чөпчү – баарысы.

Балдардын баары окууда,
Кичине-чоңу аралаш.
Көрүнбөйт басып кур жүргөн,
Көчөлөр арбын, адам аз.

Аптапта тили салаңдап,
Ар бурчта иттер жашынат.
Кампага тууп тооктор,
Какылдай берип басылат.

Агын суу өтөт айылдан,
Аскадан бери кулаган.
Арбытып анын агымын,
Ар кайсы сайдан куралган.

Атылып тиет таштарга,
Агымы тиш – тиш араадай.
Капыстан эле түшүргөн,
Калпагын калат алалбай.

Тасма жол чаңын булатып,

Машина менен, кээси атчан.
Кеч бешим ченде элди көр –
Жумуштан кайтып келаткан!...
Күн батып барат уяга,
Бүткөрүп бүгүн сапарын.
Аксакал тиктеп отурат,
Эстейдил жанып сакалын.

Артына беде бөктөрүп,
Кечүүгө кирген бир атчан.
Атына сууну шимиртип,
Ана эми чыкты бир аздан....

Теминип улам мингенин,
Тике үйүн беттей бастырат.
“Мөлт” – эте түшөт кашка суу,
Туяктан чөпкө тамчылап.

Кечкуруун балдар чурулдап,
Оюнга кучак толтурат.
Тооктор бакка, дубалга,
Торсоюп кайра олтурат...

1983-ж.

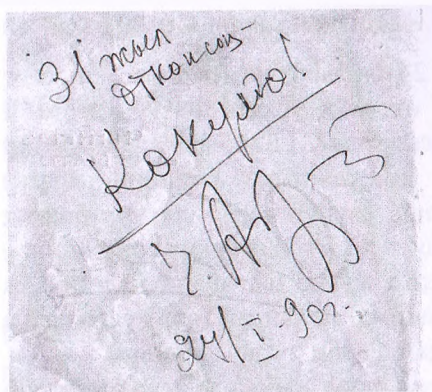
«Обон» - мен үчүн оту өчпөгөн коломто

1990- жылдын 24- январында Кыргызстан жазуучулар Союзунда кезектеги жыйын өттү. Ал убакта жазуучуларга Чынгыз Айтматов төрага болуп, Кыргызстан КП Борбордук комитетинин маңдайындагы заңгыраган жаңы имаратыныны биринчи кабатынын баарысынан орун алдырып берип, өзүнүн кабыл алуучу бөлмөсү да бар болучу. Улуу жазуучу өзү СССР Жогорку советинин депутаты болуп, дипломатиялык иште жүрсө да, келип калганда жазуучулар менен бирге болуп, ага кайрылган кандай гана кесиптеги адамдар болбосун кабыл алып, жардам берип турду ошондо.

Айтайын дегеним, ошол жыйында эски өкмөт үйүнүн чоң залында жалаң эле жазуучу адабиятчы эмес, дегеле адабият ышкыбоздору ар кандай улуттагылар толо болду. Иш боюнча бир топ маселелер айтылган соң, танапис учурунда Айтматов агайдын алдына кол тамга үчүн сунулган жаңы китептер тоодой болуп кетти. Ошондо «Плах» жаңы чыгып, алдыңкы фозде сатылып жаткан. Мен болсо пленумга Айтматов катышат экен дегенди күн мурун укканымдан үйүмдөгү жаш кезимде жактырган кызым «эстелик» деп жазып берген коломтомдун касиети катары барктап жүргөн Чынгыз аганын «Обон» деген китебин ала келгенмин. Башкалардын китептерине аралаштыра мен да «Обонду» автор тарапка жибердим. Улуу жазуучу бош боло калса эле баягы жайылган китептерге кол тамгасын кое калып, кайрып жиберип жатты. Эки көзүм эле менин «Обонумду» колуна алса экен деп турам. Кезек меникине да жетти, бирок ары жак, бери жагын карап жалгыз бөлүп четке коюп койду. Эмне дээр экен, же эски экен деп коебу деп денем дуулдап, бутум тыбырайт. Бир убакта «Көкүл, бери келчи» - деди. Мен трибунада отурган Улуу агайга кандай жетип барганымды байкабай калсам керек. Алаканын жайып колумду кысты да, мындай деди: «Ушул китеп азыр менде да жок. Ушуну сактап, колуктуң менен бирге өмүр сүрүп келатканыңарга мен ыраазымын, бактылуу болгула ылайым! «Обон» деген ырынды да окудум» - дегенде отургандар кол чаап жаткандары кулагыма угулду.

Окурмандарга ошол «Обон» («Кыргыз руху» гезитинен) ырымды сунуш кылам.

«Кыргыз руху» 17.06.2008-ж

«Обон»

Баарыбыз – классташтар жашыл бакта,
Сыноого даярданып жаткан чакта.
Назик кыз «Эстелик» деп китеп сунду,
Жапжаңы мукабасын жаркылдата.

Ташкындап эң алгачкы тилек- ойдон,
Ичине мына минтип жазып койгон:
«Сүүйүбүз Даниярдай, Жамийладай
Уланса деп тилеймин ушул бойдон...»

Жазууну кайра – кайра төшкө кыстым,
(А балким алдастатты деми кыздын)
Билейин Данияр ким, Жамийла ким? -
Дедим да ошол бойдон үйгө сыздым.

Окудум, дагы окудум теше тиктеп,
Тагдырдын туткасындай болду китеп.
Тиктепчү болдук анан ал экөөбүз,
Данияр, Жамийладай кезек издеп...
Бел болуп ортодогу сүйүүбүзгө,
Жыл өтүп... турмуш курган күнүбүздө.

Эмерек – чемеректе ишибиз жок,
Эң алгач «Обон» кирди үйүбүзгө.

Ошондон жыл жаңырды кырк беш жолу,
Экирди китептин да каптал – кому.
Мен үчүн үйүмдөгү ушул китеп
Жашоонун берекелүү дасторкону.

Шонтсе да өмүр деген бир дегендей
Сүйгөндөй өз жанымды эң оболу,
Сүйөмүн бу дүйнөдө бул «Обонду»,
Сүйөмүн куруп алган коломтому!

Кайыржан

Баш коштук окуп айылдан,
Балтасап болду кайыңдан.
Балдарды бирге өстүрүп,
Бактылуу болук Кайыржан!

Даткасың чыккан айымдан,
Далайдын мизин кайырган.
Парторг, башкарма болуп,
Барк – сыйга жеттиң Кайыржан.

Жетимиш жылы бар болдук,
Анын элүү жылы жар болдук.
Бир чыны чайын бөлүшөр,
Эми биригип калган жан болдук.

Тапсам дагын мал – жанды,
Таппасмын сендей маржанды.
Махабат жансын, бери сунчу,
Маникюр койгон манжанды!..

Багымдат нуру туш болсун,
Багыма сайрап куш консун.
Балпайып төргө өтөлү,
Балдардын сыйы кут болсун!

Ошол күндөн

Жабыгып, жаш экенмин, сүйгөнүмдү,
Жай түнү отко салып жүргөнүмдү –
Жаныңа нечен барып, батына албай,
Жалдырап далай-далай жүрбөдүмбү..

Бир күнү кайрат алдым, эселенип –
-Жүр,- дедим, колдон ала, жете келип,
Ал күндөн бирге басып келатабыз,
Турмуштун жолу менен жетелешип.

1988-ж.

Эрмегим

(К.Бга)

Окууну бүтүп сен келгин,
Отуңа мени термегин.
Сура таң сүрүп калса да,
Сүйлөшүп жатар эрмегим.

Элжиреп жүрөк талпынат,
Элесиң болуп шам чырак.
Имере тартсам келчү элң,
Ийилген мажрум тал сымак.

Кетчүсүң кез – кез чырдашып,

Керексиз сөздү ырбатып.
Чын ашык болуп алган соң,
Чыйралам кайра ыр жазып...

Окууну бүтүп сен келгин,
Отуңа мени термегин.
Супа таң сүрүп калса да,
Сүйлөшүп жатар эрмегим.

Көңүл ачуу

Сен окуп Сүйүнбайдын, “Бүбүсарасын”,
“Болду” ... деп сырынды айтпай кызганасың.
Тандырга жаның ачып турган менен,
Табигат берген, алды кыз баласын.

Мен деле кангым келет добушуна,
Кылдары тийген турат кол учуна.
Ичимди көптөн бери өйүп жүрөт,
Илинүү берки “Атайдын комузу” да.

Өткөнгө өксөп эми биз турбайлы,
Өмүрлөр – колдон учар куш турбайбы!
Окуйлу уулу акындан дагы бир
Баштайлы кана эмесе, “Кыз кумайды ”

* * *

Күүгө салып жүрөгүмдүн кылдарын,
Бир өзүңө чын берилип ырдадым.
Көңүл бурбай кетсең да эми алыстап,
Сени сүйүп турат ошол ырларым.....

Окуп жүр

(К.Б.га)

Алдыда күндөр калган жок,
Алыска кеттиң, аргам жок.
Ашыктык күчөп анда да,
Айласыз жүрсөң, арман жок.

Алдыда өмүр калган жок,
А байкуш: “Кош!” – деп аргам жок.
Ашыктык түтөн анда да,
Артымда калсаң, арман жок.

Кантсе да өлүм байкалат,
Карарат бир күн кайтарап?...
Өзүңө жакса, ырымды,
Окуп жүр кез-кез кайталап!

1979-ж.

Сагынганым

Капыстан каалгамды шарт бир ачып,
Кечигип күткөн күндөн эми келдиң.
Көзүңдү тик карабай, кабак чытып,
- Көп күттүм, кайда жүрдүң деги? -
дедим.

Анда сен кебетемди тиктеп туруп,
“Кечир”...- деп көңүл улап жалынбадың.
Жайдары күлүмсүрөп жакындадың –
Сезилип турган беле сагынганым.

1969-ж.

Кучактагым келет аялды

Кучактагым келет аялды -
Күн нурундай бийик керилип.
Шире соргон жапан аарыча,
Гүл моокуна чексиз берилип.

Кучактагым келет аялды –
Кыргый мүчө – шунча келишкен!
Көкүрөккө бүткөн эмчеги,
Көөдөнүмдү көзөп эриткен!

Кучактагым келет аялды –
Кайра айланып, көзүм чачырап.
Кучактагым келет ан сайын –
Бүткүл боюм кыйрап – бычырап!

Ыр жазганым болбосо...

Бирөө мага бузук ойду ойлосо,
Бара жаткан ак жолумду торосо –
Жамандыкты тилебеймин ошого,
Жаным күйүп, ыр жазганым болбосо.

Ушакчынын айткан кебин колдосо,
Андай эмес дегениме болбосо –
Аялыма ачууланып урушпайм,
Ичтен түтөп , ыр жазганым болбосо...

БАЛДАР ЫРЛАРЫ

1. Гербарий

Жергебиздин коозу ай:
Кызыл гүлү, ак гүлү,
Сары гүлү, көк гүлү –
Сай бойлото көптүгү!

Чогулталы гербарий:
Кана, балдар катарга,
Кана балдар сапарга –
Көп-көп жылдар сактаарга!

Белек болсун мектепке:
Түркүн түрдөн үзөлү,
Түрүн бузбай күтөлү –
Тилек ушу биздеги,
Тилек ушу биздеги!

2. Ысык кум

Жай саратан ичинде –
Ысык-Көлгө биз барып,
Ысык кумга кактандык.
Сулуу, күчтүү болсок деп,
Сууга сүзүп шаттандык.

Күндү көрсөң тим эле –
Тоодон түшө калат да,
Бизди карайт тийсе эле.
Каткырышып чыгабыз,
Кызыл кумдуу тилкеге.

Ай кызыл кум – ысык- кум –
Жакканыңан үстүңө,
Жатып алдык жабыла.
Кандай гана жыргалсың,
Көлүң болгон жаныңда!..

3. Бөбөккө

Сүйрө бөбөк зарылдатып,
Машинаңды сүйрөп ал.
Барар бардык жерлериңе
Боосун тартып сүрөп бар!

Өзүңө окшоп томполондоп,
Машинаң да кичине.
Сезиминде азырынча,
Сенсиң анын ичинде.

Жылдар келип сен тилеген,
Шофёр болсоң машыккан.
Ээн жолдо капысынан,
Эгер сынса машынаң;

Эч кыймылсыз, алышсаң да,
Өчкөн оту жана албай,
Ошол жерде турар аның,
Оюнчукка карабай....

Ошондуктан азыр бөбөк,
Машинаңды жетекке ал.
Мотор кылып ага өзүңдү,
Максатыңа жетип ал.

4. Кубандым

Балдар үчүн ыр жазаарда,
Баарынан көп кыйналдым.
Үйдө жалгыз жатып алып,
Үн чыгарбай ыйладым.

Эселек кез элестелип,
Эңсөөм такыр тарабай.
Ызаланып томолоном.
Ыктуу сөздөр табалбай.

Изденемин, изденемин,
Адашкан бир кулунча.
Бирок, мезгил из жашырат,
Чөлдүн кургак кумунча....

Бала кезден ошондогу,
Бир нече сап курадым.
Көз жашымды сүртүп салып,
Көпкө олтуруп кубандым.

5. Бала түшүндө

Эртең сентябрь деген түнү,
Бала мындай түш көрдү:
Кең талаада, жаркыган Ай –
Куду эне түспөлү.

Бала ошол айга карап,
Суроо берип, үн салат:
Көчөбүздө Ленин сүрөтү,
Күлүмсүрөйт дайыма.

Айтсаң эми, сүйкүмдүү ай,
Келгенби Ильич айылга?

Бул жөнүндө тээ-тетиги,
Ала-Тоодон сурагын.
Бул жөнүндө тээ-тетиги,
Ысык-Көлдөн сурагын.
Бул жөнүндө астыңдагы,
Абадан сен сурагын.
Сура, кана. Баарысынан,
Эгер келсе сынагың?.. –

Бала дароо тоого карап,
Толкунданып үн салат.
Топтолуп кеп угууда,
Тоолор, тоолор миң кабат!

Жарданышып тура калып,
Жашы дагы карысы.
Бир үн менен жар салышты,
Бийиктиктен баарысы:

Турганымда туман басып,
Колунда бар чырагы.
Аскаларга жарык чачып,
Ленин гана чыга алды. –
Муну укканда бала күлүп,
Айланага карады.
Анда беттен жумшак сылап,
Аба берди кабарды:

Нечен-нечен кыйындыкта,

Ильич менен бир жаттым.
Анын үнүн таалай кылып,
Ааламга бүт тараттым. –

Сайды бойлой шаркыраган
Суу сүйлөдү жээктен –
Тулпарындай жылкычынын,
Толкундары демиккен:

Киргилденип турар элем,
Капамды Ленин ачпаса.
Суум мынча мөлтүр кашка
Болбос эле таптаза. –
Анан кайра Ай жылмая,
Мындай деди балага:
Адамдан да эми сура,
Атандан же башкадан...
Кең ааламда кыпындай да,
Жер жок Ленин баспаган. –

Так секирип бала турду,
Табылгандай издеген.
Жолун улайт – мектебине,
Ленин баскан из менен...

1970-ж.

6. Уй айдаган кыз

Күн батаарда, күр менен,
Уйлар келет бададан.
Бака-шака уй тосуу –
Баш айланат баладан.

Кай бир уйдун көнгөнү –
Калат башын байлатып.
Кай бир уйдун көнгөнү –
Барат секин айдатып...

Бир уй гана баш бербей,
Секелек кыз убара.
Кирип кетти айланып,
Жолдогу үйгө будала.

Ага болбой секелек,
Айдайын дейт оюнда –
Чыпылдата чабууга,
Чыбык алган колуна.

Чып-чып чапса куйрукка,
Чымын сезбей чапканын –
Чарбагынан бирөөнүн,
Чап сугунуп жатканын!...

Бйламсырап кыз анан,
Эки жагын каранды:
“...Азыр-азып үйүнөн,
Адам чыга калабы?..
Адам чыга калабы?..
Аяп баккан оокатын,
Ачуусуна чыдабай,
Ай, уюду сабайбы?!.
Ай, уюду сабайбы?!.

“Шайтан араба” тепкен учкуч

Бир топ жыл өткөн, атанын,
Баласы келди таң ата.
Аскердик кызмат өтөгөн,
Ал – учкуч, Москва тарапта.

Кол сунду кары: “Уулум!..” – деп,
Баскычтан төмөн жылбыша.
Басылбай турду сагынчы,
Баш жөлөп майор жылдызга.

Ыраазы болду анан ал,
Ушундай уулу бар үчүн.
Турмуштун айтты жашырбай:
“Турабыз балам, бар күчүм!..”

Сагынып калган эл-жерин,
Сурады учкуч баарысын:
Саламат-эсен турбу деп,
Санактап жашы-карысын.

-Таятам эсен турабы,
Жолукпай мага жол болсун?..
“Тыз” коюп барып келейин,
Таалайдын алып “жоргосун” -
Ата угуп мунун селт этти,
Тегинен келген намыстуу:
Жаш балдар менен кошулуп,
Сен белең балам жарышчу?

Курусун “шайтан араба”,
Кой балам, элдер күлүшөт.

Бул жерде болгон активтер,
Машина минип жүрүшөт. –

Күлдү анда учкуч, мунун айтты:
Кур намыс неге айбыгып.
Баягы жолду басайын,
Бала чак келсин кайрылып! –

Деди да, минди, чү койду,
Өбөктөй кармап тутканы.
Акмалап таанып жатышты,
Айылда көргөн бүт баары.

Бергенде салам, таята,
Билбейбиз кандай кеп айтат?..
Зыпылдап эки дөңгөлөк,
Зымырап учкуч келатат...

Тамчылар

Аяздын көрбөдүк качканын,
Ал минген атынын таскагын.
Жылт коюп жөнөтүп түнүндө,
Жыйнабай жайылган “тасмалын”.

Аппак кар аязга ишенип,
Жатканда уйкуда түш көрүп.
Календарь барагын сезбептир,
Калганын көктөмгө туш келип.

Ызгардуу шамал жок сылаган,
Ысык-күн чочутту “сайгылап”.
Күчтөнүп турам деп уйкудан,

Күрткүлөр кулады сайга урап.
Селт эте талаанын муздары
Денеси жылууга ачышты.
Алласы оозуна кептелип,
Амал таап суу мине качышты.

Жаңы эле төрөлгөн балача,
Жаз мына! – кирпичи серпилип.
Тарады талаага, тоолорго,
Тамчысы секирип-секирип.

Жаштыкты кайрадан белгилеп,
Жеримдин шурусу тартынар –
Мына ушу шатырап төгүлгөн,
Миллион-миллион тамчылар.

1968-ж.

Жаз деми

Жазында туш тарабың асыл баары:
Жадааса асмандын да ачылганы.
Көңүлүң көкүрөктү өргө сүрөп,
Көктөмгө көзүң тойбойт астыңдагы.

Жадырап табияттын турган маалы,
Жайнаган өмүр сүрүү жазындагы –
Белтөйгөн жаш гүлдөрдүн “эриндери”,
Боёнуп түркүн түскө жаңы-жаңы.

Эл көрөт эркелетсе жасылганды,
Элпектик кыял сонун жазындагы.
Шатырап жамгыр төгүп, чагылган түшүп,

Заматта кайра баары басылганы.

Алдыга умтулганы алып тынган,
Албууттуу кайратты көр жазындагы –
Адырдан-адыр ашып, үйрүн бербей,
Айгырдын асман-айдан ашынганы.

Корунбай, түк ойлобой жашынганды,
Назданган сүйүү кымбат жазындагы –
“Чыйт” эте бирин- бири өбө калып,
Чымчыктын бакта ойногон “жашынмагы”...

Ушунун баарысын тең көрүп туруп,
Кан дүргүп, көктөй түшөт жашың дагы...

1976-ж.

Быйылкы жаз

Сен айттың: - Чеки болсо кечирип кой,
Айылда агаларым бериптир той.
Бул эле – Ысык-Ата жергесинде,
Бош болсоң машинаң бар, жеткирип кой....

Зымырап ошол бойдон бара жаттык,
Чагыла түшүп кээде көз караштар.
Аңгыча тосуп чыккан сыяктанды,
Адырлар жана андагы кызгалдактар!

Чыдабай сулуулукту көргөнүңө,
Карачы алдыдагы гүлдү, - дедиң
Мен дагы жымың этип, башымды ийкеп,
Пастаттым дөңгөлөктүн күүлөнгөнүн.

Унтуппус ошол бойдон барар жакты,
Гүлдөрдүн “тойлогону” жагып жатты.
Өзүнө тартып алып быйылкы жаз,
Ошентип экөөбүздү жакындатты.

1978-ж.

Менде да жалын тутанды

Чөптөрдүн баары куураган..
Мынакей мезгил өткөндүк!
От жаксак ошол жерге биз,
Куу чөптөр кетти өрттөнүп.

Сен дагы жүрдүң өчүрүп,
Өзүңө тушташ жагыңды.
Бирок да шамал күчөттү,
Желпинип алган жалынды.

Жетчүдөй эмес алыбыз,
Жөн койдук анан эркине.
Көп өтпөй өзү токтоду,
Өзөңгө жетип серпиле.

“Кап, ай,” – деп ичтен өкүнүп,
Кабагың чыптый берерде.
Кубандың: “Жазда кайрадан,
Жаңы чөп чыгат” – дегенге.

Карааны оттун үзүлүп,
Калганда түтүн жалпы өчүп.
Каданың шилтеп катарлаш,
Кайрадан бастың “жарк” этип.

Дал ошол, ошол учурда,
Чагыла түштү көзүбүз.
Менде да жалын тутанды,
Муну эми кайдан өчүрүш!...

1978-ж.

Мейли эле

Балтырың сылап, дирилдеп,
Аппапак жука көйнөгүң.
Байкалып турду баары анан,
Бапестеп койгон “өйдөгүң”.

Жүрөгүм үрөп, тил калып,
Жанаша бастым сымырай.
Көп жерге чейин келиппис,
Гүлдөрдөн үзүп-сындырбай.

- Кетели, - дедиң анан сен,
Бетиме “жарк” дей бир күлүп.
- Мейли анда, - дедим акырын,
Мээримди мен да билдирип.

Төктү бейм жамгыр нөшөрлөп,
Жеткенде үйгө жаңыдан.
”Ширенке” чагып бизди издеп,
Калгандай анда чагылган...

Эми эстеп ошол учурду,
Чыгылам ойго чагылам.
Мезгилдин гана өткөнү ай....
Мейли эле көрсө чагылган.

1978-ж.

Роза

Сыйлаймын, жиндиликке баралбаймын,
Сындырып “сабагыңды” алалбаймын.
Жандасам жазгы желге аралашкан,
Жытыңды эч унутуп калалбаймын.
Мен сени айланчыктап жүрө берем,
Мезгилдин өткөнүнө карабаймын.

Он эки ай бир-биринен үзүлүшүп,
Оордойт бир учурда “кышы түшүп”
Канчалык коргосок да өзүбүздү,
Каларбыз “катуу аяздан” бир аз үшүп,
Турмуштун кыйындыгын улам жеңип,
Туралы жаңы жазга күтүнүшүп!

Сыйлаймын, жиндиликке баралбаймын,
Сындырып “сабагыңдан” алалбаймын.
Жандасам жазгы желге аралашкан,
Жытыңды эч унутуп калалбаймын!

Айлуу түндө

Жап-жарык айдын түнүнө,
Жарашат тура бу жаштык!
Жарыгын тосуп утурлап,
Жанаша алга бир бастык.
Жантайса Ай барып кырыңга,
Жыгылсак биз да тулаңга,
Жаткандай башта бир жаздык...

1978-ж.

Кайдасың сүйкүм карындаш?

Бариги кетсе шамалга,
Муңая түшөт дарак да.
Чарбасы чакан жерде элек,
Чачылып кеттик заматта.

Талантың ташып турса да,
Табылбай калды иш деген.
Кый-сыпыр доор башталды,
“Кыскартып”, анан “киц” деген.

Карааның болчу дайым жаз,
Кайдасың сүйкүм карындаш?
Уялып жүрөт бекен деп,
Улуулук парсым – кабарлаш.

СССР кулап, эскирди,
Эсине келбей, кеч кирди.
Эңгиреп басып калмакпы,
Эстебес эч ким - эч кимди.
Айылда жүрөм жер иштеп,
Антпесем калчу кардым ач.
Канагат кылам буга да,
Кантейин анан карлыгач.

Кайдасың сүйкүм карындаш?
Көзүңдөн дүйнө жаркырап!
Көөнүмдү тартып турганы ай,
Көөнөрбөс болгон жаш убак...

Бир баштан өтөт элестер,
Бир кезде бирге иштеген.
Башынан мындай эмеспи –
“Бактылуу сезет издеген”.

1997-ж.

Сырдашуу

...Жатаарда жасып чачын өргөнүндү,
Анан да чече баштап көйнөгүндү –
Баягы капалыкты унуткарып,
Бажырап айтып кирдин Көлдөгүндү:

«...Билбедим ошол күндөр кандай өтгү,
Наристе кууган окшоп көпөлөктү –
Көлкүлдөп ээрип турган ырыскы бейм,
Көл сонун, көңүлүмдү көкөлөттү.

Бир эркек кай күндөрү алдым тороп,
Эп көрсөк, жолуксак дейт, болгонум жок.
Селт этип чочуп кеттим мындай ишке,
Сен менен үйдө калган балдарды ойлоп...»

Дедиң да андан ары узартпадың,
Бурулуп бери карай кучактадың.
Сезилип турду каккан жүрөгүңдөн,
«Сенчи?...» - деп сөздү мага узатканын.

Мен болсо ал күндөрү китеп таптым,
Акындын жакшы ырларын сүйүп жаттым.
Таарынып сага жүргөн ойлорумду,
Тазалап көкүрөктөн сууруп жаттым...

А мен дале

Ынтымактын чырагы өчүп заматта,
Ыркырашып экөөбүздү ант урду.
Арыстан болуп атырылсам ордуман,
Жолборс болуп босогодо ал турду.

Ошол кезде өзгөрүлгөн келбети,
Окшободу балдарымдын энеси.
Жүрөгүмдөн «шуу!» деп өттү негедир,
Жомоктогу жезкемпирдин элеси.

Тие албадым. Каш – кирпичим түктүйүп,
Ары бастым, бери бастым күлтүйүп.
Ал кайрадан жатып алды төшөккө,
Анан жалгыз отурамын үңкүйүп...

Тун бир оокум. Жуурканды тээп ачынган,
Жан жагымда жатса жоошуп аппак жан.

Көкүрөгүм эркти бийлеп шыбырайт:
«Куру бекер, куру калба асылдан...».

Колу да жок, тиши да жок карышкан,
Ар мүчөсү жумшак, назик – алышсам.
Ары оодарып, бери оодарып – жыттаймын,
А мен деле далдаңдаган арыстан...

Эстебес чал

Эшикке чыкса деле бышыктай,
Эстебес чал деги кызыктай.
Эби-сыны дурус аялды,
Эңшерилип тиктейт мышыктай.

Келатса да мурда жайма-жай,
Келин сезип, кылат кызыктай:
Ары-бери экчеп куйругун,
Абышканын бүйрүн кызытмай...

Тигип калса көзүн мышыктай,
Тигил узайт тарткан сызыктай.
“Ээликкенин” басат бир убак,
Эске келип кемпир, ысык чай.

1997-ж.

Аялдын ачуусу

Базарбүбү матайт акын күйөөсүн:
- Жаным күйдү, айтчы деги жүйөөсүн –
Ырыскылуу үй -бүлөндөн аша чаап,
Ырың менен кимди сүйүп жүрөсүң?..

«Сыйлашуунун» ушул беле аягы,
Айткын, кимге «Сулуугандын» баяны?..
Бир кафеден жолуктурган немеңби,
Баш ийкешип учурушкан баягы?!.

Бала менен бол дейсиң го алагды,
Шактуу жарын сага окшогон аярбы!..
Шек – шыбытын мен да окуп билдим деп,
Шылдың кылды Шыйкымбайдын аялы!.. –
Телевизордон көрүнгөнсүп алдыда,
Турду аял, үнү калып кардыга.
Акын болсо жакшы ырына сүйөнүп,
Антеннадай тил – оозу жок калды да!

Базарбүбү басылбады бир далай,
Бала турду экөөнө тең жалт карай.
Сүйлөбөгөн атасынан бүшүркөп,
«Сулууганын» эмне экенин биле албай.

... - Мейли ошондой мен болоюн «албарсты»,
Аясынчы мобу турган Калмакты!..
Бол, суу ташы, казан какшып кетти, - деп,
Күйөөсүнө эки чака карматты...

Эстеликке эки ыр

(1966-жылы Ташкентте болгон жер
титирөөнүн эпицентринде)

I

Жер титиреп келет карачы!
Сан бөлүп Эне санаасы.
Үйдөн чыгып бийик үн салат,
Ийининде уктайт баласы:

“Оо тууган Жер, эмне дегениң!”
Кырсык беле бизге берериң?...
Сабыр этип токтот өзүңдү,
Сен сыяктуу мен да Энемин!...

Жер ошондо: “Не дейт бул Эне?..
Энемин го мен да чын эле..
Токтоом керек мындай болгондо,
Тизгинимди тарта чирене...”

- Жок сен мени таш боор дебегин,
Мээримдүүмүн, токтоо элемин, -
Деген бойдон токтоп турууда,
Үнүн угуп Эне ,Эненин...

II

Жер тиреп... мына ушундай кез келип..
Табийгаттын бул кырсыгын эскерип.
Оодарылып кете жаздап ордо шаар,
Ошол жерде туруп калды эстелик.

Аял-эркек алга умтулуп чыгышкан,
Айла жок деп жумуп жатпай көздөрүн.
Таянч болуп экөө бири-бирине,
Эрки күчтүү кармап турат өздөрүн.

Жер Энеге кайрылууну билдирип,
Эне колун алга созот, карачы!
Баягы эле бешигинде жаткансыйт,
Боорунда балтыр бешик баласы.

Оо, чиркинай, оодарылган күл белем –
Ошол чакта болуп жаткан дүрбөлөң!..
Ошондогу Ата менен Энеге,
“Ооруба !” – деп кабар келет дүйнөдөн...
Аза күткөн СССРдин элдери,
Аска ташты килем кылып оюшкан,
Эч бир өлкө тартпасын деп кырсыкты,
Эстеликке тегерете коюшкан.

1979-ж.

ПЕРЗЕНТ ЫРЛАРЫ

1. Уулума

Сайроочу бийик бутага,
Секирип кайра коноюн.
Төбөмдү көккө жеткирип,
Төрөлдүң секет болоюн!

Элүүдөн ашкан кезимде ,
Эрдедиң секет болоюн.
Алладан келген белекти ,
Ак көйнөгүмө ороюн!

Ойлогон уулум сен болуп,
Орошон атаң болоюн.
Белиме байлап чоңойтуп,
Перзенттүү атка коноюн!
Атса таң азан чакыртып,
Атынды -
Абдыкайыр –деп коёюн!

25-сентябрь, 1997-ж.

2. Караалдым, сунчу колду эми

Саатымды алаар уулум жок,
Санаага батып белчеден.
Түндүгүм аздан тартылып,
Түнөрүп келет дечү элем.

Беде чаап алым кеткенде,
Бүттү го эми дечү элем.
Бутумда кишен барчылап,
Бүркөлүп үйгө келчү элем.

Кубанып жүрсүн дедиби,
Кудайдын ушул барманы ай! –
Уланып кетсин тукум деп,
Уулду берип калганы ай!

Мүргүгөн санаам толду эми,
Мүрүмө кушум конду эми.
Кайрадан келем жашарып,
Караалдым, сунчу колду эми!

Май. 1998 – ж.

3. Тилеймин ушундай болуунду

Алгачкы арибин арнаган,
- Ата! – деп атага санаган.
Бөжөктөй көздөрүн жайнаткан,
Бөйтөйүм – бөйтөйгөн садагам!

Бек кармап сунулган колунду,
Тилеймин ушундай болуунду:
Секирип минүүчү тайына,
Сабакты бешке окуур дайыма.
Ата- эне мээрине каныгып,
Армансыз чоңойгон айылда.

Тилеймин ушундай болуунду:
Кай жерде жүрсөң да кайратман,
Коомдун иштерде болсоң да
Комузду тапа- так сайраткан.

Тилеймин ушундай болуунду:
Мусулман сүннөткө олтурган.
Англисче, орусча сыяктуу,
Арабча куранды окуган.

Тилеймин ушундай болуунду:
Кудайым мол берип ырыстан.
Серпилип чыкканда кыранга,
Сен менен мактанып Кыргызстан!

Тилеймин ушундай болуунду:
Аркаң артынып жүгүндү.
Сапарга кайрылгыс узасам,
Сагынып – сагынып жүрүүндү.

Тилеймин ушундай болуунду:
Жакшына жашоодо бар болуп.
Бажырап мени айтып олтурсаң,
Балалуу – чакалуу чал болуп...

Бек кармап сунулган колунду,
Тилеймин ушундай болуунду!

1999 – ж.

4. Нарындык кыз

Турагы Нарын жагы экен,
Тумары жанга дары экен.
Чыйралып турган жигитке,
Чыптама болор чагы экен.
Аттиң ай, уулум азыр жаш,
Артынан келер бар бекен?..

Жапчудай ошо менен жер аласын,
Жараткан, жалгыз уулду неге аласың?!

(Көкүл)

5. Оюма түшөт «кылт» этип

(Уулум Абдыкайырдын арбагына арнаймын)

Ойногон болуп «жылт» - этип,
Ортодо эшик «кырт» - этип.
Оокумда оолдо уулум ай,
Оюма түшөт «кылт» - этип.

Уктаса атар таң эле,
Уурту жанган шам эле.
«Уурдатып» ийдим өлүмгө,
Ушундай уулум бар эле.

Бетинде белги бар эле,
Бейнеси алоо табы эле –
Беш мүнөт өтпөй оту өчтү,
Бел болор уулум бар эле.

Үйүмдүн таалай – багы эле,
Үндөсө улар шаңы эле –
«Үзүлүп кетти» капыстан,
Уздай уулум бар эле.

Ардагым кетти көздөгөн,
Ачышып ичим бөксөдөн.
Ак куурай болуп кетемби,
Арманым артып көксөөдөн.

Кулунум кетти көздөгөн,
Күл болуп ичим бөксөдөн.
Куу жыгач болуп кетемби,
Кусалык артып көксөөдөн.

Перзентсиз боорум коңулдап,
Бозомук тартып турамын.
Боздоттуң минтип карганда,
Боз – ала түлөк тынарым!

Карылар кайрат айтышат:
«Көп көргөн тарых сендейди...»
Бөйтөйгөн менин каралдым
Бейиште жүрсөң мейли эми.

Чымчыгың учту дегенге,
Чыйралып басып турамын.
Тил безеп чыкса алдыман,
Тилмечти кандай кыламын?!

Кырмызы калпак кийгизип,
Көчөлөп калган экенмин.
Көңүлгө эч бир албапмын,
Көз өтүп кетер экенин...

Жазамын ата ыр десең,
«Жакшы» - деп сырды түйчү элем.
Жанбиргем деп жүрчү элем,
Жанбиргем деп сүйчү элем!...

Буйруса келер жазгы учур,
Булбулум - уулум келип тур.
Ээрчишип чыккан бир үйдөн,
Эне – атаңды көрүп тур!...

Ойногон болуп «жылт» этип,
Оң – солум капыс «шырп» этип.
Отурсам – турсам уулум ай
Оюма түшөт «кылт» этип...

Нарынга жете барганда

Айтылуу Нарын тарапка,
Автобус арыш кергенде.
Толкутту мени туш тарап,
Токмоктон өтө бергенде:
Саамга токтоп бу жерге,
Сапарын ар ким уланткан –
Акактай тунук суу ичтик,
“Ак-Мөөрдөн”, “Алтын булактан”.

Кайрадан анан жол тарттык,
Капчыгай ичин тең бөлүп.
Сезимди дагы күчөттү,
Салонго салкын жел келип.

Бир кезде өөдө карасам,
Капырай кантип жан чыдайт,
Катарын сүйрөп тепловоз,
Капчыгай ичин камчылайт.

Поездге катар келебиз,
Болк эте түшөт денебиз.
Төбөдө барат күшүлдөп,
Төмөндө дайра, орто – биз.

Берилеп түзгө түшкөндө,
Барпайып канат жайган тал.
Байкасам сонун дүйнө бейм,
Бадалдуу жайык – Байдамтал.

Чыгыштан бир кез нур чачты,
Ысык-Көл – кыргыз күзгүзү.

Кимдин да болсо сугу артык,
Кийимчен келди түшкүсү.

Бирок да көлүк токтобой,
Кочкорго кирди сабалап.
Ээрчишип нечен комбайн,
Эгинди чабат салаалап.

Кайратман калкы биердин,
Көрүштү эмгек үзүрүн.
Мекенге маалым болууда
Мол алып жылда түшүмүн.

Долонго жете барганда,
Түн басты тоону бекемдеп.
Ар адам эми ойлонот,
Аман-соо ашсак экен деп.

Автобус улам өөдөлөп,
Асманга калдык жакындап.
Айланма ойноп бараттык,
Аскалар менен жашынмак.

Ашуудан түшүп алган соң,
Асфальтта кайра зууладык.
Жан жактан кез-кез байкалат,
Жалт эткен агын суу калып.

Безилдеп көлүк токтобой,
Баратат дале баратат.
Айкашып тоонун көркүнө,
А балким азыр таң атат.

Бурула берип тумшуктан,
Темир ат таштап жай кадам.
Оймоктой тоонун койнунда,
Отторго кирдик жайнаган....

Алыска аккан шаң менен,
Ала-Тоо журтун мекендеп.
Назданып барам, Нарынды,
Кучакка кыссам экен деп.

1980-ж.

Боз – Терим

(Келиним Гүлнаранын өтүнүчү боюнча)

Келатсам Көлгө: - «Тос!» - дээрим,
Узасам Көлдөн: - «Кош!» - дээрим.
Учурган бизди алыска,
Уялаш жерим Боз – Терим!

Байкасам айыл өскөнүн,
Көралбай турам бош жерин.
Боорумду жерден көтөргөн,
Боюнда көлдүн Боз – Терим!

Боз – Темир менин Боз – Темир,
Бойтойгон аппак мектебим.
Бир топ жыл болду өзүңдөн,
Бөлүнүп Чүйгө кеткеним.

Аста – аста жылган булуттай,
Ар кандай экен турмуш – жай.
Чогулган классташтарды,
Чын дилден келдим куттуктай!

Байкасак кантет ушуну

Советтик заман жок болуп,
Баштадык жаңы учурду.
Сулатат экен бир-бирин,
“Суверен” деген ушубу?...

Өздөрү коюп бааларын,
Өзгөртүп турган утуру.
Эрендер бийлейт базарды,
“Эгемен” - деген ушубу?...

Барктабай койсок эскини,
Байлыктын урар кусуру.
Бабалар бөтөн эл беле,
Байкасак кантет ушуну?..

1997-ж.

Табийгат эгер мен десе...

Тыңдаган менен миң ирет,
Тамырым кандай, ким билет?..
Таарынып кээде турмушка,
Тамылжый түшөм үргүлөп.

Табийгат эгер мен десе:
Жарыкта кайра жансам дейм.
Тагдырым бүтсө, ошентип,
Таш болуп ката калсам дейм.

Таш боло калсам эгерим –
Таштайы дурус денемин.

Таратпай “дартты” жаштарга,
Татына кетсем дегеним.

Табийгат эгер мен десе:
Таш бойдон “жайга” жетсем дейм.
Тапырап элдер кайтканда,
Түз болуп эрий кетсем дейм.

Түз боло кетсем эгерим –
Туздайы жакшы денемин.
Дарбыз-коон тиксе бир жылдар,
Даамдуу болсо дегеним.

1997-ж.

Базарга сатып ийсемби

Кайдасың мышык кайдасың,
Көрсөңчү тырмак пайдасын.
Калдырттатып курутту,
Кантейин чычкан айласын.

Көтөрсөң боло башыңды,
Көтөрсөң боло кашыңды.
Жаныңдан эле өттү го,
Жыттасаң кантет ашыңды!

Талашып элден эт жеген,
Тамылжып жаткан бекерчим.
Там ичин, кампа, короону,
Тааныбай өтөөр бекенсиң?

Кой десем болбойт каралдым:

“Койнума алып аламын,
Барпайган кооз жүнү бар,
“Баронду” дагы багамын”.

Баламды жумшап ийсемби,
Байкатпай анан кирсемби?...
Баарынан мыкты ушу деп,
Базарга сатып ийсемби?...

1997-ж.

Бир атып коём мынтыкты

Абалтан жашап тоолордо,
Аталар мынтык алышкан,
Аластап конуш-өргөсүн,
Асманга карай айтышкан.

Алардай болуп мен деле,
Болбосун деймин кырсыкты.
Белгилеп: “Бармын” – дегенди,
Бир атып коём мынтыкты.

Караңгы түндү жамынып,
Короомо жакын калышкан.
Жолуна түшүп акырын,
Жоголсун ит-куш карышкан!

1997-ж.

Астронафт чыкты кыргыздан!

Кен чыккан жерден кен чыгат,
Эр чыккан элден эр чыгат.
Эр Манас-Ата арбагы,
Эскирип калбас эч убак!...

Ааламдын сырын ачууга,
Астронафт учуп чыкты эми,
Ай, Жылдыз койнун аралап,
Ал минген “Буудан” мыкты эми!

Жеткирди Марска кыргыздын,
Желегин, Гербин, Топосун.
Кадырлап абдан жешсин деп,
Казанга жапкан тоочун...

Саламат кайтсаң экен деп,
Саргара түшөм санаага.
Сагынып тосот Ала-Тоо –
Салижан иним, садага!

1998-ж.

Жазды тосуу

Жүдөө тартып кыштадыңар чатырда,
Түшө калып тоокко жем чачылса...
Коңулдарга түнөп чыгып, жеттиңер,
Мемиреген ушул жылдын Мартына.

(Сүртүнүшүп тумшуктарды - өбүшүп,
Сайрайсыңар бакка конуп, кашымда.)
Силерге да сүйүү келди, билемин.

Сайрагыла чымчыктарым, жашынба!

Кубалайт деп коркпогула, шашылба,
Көктөй түшсүн, бүрдөй түшсүн багым да!
Жадыраган жаркын жаздын өзүндөй,
Быйылкы үн былтыркындан жаңы да!

Тур-турлашып бирин-бири ойготуп,
Тирлик кирсин курт-кумурска – жамыга,
“Сайран күүнү” аткаргандай оркестр,
Сайрагыла чымчыктарым жабыла!

Күйөө балама, кызыма

Базар баа – жазганыңды басуу кыйбат,
Жазбасаң жата албайсың, “чымын ” кыйнап.
Аттиң ай, ара жолдо турган учур,
Акындын антаңдаган жүрөгү ыйлап...

Ошентип турганымда: - “Не кылайын”,
Сүйүнткөн Сүйүмбайым, Лиратайым!
Жашоону улоо менен жан атаңар,
Жазсам дейт жаңы ырлардын бир далайын.

Тилеймин экөөңөргө ынтымакты,
Жана да ден соолукту, таалай-бакты.
Ырысым кемибесе, мына ушинтип,
Ыр ышкы көкүрөктөн таркамакпы!

1997-ж.

Тирүүлүк коңгуроосу

жаза албай, алаксыыймын жаным күйөт,
Анткени иттер үрөт, иттер үрөт...
Тыңшаймын: “Түн ортосу ай караңгы,
Тамтандап бу маалда кимдер жүрөт?..

Анан да бир жаман ой келет маган:
“А балким ат араба – жумшактаган.
Чарбанын чөбүн уурдап, жемин уурдап,
Бараткан өз үйүнө шылуун чабан?..”

А балким ууру чыгар чебердеген,
Айылдан мал алалбай чебеленген.
Айнегимдин жарыгын улам карап,
“Ант ургур, жатпайбы...” – деп жемелеген.

Кантсе да иттер эми тып басылды,
Үрүүдөн жаактары карыштыбы?..
Кичине кирпич кагып алалы деп,
Ким кайда – сулап-сулап калыштыбы?..

Маал-маал эшек салат айкырыгын,
Билгизип эси жогу – тайкылыгын.
Корооздор “саламдашты” кайкы мурун...
Акыры жылдыздарды аралата,
Багымдат башбактатты кайчы нурун...

Таң атты, кыштак дале баягыдай,
Эл туруп, жайытына мал чыгармай.
Эч сөз жок: “Түндө алаамат болду” деген,
Көнүшкөн кызы-чууга көрчү кандай!..

Алаксып ушул жолу актай калдым,
Жаман ойлоп – жазууман ажырадым.
Жакшылыкка жорусам жазбайт белем,
Иттердин кур дегенде “ажылдагын”.

Тынчы жок кыштак түнү бир келгенге,
Багынбайт мансабыңа, бийлигиңе.
Тирүүлүк коңгуроосун айбанаттар,
Угузат бейм, түн болсо да бири-бирине.

Акын Жолонду эскерүү

Жаш-карыга бипбирдей ынак элең,
“Жоке!” – десек кайрылып угар элең.
Жакшы тилек, жакшы ойду угуу менен,
Жандай басып өзүң да улаар элең.
Жаңылануу мезгилин жандай сүйүп,
Жайы келсе, жардамга кумар элең.
Кенендикти жана да тереңдикти,
Кең адамдан – Ч.Айтматовдон баамдап турар
элең..
Беш-Күңгөйдүн айлында жашоо менен,
Пейли кенен дыйканды туураар элең.

Турмушунда түш ообой, бачым эле...
“Токто!” – десек болбодуң, качып эле...
Сулпу менен каухардай жалтылдаган,
Сугарылган талантка асыл дене –
Сыр дайрадай нугунда жаткан бойдон,
“Сыр сандыкка” кетти го батып эле!..
Кыдыр болуп а балким кайрылат деп,
Качан болсо жолунду карайм, Жоке!

Ашкерелик

Үй башында – чарбагыбыз кошулган,
Көп жылдардан кампачы эле кошунам.
Суубуз да тепе-теңге бөлүнчү,
Секин гана бир кулактын оозунан.

Көп-көп эле кол жаңсачу: “Көкө!” – лөп,
Арак ичип, кой сойчубуз экөөлөп.
Келген-кеткен мартабасын арттырып,
Пейли кеңип, башы турчу көкөлөп.

Сыйчылдыгы жамы журтка жакшы эле,
Бир адаты – үйдө аялга кас эле.
Өчү бардай бакан менен бир салчу,
Өөдө карап, көтөрүлсө кашы эле.

Ошондуктан үч аялды кетирген,
Үчөөндө тең бала кеткен эки-үчтөн.
Бул жагынан “жолдуу” болчу баары бир,
(Бирин сезбей чай иччү эле секиден.)
Каалашынча кайкалатып – ойнотуп,
Келин “сүйчү” кайра жаңы сезимден.

Көнүлүнө бирөө жагып калды эле,
Сый көрсөтчү кампасына барды эле.
Берерине бышып турар дайыма,
Тамагы да шарабы да анда эле...

Дүйнө чиркин толук бойдон турабы,
(Же урдубу “жетимдердин” убалы)
Көнүлү ачык келе жатып, мүрт эле,
Көзү кетип, кулап түштү тумагы...

Сөөгүнө балдарынан келбеди,
(Айдап ийсе, балким кабар бербеди.)
Артык белем миң жаттардын ыйынан,
Боор эттин: “Атам!..”, “Атам!..” – дегени.

Өлдү жигит, айтканымдай бар эле,
(Колхоз мүлкүн өзү билер – кан эле.)
Ошол күндөн коломтодо от өчүп,
Жетим калды дүнүйө, үй-жай - баары эле...

Түшүнсөң

Доктурга барсам оору деп,
Таптаза экен дейт карап.
Өзөгүн ойдун бийлеген,
Өзүңө эми кеп калат.
Жүрсүңбү салып кайырмак,
Жүрөгүм булк-булк деп калат.

Көндүрүп алдың эркиңе,
Көрүнбөй калсаң – ичим чок.
(Өзүңдү дайым сүйүүгө
Өмүрүм канча, ишим жок)
Кароолдоп жүргөн көзүңдөн,
Куткарып алар кишим жок.

1968-ж.

Жашоо ушундай

Жаңы-жаңы тааныштарды эңсетет,
Жаш келиндин толуп турган курагы.
Мейли дей бер, жаман көрүп не керек,
Жашоосунун канып турса кумары...

Күндөн-күнгө күйүп жазат ырларын,
Жаш акындын толуп турган курагы.
Жазса жазсын, ыр жазууга не жетсин,
Жашоосунун канып турса кумары.

1979-ж.

Кайсын акындын кашында

Тоолук акын тоолукка дарманчы эле,
Жашоо менен дүйнөгө таң калчу эле.
Океанга ыр артып чыккан чакта,
Оодарылып кеткени ай, кайран Кеме!..
...Анда жүрүп, уктум мен бул кабарды:
“Кайсын өлдү, сөөгүнө Чыңгыз барды.
Өз жерине өзүнүн чарбагына,
Бир керемет ой менен көмүштү аны”.

Жарк дей түштү акындын жакшы элеси,
Ала-Тоодо жүргөнү эрте-кечи..
Акын жаткан бейитке таазим кылуу,
Ар адамдын башында парс эмеспи!..

Келдим Чегемге – баягы чарбак-бакка,
Башын ийет кырсыкка, баары капа.
Жашыгандан үзүлүп жаткан өңдүү,
Жайдын күнү жапжашыл жалбырак да.

Бири көңүл бурган жок жалбыракка,
 “Түшүп жатат, түшкөн бир жалбырак да...”
 Кейиш менен мүрзөнү тегеректеп,
 Келгендердин көз жашы топуракта.

А жалбырак шыбырттап туш тараптан,
 Жел соккондо бир учур алкым жактан –
 Жөрмөлөшүп баарысы бөгүп калат,
 Мүрзө астына чогулуп – акын жаткан.

Ушулар бейм акындын эң аяры,
 “Жашоо!”, “Өмүр!” – деп атаган тээ баягы –
 Өзөгүнөн үзүлгөн жашыл бойдон,
 Өкүнүчтүү тагдырдын бир баяны?..

Капчыгайы Балкардын бозомуктап,
 “Жаралуу таш” жатат бейм боздоп ыйлап.
 Чеке башын койгулап оңго-солго,
 Чегем дайра боору менен туйлап-туйлап...
 Булуттары асмандын түнөрүктөп
 Бир аздан соң “жоктошуп” – куйган турат...

Арга канча, кош эми, кош бол акын,
 Ала-Тоого, Кавказга дили жакын.
 Ырыскылуу адам деп Сизди айтабыз,
 Ырың менен жашап кеттиң миңин жаштын.

Нальчик, 1985-ж.

Өттү бекен?...

Бригадир чөп бар деген чаап алар,
Издеймин ошол айткан кайда кырлар?
Челекте бир колумда айраным бар,
Бирөөндө чалгы менен кайрагым бар.

Келатсам так алдыда жатат жылан,
Жыйрыла мени көздөй качырган жок.
Жөн гана боюн керип жата берди,
Бир түшүп, жерде калган камчыга окшоп.

Андыктан чочутууну каалабадым,
Жанынан өтө бердим карабадым.
Дегеле тирүүлүктө көргүм келбейт,
Жапжашыл чөптүн үстү канаганын.

Чөп чаптым кырды аша эңкейиштеп,
Эс алып айран ичтим бир аз желдеп.
Чалкалап жаткан бойдон эч капарсыз,
Уктапмын көк шиберлүү сонун жер деп.

Ойгонуп тура калсам бешим экен,
Жаткан жер чөбү белден өзөн экен.
Жазыксыз адам жатат бул жерде деп,
Жаныман жылан сойлоп өттү бекен?...

1977-ж.

Төл маалы

Күндөн күнгө таң нуру,
Көшөгөсүн кең ачат.
Күлүп ийчү немедей,
Күн жакындап келатат!

Чабыттайт таң нурунда,
Чар каргалар көкөлөп.
Жерди турган ымыркай,
Жаз кучактайт бөпөлөп...

Сакман бөлүп короодон,
Чыкты көккө сакманчы.
Жаңы туулган жаш төлдү,
Кези келип сактачу...

Шамдар түндө өчүлгөн,
Кыштактагы жымжыртты айт...
Тээ алыста, төш бойлой,
Кой короолор жылтырайт...

Бала тилеги

Нургаазы – жакшы бала тыптырнактай,
Кантсе да жаштайынан эси бардай.
Байкеси кезектеги жолго чыкса,
Бойтондоп адаты анын ээрчип алмай.

Жол узак, бала менен көп туралбай,
Бара гой, үйгө бар дейт көңүл улай.
Портфелинен карандаш, кагаз берет,
Буга жаз, сүрөт тарт деп мени туурай.

Берет да, алга шашат, бала калат,
Кагазды, карандашты жал-жал карап.
Бир маалда: “Аман келгин, байке-е!!.”
Алыстан-алыстан колун жаңсап.

Бала ойлойт: “Бачым эле келсе экен дейт”,
Жолунан бирөө чыкса, жеңсе экен дейт.
Базарлык ала келип, Чыңгыз байкем,
Сагынтпай Ысык-Көлүн көрсө экен дейт.

Жылкычы

Жашыл төргө жай алып,
Жатса жоошуп жылкысы –
Жылдыздуу түн жамынып,
Жөнөйт төмөн жылкычы.

Жалжалынын жанына
Жамбаштаса жылкычы –
Окуранып, кишенейт,
Оолдо ошонун жылкысы!..

Шак-шак бетке чабылган,
Сыртта шамал, чагылган,
Аралаша ааламга,
Айгыр үнү жаңырган –
Азыр-азыр кетчүдөй,
Атырылып мамыдан!

“...Ата көрү, өлсөмчү,
Атсыз мында калгандан...”
Шашып чыкты жылкычы,

Шалпар көйнөк-дамбалчан.

Чылбыр колдо, чоло жок,
Кируүгө үйгө кайрылып.
Үзөңгүгө бут койду,
Өлсө мейли кайыгып!

Үйрүн беттейт Гүлсарат,
Ийри жолго карабай.
Айла канча, келатат,
Албаа-далбаа Танабай...

Газета

Алоо жанган коломтонун табынан,
Нан жыттанып улам жаңы санынан.
Жашоодогу кызыкчылык мына дин -
Газет чыкса, Күн чыкса... - деп сагынам!

Жамандыкты алыс сүрүп, жектеген,
Жалпы журтка тазаа аба желпиген.
Калыстыгын жазып келген «Эркин – Тоо»,
Кыргызстандын кызыл туусу деп билем!

Атаңды эстей жүр

Улуу күч сезип дайыма,
“Уулум!” – деп айткан сөздү сен.
Уйкудан ойгон эртелеп,
Атаңдан эгер сестесең,
Атаңды эгер эстесең!...

А балким атаң жаткандыр,

Түбөлүк жердин алдында.
Тургун да намыс-арыңа
Таазим кыл, ага баргын да,
Терең сыр турат алдыда.

Ошол сыр – анын бейити,
Тагдырга тизе бүгүлгөн –
Тереңден чыккан топурак,
Теңселбес үчүн үйүлгөн,
Тебетей болуп кийилген!

Улуу күч сезип дайыма,
“Уулум” – деп айткан сөздү сен.
Ар күнү эрте тур, иште,
Атаңдан эгер сестесен,
Атаңды эгер эстесең!

1975-ж.

Мугалим эже

Окудук сизден бир топ биз,
О, укмуш эле сүрүнүз.
Артылып турчу күн сайын,
Арналып тунгуч сүйүүбүз.

Аттаган сайын классты,
Аткан таң болуп сөгүлүп,
Ак куудай басып керилип,
Аябай түшүндүрчүсүз,
Алгебрага берилип.

Кыздар да сизге көз артып,
Балдар да сизге көз артып.

Балалык ошол сезимдер,
Баамда калды өтө артык.

Айылдан төмөн өрүктөн,
А кыздар андып көрүшкөн.
Алар да болгон бактылуу,
Ашыгың менен өбүшсөң.

Эх, чиркин, ошол убактан,
Элестер турат биз баккан –
Суйкайып басар элениз,
Сайылып жерге шиш такаң!..

Көп жылдар өтгү арадан,
Сиз тургай биз да карыган.
Сызылып аккан булактай,
Сымбаттуу болот кары адам!

Шамал менен булут

Асманда шамал менен булут жашайт,
Бирок да уруштары бачым-бачым
Экөөнүн мүнөздөрүн байкап көрсөм,
Өндөнөт ынтымаксыз эрди катын..

Бир кезде ызырынып шамал келет,
Кайсалап шашат булут, кайда кирет?
Жалооруп жер үстүнө жакын келип,
Жаш төгүп шолок-шолок ыйлап ийет.

Аңгыча жетип келип чачтан алат,
Аябай күрсө-карса сабап-сабап.
Алдына айдан алып анан жөнөйт,
Ал күнү алай-дүлөй асман тарап...

Эртеси бүт айлана бейкуттукта,
Ачуулар басылгандай аздан тарап.

Кечээки тарткан азап унутулуп,
Тээ-тиги көк жайыкта аппак булут –
Жоошуган шамал менен коюндашып,
Жатат бейм жып-жылаңач бутун сунуп.

1968-ж.

Жан сырым

Бирөө мага бузук ойду ойлосо,
Бара жаткан ак жолумду торосо –
Жамандыкты тилебеймин ошого,
Жаным күйүп ыр жазганым болбосо....

Ушакчынын айткан кебин колдосо,
Сүйгөн жарым күнүмдүгүн болжосо –
Бирок да ага ачууланып урушпайм,
Ичтен түтөп, ыр жазганым болбосо....

1968-ж.

Жаштык

Чаңкай түштө күн ысыкта, жаңы эле,
Жуунууга жер кепеге киргенмин.
Ангычакта: “Кайдасың?”- деп шашылып,
Айры сурап издейт мени бир келин.

Ары жактагы айрыны алып берүүгө,
Шашкан менен кантип бүтпөй кийинем.
-Айры анда! – деп бийик созуп үнүмдү,
Байкасын деп сууну шапшып киринем.

- Кайдасың ай, кайдасың? – деп жакындайт,
Мени таппай, издегенсип көчөнү.
Карай калсам карагаттай мөлтүрөйт,
Камыштардын жыртыгынан көздөрү...

1972-ж.

Камчылануу

Эгер чындап ажал алса жүрөктөн,
Бул дүйнөдөн өкүнүчсүз ким өткөн?...
Же болбосо өлбөс болуп калууга,
Ичкен барбы жомоктогу мүрөктөн?...

Бирок да мен коркконум жок жүрөктөн,
Башка дарт бар көөдөнүмдү жүдөткөн –
Эчак эле элдин күткүн үмүтүн,
Элес албай эң бир сонун жыл өткөн!

Жеттим кыркка – ушул кантип аз дейин,
Жазганымдын сапат, сыны анчейин.
Энем буга күнөөлүү эмес кыпындай,
“Эрте ойготкон” ... эми аттандым кантейин!

Көпчүлүктүн шарданында жүрөмүн,
Эмгегим аз – алсыз, чабал бирөөмүн.
Теңтуштардан уялгандан жер карап,
Тердеп жатып, муздап басып – жүдөөмүн.

Өзөк түтөп, өкүнгөндө кантемин,
Өмүрүнүн өтөп койду жан теңин.
Түш оой элек: кой, жылайын алдыга,
Тура берсем, келе берет жан терим...

1983-ж.

Чемпион

(Каныбек Осмоналиевге)

Москва - Олимпиадада,
Жалыны жанды ааламдын.
Шанданып келип кошулду,
Шамдагайлары адамдын.

Калкыңдын наамын корго деп,
Кайратты берип колго бек.
“Ак шумкар “ тартып алдыңа ,
Аттанаар кезде “Жолго! – деп -
“Уулум! – деп тиктеп көзүңдү,
Учурган “Манас” өзүңдү!

Күттүрбөй анда баргандар,
Күч сынап дароо балбандар.
Оордой берип штанга,
Оолактап калса калгандар –
Көтөрүп бердиң Каныбек,
Кол чапты дүйнө, Бали ! – деп.

1980-ж.

Кайтарчу болдук үчөөлөп

Камгактай болуп далдырап,
Катарлаш эмчек шалбырап.
Капчыкты тешет кареги,
Канчыктын көзү жалдырап.

Тууган бейм канчык бу жайга,
Тобокел кылып кудайга.

Сегиздеп, ондоп тууса да,
“Соцжардам” кайда буларга.

Күйпөйгөн байкуш “кел” – дедим,
Капчыктан тооч “ме” – дедим.
Өлбөскө дарман болор дейм,
Өзүмдөн бөлүп бергеним.

Толтура тиштеп оозуна,
Жөнөдү ал менден озуна.
Тууптур жакын жерде эле,
Тургудай мага кошуна.

Таң эрте келип талаага,
Тойгузчу болдум жармага.
Борсулдап үрүп үңкүрдөн,
Боз күчүк чыгат “жардамга”.

Оңолду канчык оңолду,
Күчүгү чуркап – торолду.
Күпүйгөн дөбөт болчудай,
Күн өгүп, келсе оролу.

Талаамды баккан бөпөлөп,
Дарбыз-коон толо үзө элек.
Кадимки кыйбас досторчо,
Кайтарчу болдук үчөөлөп.

1997-ж.

Бишкектен “крутой” келгенде

Короонду аччы, көрөм деп,
Койлорго көңүл бөлөм деп.
Бишкектен “крутой” шаштырат,
Шак эле алсам “берем” деп.
Шампанын ачып, “давай”... дейт,
Шааниси менен көбөңдөп...

Кочкорго барды кычыкта,
Колтоюп турса, кызык да.
“Мой милый, ну как?” – деп анын,
Мүйүзүн тырмайт мышыкча.
Кочкордун башы кытыгун,
Кол тийбей эле ысык да!

Көк кочкор карап турабы,
Көк мойну калды какчайып,
Көздөрү чыкты чакчайып,
“Ни бойся, Жоорик” – деп анан,
Койлорго өттү багжайып.

Баласы ичте байкалып,
Бооз кой турса майпайып.
“Баабушка, жаалка...” – деп анан,
Башкасын тиктейт кайкайып.

Кайкайып турса кайкайып,
Карышкыр көздүгү байкалып
Капшыттан кочкор сүздү эле,
Кашаага тийди жалпайып!

Бой түзөп тура калганы,

Булганып мурду, бармагы.
Сөөмөйүн кезеп көрсөтөт:
“Рэкет болуп алганбы
Сындырды окшойт санимды,
Сувооч тура алдагы!”

Илгиртпей айттым мен дагы:
“Ичинде бар бейм арманы,
Коё тур беш жүз берем деп,
Былтыр,
Козусун жедиң, жалганбы?...

Кейиген өңдүү мелдешке,
Кепкасын кийди делдейте...
Карызын дагы бербейт ээ,
Кайрылып “крутой” келбейт ээ...

1997-ж.

Бакалардын сайраны

Базар окшоп көлмөлөр,
Балыр түбү – “бөлмөлөр”
Бала-чака быжылдап,
Бакаларда көп өнөр.

Түшкөн нуру тасмадай,
Тептегерек асманда Ай,
Тегеректин баарысын,
Теле тартып жаткандай.

Батпай сууга калкылдап,
Балырларда калтылдап.

Бүт эркектер – чардаган,
Бакалоорлор балкылдап.

Чардаган – ыр “күйгөнү”,
Чакырышат сүйгөндү.
Чатак чыгып кетпеске,
Чаташтырып бирөөнү.

Жакын турам апкаарып,
Жаңырыктар таш жарып.
Жанын үрөп көшөөрөт,
Жарылууга аз калып.

Айдын сүттөй жарыгы,
Алаканда дайыны.
Ана, келет жакындап,
Ак балтыры – зайыбы.

Кай бири издейт алыстан,
Кай бириси табышкан.
Белден кыса кучактап,
“Бекемделе” калышкан...

Ай батса тоо түбүнө,
Житип кирди “үй-үйгө”
“Ойноо” бүттү, көлмө тынч,
Ой, чиркиниң, дүнүйө!

1997-ж.

Жалгыздык

Таалайлуу кары болордо,
Таалайым жолдо байланат.
Таңы-кеч өйүп ичимди,
Таруудай арман айланат.

Бактылуу кары болордо,
Бакытым жолдо байланат.
Бурама болуп ичимде,
Буудайдай арман айланат..

Артымды карайм, караан жок,
Арманга күйүп келем го...
Айланып жүргөн ок болсо,
Алдырып салар элем го...

Жанымды карайм, жөлдөк жок,
Жабыгып, жашып келем го...
Сунулган бул бир жаа болсо,
Суурутуп салар элем го...

Суумду жыкты бирөөлөр,
Сурабас бул бир басмачы.
Балтырым талып турганда,
Башына балам барсачы!...

Көшөөрүп болбой келатам,
Колуман кетмен алсачы...
Карегим тайып кетээрде,
Карууга толуп калсачы!...

1997-ж.

Адамдар түркүн кеп айтат...

Адамдар түркүн кеп айтат:
“Аркырап келет “Комета”,
Асманды кара!” – деп айтат.

Адамдар түркүн кеп айтат:
Томкорсо Жерди огунап,
Топон суу жүрөт – деп айтат.

Адамдар түркүн кеп айтат:
“Айтылуу” Акыр заманга”
Аз эле калды - деп айтат.

Адамдар ар кыл кеп айтат:
“Куйруктуу жылдыз” куйкалап,
“Куу жыгач калбайт” – деп айтат.

Адамдар сөздү көп айтат...
Алардын баарын жыйса да,
Алладан бирок кем айтат.

1997-ж.

Жакшы түш

Көшүлүп уктап баратсам,
Көрүндү мага үч адам.
Туткундап алган окшоду,
Туйласам келбейт эч аргам.

Айланып курчап алгыдай,
Агалар мага өч беле?...
Атайлап кармап алышып,

Айтары мындай сөз беле:

- Жазам, - деп баштап, таштабай,
Жазсаң жаз деги жазгандай.
Жакшы учур өтүп баратат,
Жатасың элден жасканбай.

- Саргайып бышкан дандын да,
Сапырса чыгат маңызы.
Сапатсыз, мунун иши үчүн,
Сабайбыз! - деди сарысы.

Байкасам жалган кеп эмес,
Баш ийип турдум буйрукка.
Титиреп түштүм чыңырып,
Тийгенде таяк куйрукка...

Аялым жулкуп ойготот:
-Көзүңө эмне көрүндү?...
Бакырып ийдиң аябай,
Түшүңбү мунуң, өңүңбү?...

- Жатпайын минтип жабышып,
Жакшы түш мунум, кайгырба.
Союлдап жатты, билдиңби?...
Сооронбай, Жалил, Байдылда.

1969-ж.

Кетменим

Батасын алып нечендин,
Бактылуу болдук кетменим.
Болукшуп денем чапканда
Боюмда дарт жок эч менин.

Кутмандуу дыйкан жолунда,
Куралым болдуң колумда.
Жүрөбүз бир топ жылдары,
Жөрмөлөп жердин боорунда.

Карууга салып мен келем,
Каалгып ойго термелем.
Калем сап менен экөөңдү,
Каректей тепе-тең көрөм.

Сабы тал болот кетменим,
Сыныңдан такыр кетпедиң.
Сексенге барып калганда,
Сепейген чалга жеткирбей,
Сен мени “чанып” кетпегин!

1997-ж.

Кашка Суу

Ала-Тоо башын жондогон,
Ак мөңгү түбүн жолдогон.
Күмбүрлөп комуз үнүндөй,
Корумдар койнун жойлогон.

Кылтылдап төмөн чубаган,
Кылымдар жазбай “жоргоңон” –

Айланам сенден кашка суу –
Арыкта суудан башка суу!

Туландуу тике жылгадан,
Кайберен жутуп жырлаган.
Алдыртан канып моокуму,
Арча да көпкөк тура алган.

Тайрандап эрке балача,
Таштарга тийип, туйлаган –
Кагылам сенден кашка суу –
Каналда суудан башка суу!

“Ак боздой” алыс чабылган,
Арышың күнгө чагылган.
Бактыңды алга сүрөшүп,
Бойлото тоолор жаңырган.

Мөндүрдөй ыргып асманга,
Мөлт эте тамчың жарылган –
Өрөпкүйм сага кашка суу –
Өбөлгө өмүр жашка суу!

Башталды жердин майрамы

Мелтиреп жаткан кар кетип,
Март айы сонун жаңырган.
Тиледи эл чөптү өссө деп,
Түндөсү жааган жамгырдан.

Тескейде жаткан кир болуп,
Теридей музду кантарып.
Коктуда – кирген чоң сууга,
Кошуптур жамгыр алпарып...

Кыштактын чыгып четине,
Канбастай терең дем алам.
Сүйгөндөн жазды жыттаймын,
Сагынып калгам деги анан...

Көз жоосун алат теремел,
Көкжашыл тартып дегеле.
Койнуна жаздын тартылып,
Козголуп барат делебе!...

Жаңыдан сыртка чыгарып,
Сакманчы жайган козу-улак.
Жаркыган күндүн астында,
Жарыша чуркайт топурап...

Күчүк да жибин булкулайт,
Кыңшылап көзү бозоруп.
Козу, улак менен бир болуп,
Кеткиси келип бошонуп.

Кыш бою жарма, жем берип,
Коңшумдун баккан тор бээси,
Кошкуруп турат тынчыбай,
Кор болуп арпа, бедеси...

Жарышып жүрүп, козу, улак,
Жабыла көккө байыралды.
Ууз чөп жеди, көгөртүп,
Уурттарын майлады...
Балкытып жанды өзүнө,
Башталды жердин майрамы!

Жаандан кийин

Жалпыга кымгуут чаң салып,
Жазгы жаан өтүү даң салып.
Чатырын үйдүн чочутуп,
Чагылган атып – жар салып.
Жебээси менен сыйкырлуу,
Жердеги данга жан салып...

Мээримин күндүн кучактап,
Мемиреп жашыл оң-солун.
Жеп-жеңил гана лепилдеп,
Жел келет сылап жер соорун.
Жоргону токуп, үй жакка,
Жон ылдый түшсөң бир сонун...

1983-ж.

Акындын бир түнү

Булуттар “шекер” сепкенде,
Байкагым келет айылды.
Бирок да көздү далдалап,
Башталды түндүн айыбы.

Андысам кетпейт ушул түн.
Атайлап жатып алчудай.
Айлымдын оонап үстүнө,
Аябай көөлөп салчудай.

Корунар беле кичине,
Көп баспай, сезип айыбын...
Корсулдап үргөн демейде,
Көрсөтпөйт иттер дайынын....

Көрө албай даана көчөнү,
Турганда кыйнап ызалык.
Кылкылдап жаңы чыгыштан,
Күн чыгып келет кызарып!...

Кара түн качып баратат,
Калууга таппай эч эбин.
Булгатпай айлым жатыптыр,
Булайтып аппак “шейшебин”.

Тийер болсо сообу...

Адамдар көп, өтүп кеткен дүйнөдөн,
Алга сүрөп биз жашаган доорду.
Ошолордун эмгегине ыр жазам.
Тийер болсо, тийсин эми сообу!

Аз күн өттү, айлыбыздан бир адам,
Ал да кетти бул дүйнөдөн бечара.
Көздүн жашын төктү аял-балдары,
Көл болсо да көз жашынан не чара!

Көмгүчөтү жабылышып молдолор,
Кезек менен курандарын кайрышты.
Тийет эми сообу деп өлгөнгө,
Капчыктарын кампыйтышты, кайтышты.

Ушул адам эмгектенген аянбай,
Алга сүрөп биз жашаган доорду,
Мүрзөсүнө ырларымды окудум,
Тийер болсо, тийсин эми сообу!

Жашырбайм бир өзүндү суйгөнүмдү,
Жактырып мага карап күлөнүндү.
Жаш чакта кыйын тура сүйүү деген,
Жалдырап далай күтүп жүрбөдүмбү!...

Бир күнү көргөнү жок , кете берип,
- Жүр, - дедим, колдон алдым жете келип.
Шол күндөн бирге басып келатабыз,
Турмуштун жолу менен жетелешип.

Ким калат? ...

Кагышса баш баш менен
Жазыпсыз жак, тил калат
Айрышса жаак жаакты,
Акыры жалгыз тил калат,
Алышса тил да тил менен,
Ал жерде анан ким калат?....

Көлөкөм

Мендеги үмүт күндүр – түндүр өчпөгөн,
Кай бир түндү чырак жагып өткөрөм.
Калем кармап, кабак чытып үңкүйгөн,
Катарымдан көлөкөмдү көп көрөм.

Жазгандарым таңкы желге ыргалып,
Жаңы күндөй чыга келсе буралып.
Чаап кетип мен билбеген жактарга,
Бул көлөкөм жүрөт окшойт кубанып.
Жазган ырым жаман болуп калганда,
Кайда барат кайда калат кубарып?

Үмүт күчөп улам алга кол сунат.
Жаңыларды жаратууга обдулат.
Жадабастан дагы кечте көлөкөм,
Жан жагымда түн күзөтүп отурат...

Сурануу

Кубаттансын дандарың,
Күнгө дагы тоё тур.
“Бийлеп алсын буттарың”
Буудай, бышпай коё тур!

“Сүттөй” болсун сабагың,
Сууга дагы тоё тур.
Сыласын жел, сыласын.
Сулуу, бышпай коё тур!

Көзүм тойбойт дегеле,
Көгүш толкун түрүнөр.
Көкүрөгүм сүйлөшөт,
Көрүшкөнсүп тирүүлөр.

Эгер көнсө табийгат,
Саргайтпаса өңүндү,
Санаркатып көңүлдү,
Санатпаса өмүрдү...

Бригадирдин ыры

Эл кыдырып эртелеп,
-жумушка! – деп айтамын,
Эл талаага жөнөшсө,
Мен дүкөнгө кайтамын.

Көтөрүлөт көңүлүм,
Көрчү минтип тосконун.
Бөйпөң-бөйпөң жүгүрүп,
Бөтөлкөлөш досторум.

Шек санабай алардан,
Шыңгыткан соң аракты.
Калың бакта уктамай,
Карматамын адатты.

Кечке маал болгондо,
Атка кайра минемин.
Өөдө, төмөн чапкылап,
Иштин жайын билемин.

Туура көрөт сөзүмдө,
Тууган мага башкарма.
Бакылдашып – урушуп,
Баш бербеймин башкага.

Жылдагыдан өзгөчө,
Жаным жыргап жүрөмүн.
Билбейм, неден чочулайт,
Бир аз ооруп жүрөгүм...

Турмуш үчүн

Аз күндөн өзгөрдү деп мүнөзүмдү,
Алтыным айыптадың бир өзүмдү.
Көңүлдүү үйдө, тышта жүргөндүгүм,
Көөнүндө же болбосо бирөө үчүнбү?...

Кубанбайм, капаланбайм бирөө үчүн,
Андыктан мүнөздү туура түшүн.
Жашоодо кээде пастап, кээде дуулап,
Жаралган ачуу, таттуу турмуш үчүн.

Бүркүт менен бүркүтчү

Таптагандай күлүктү,
Таптаган ал бүркүттү.
Жылдар өтүп, мына эми,
Карып калды бүркүтчү...
Карабастан мезгилге,
“Кана, учалы алга!” деп,
Канат күүлөйт бүркүттү,
Канат күүлөйт бүркүттү...

Диктор кызга

Түркүн кабар айтып берип күнүгө,
Тааныш болуп калдың менин үйүмө.
Күлүмсүрөп, саламдашып, коштошуп,
Көңүлүмдү буруп алдың сүйүүгө.

Сугум түшүп сымбатыңа келишкен,
Эл көрөт деп сүрдөп турам өбүштөн.
Көздөрүмдү тартып барат көздөрүн,
Көк асмандан көрүнгөнсүп периштем.

Уктай албай улам менде ойгонуу,
Ойлой берем, эгер келсе қолго оңу.
Жакындасаң тартып бери алғым бар,
Жылуу үйүмө отургузуп койгону.

Деги сени тажабадым көрүштөн,
Дагы келип кечте күтөм мен иштен.
Эшик ачып кирбесең да үйүмө,
Экрандан көрүнүп кой периштем!

Күз

Күз келип, күчсүз салбырап,
Күбүлүп сары жалбырак.
Жашоосу бүтүп бул күндө,
Жатышат жерде жалдырап.

Өлүмгө теңеп соолгонун,
Өмүргө келбейт жоругум.
Эстедим сүйгөн жарымдын,
Эскирген сары жоолугун.

1964-ж.

Ойго салдың

Алыссыңбы, жакынсыңбы, ук мени –
Амансыңбы, аруу сүйгөн бир пери?
Эрке желдей ээрчип алып элесин,
Эчен түркүн ойго салдың бу мени.

Кээ күндөрү жалгыз басып каласың,
Алдыртадан жылмайып көз қарашың.

Токтото албайм, искеп, өтөм желинден,
Жетиле албай жаткан окшоп канатым.

Анда-санда бир көрүнүп, жашынбай,
Айтышсак дейм ак тилекти жашырбай.
Көңүлүмдү көтөргөндөй болосуң,
Көркөмдөнүп келген жылдын жазындай...

Алыссыңбы, жакынсыңбы, ук мени. —
Аруу сүйгөн ак пейилдүү бир пери?
Эрке желдей ээрчип алып элесин,
Эчен түркүн ойго салдың бу мени...

Балким?..

Ар убакта алга тартат элесин,
Акыл-эстүү карындашым Күлүмкан —
Кабинетте кагаз жазып олтуруп,
Күлө карап жүрөгүмдү жылыткан!

Кеп баштасам: “Келдим эле иш менен”,
Сен да айттың: “Бүтчү беле иш деген?”
Ошол бойдон унчугушпай бир топко,
Имерилип, бешененди тиктегем...

Андан бери баралбадым, жыл өтүү,
Аз-аздан ойго салдың жүрөктү.
Эртели-кеч эмнегедир көргөнсүйм,
Сен жылмайып тургансыган сүрөттү.

Ошол учур болгон окшоп уютку,
Ойлой берип ичим болду буюкчу.
Аппак тилек толуп келет көөдөнгө,

Анын баары алдыдагы буйрукпу?..

Даана басып анда түшкүн из менен,
Дагы бир күн баргым келет “иш менен”.
Балким, ошол сенде болуп жүрбөсүн,
Бакыт нуру – мен турмушта издеген?..

Ааламдагы жандануу адамдардан башталсын

Алашалбырт кылыкылдап,
Адыр – түзөң былкылдап.
Жеке чарба, үй оокат,
Жүрөсүң кечке быркылдап.

Уюң мөөрөйт бир жактан,
Коюң маарайт бир жактан.
Мышыгың да такымдайт,
Мурдун тосуп бир жаткан.

Өзгөчө бир чаң салат,
Өрдөк – казың кайкалап.
Табакка дан түшкүчө,
Таңкы обонун кайталап.

Сыртты карап айланта,
Суу ичмексен жай жута.
Каяктандыр жыт искейт,
Кайыш тумшук тайбука.

Тынчыбай соолук онтоду,
Толгоо бышкан окшоду.
Жаңыча ыкма мындай деп,
Жанына байлайм кочкорду.

Балтек чыгат бар болуп,
Байлоодогу жан болуп.
«Бакыт» издеп кетчүдөй,
Башы турат маң болуп.

Анын баарын «асалап»,
Анан короо тазалап.
Акүр- чүкүр сөз кылган,
Айылдагы жашоо «азап».

Турсам карап утурлап,
Турналар көктө кыйкуулап...
- Келбейсинби чайга! – деп,
Кемпир катуу кыйкырат.

Кемпир жакшы - чал жакшы,
Кесип жеген нан жакшы.
Каршысында отурсаң,
Карап коюп «ары жакты».

Алашалбырт жаз жакын,
Айта бербейм башкасын...
Ааламдагы жандануу,
Адамдардан башталсын!.

Көңчүбай акын бар эле

Жүгөндөп атын жаңы эле,
Жүргөндөй болгон жана эле
Көңчүбай акын бар эле,
Көңүлү куунак жан эле...

Уйчулук кесип улама,
Уулдан чыккан буга да.
Уйлар да бүгүн азайды,
Удургуп заман турганга...

Көңчүкөм ырды бат жазчу,
Көбүнө «Салам кат» жазчу.
Райкан, Мидин сыяктуу,
Ырасын айтып, так жазчу.

Иргелбей ырдын жакшысы,
Ичине кетти бактысы.
Жаркылдап турар мүнөзү,
Жакшы адам эле башкысы.

Жүгөндөп атын жаңы эле,
Жүргөндөй болгон жана эле...
Көңчүбай акын бар эле,
Көңүлү куунак жан эле...

Кеңештеги Жаныбектин тоюна

Мына Жаке, уулун тутту куш боосун,
Алган келиниң, салган үйүң кут болсун!
Баары бүрдөп, баары тегиз көгөрүп,
Бала – чака бак – таалайга жык толсун!

Жар болушуп жашашы үчүн балдары,
Жарык берсин ата – энеңдин арбагы.
Улгайганда өөдөлөтөр белиңди,
Уул – келиндин тийип турсун жардамы.

Айке, Жаке, куттуу болсун келиниң,
Ак батасы тийсин эли- жеринин.
Алганынын колун кармап жашоодо,
Айлыбызда бири болсун перинин.

Этегине так түшүрбөй кылайган,
Эстүү чыкчын, алыс болсун ылайдан.
Ырыскылуу мына ушундай жаштарга,
Ыйман берер шыпаа келсин Кудайдан!

Болсун келин, көшөгөсү көгөрсүн,
Бактыңарга ат байлаарың төрөлсүн.
Бир – бирине жалгаштырып өмүрдү,
Бийиктетсин чамгарактын төбөсүн.

Болсун келин, келсин куда, тосуп ал,
Бул болбосо сөөк кайдан кошулар.
Түбү майлуу, казан – аяк, чарбаңдын,
Талааң гүлдөп, тай, торпогуң, козуң бар.

Тилек ушу, тойго тоюң улансын,
Той күнүндө тегерегиң нурдансын.
Тегеренип тели – теңтуш бийлесе,
Тебетейиң толгон айдай кырдансын!

Боло берсин айлыбызда жакшылык,
Бой жеткендер бирин – бири жактырып.
Силер менен ар дайыма тойлошоор,
Аман болсун тууган – урук, жамы журт!

Айткылачы?

Тынчтыкты бузуп бир көгөн,
Түшө келди жылчыктан.
Так ушундай «жылчыктан»,
Былтыр дагы чыр чыккан.

Өзү кетер бекен деп,
Эшикти ачсак «ырымдап»
Иштөө бербей ан сайын,
«Ызз...», «ызз» - этет «ыр ырдап»

Чыкпайт тура өзүнчө,
Чарк айланып килтийип.
Өлбөйт да экен а көрсө.
Ар кимдерге бир тийип...

«Карма!» - «Алдын тос!» - дешип,
Кайра дагы чыр чыкты.
Айткылачы деги ким,
Ачып жүрөт «жылчыкты!».

Үйрөндүм

Кызматынан кечте келет сүйгөнүм,
Жумуш бүтүп, саат беште үйдөмүн.
Капа болуп, отурбастан үңкүйүп,
Казан асып, шорпо жасап үйрөндүм.
Кантсе дагы ушунума кубанам –
Мен атамдын билбегенин үйрөндүм.

1963 – ж.

Кыз келди

Куп келишип жаш теңи,
Кубандырып биздерди.
Жигит менен жанаша,
Ак сүйүүсүн билдирип,
Айлыбызга кыз келди.

Айыл калкы айтат кеп:
- Ушулардай болгон эп,
Төрүбүзгө олтурсун
Бүгүн бул кыз конок – деп.
Буйруп, жоолук салынса,
Эртең келин болот деп.

Куттуктаган эл толуп,
Конок ээси кой союп.
Кетейин деп шашырыбай,
Келген жерин жактырып,
Кыз олтурат бойбоюп...

1961 – ж.

Жаңы жылга эки ыр

1

Кандай сонун,
Кандай сүйкүм,
Калк аралайт кубаныч!
Жылдызданып жер жүзүнө.
Жыл жылмайып куралыш -
Жаш баладай наристени,
Жайнап тосуп турабыз!...

Өткөн жылдын
Өткөн күнү,
Өргө сүрөп өмүрдү.
Өнөр, билим өркүндөлүп,
Өөдөлөтөр көңүлдү.
Жарык чачып дагы алдыда,
Жаркын таалай көрүндү!

Ошол таалай
Өлкө күткөн,
Бүткүл элдик Курултай.
Сунуш кошуп, талкууладык,
Багыттарды утурлай.
Кыргызстан гүлдөй берсин,
Көп улуттуу Улуу жай!

Жылдызданып
Жааган кары,
Жап-жаш, жумшак арийне,
Аппак тилек менен конгон,
Акак бүртүк ырыс болуп,
Жаркып кирди ар үйгө.

Жаңы жылда
Тилек ушу,
Жалпы журтка кааларга:
Былтыркыдан канаты кең,
Тынчтык конуп ааламда -
Кубанычтар, жакшылыктар
Көп болсо экен адамда!

Жадырап –жайнап өсүүгө,
Жарашкан өмүр көркүнө.
Жасаган өзү табийгат,
Жаңы жыл- жаңы көпүрө.

Бийиктеп бир аз, созулган,
Көз таят мунун коозунан.
Былыркысынан кайраттуу –
Бир тирөөч жаңы кошулган.

Апаппак кылып кайралап,
Кар себет асман майдалап.
Агартып тилек-максатты,
Ар адам сергийт майрамдап.

Жадырап-жайнап өсүүгө,
Жарашкан өмүр көркүнө.
Жасаган өзү табийгат,
Жаңы жыл – жаңы көпүрө.

Жалгыз кетип баратам...

Жалгыз кетип баратам...
Жалгыз кетип баратам...
Жабыр тартсам, билээр жок,
Жан жагымды карасам.

Турмуш өзү – төрт мезгил:
Бирде бороон жол торойт.
Бирде аптап чакыйып,
Бирде жамгыр шорголойт.

Жолго чыгып алган соң,
Жетер болсом муратка –
Жамгыр, бороон, бурганак –
Жаным калса бул аз да!

Мээнет кайтып, бар чыгар,
Мен тагдырдан аласам.
Байкап алга басмайын,
Балким издеп адашам?..

Жалгыз кетип баратам...
Жалгыз кетип баратам...
Жай алмакка бир азга,
«Жалгыз талга» жанашам.

Кызылчачы

Арык ылдый суу чуркап короздоно,
Аркан болуп тартылат бороздорго.
Даамы келип шекердин, тунуп турат,
Даркан талаа тамылжып боекторго.

Бул турмуштун буйруган озуйпасы,
Кыргыз жерге кут чачсын кылым башы.
Балбалактап пейлиң ай, агыл – төгүл,
Бали – бали кошуна кызылчачы!

Сапар алсаң «шекердин» солу менен,
Сылап коюп «асылды» колуң менен.
Кыйкуулатып асманда кушту дагы,
Кызыктырган кыпкызыл порум менен.

Күндө ушинтип жай таңын белгилейсин,
Сен тараптан желаргы келди дейсин!..
Жерге жакын сайылган желек болуп,
Жээктен желбирейсиң, желбирейсиң,
желбирейсиң!

Карындаш ай, карындаш шартылдаган,
Колундагы куралы жалтылдаган.
Кезегинде отуруп балаганда,
Комуз чертип, ыр ырдап жаркылдаган!

Обонунда керемет көктө сызып,
Ойнотосуң «чалдарды» көзүң кысып.
«Ашык болгон» далайды биле албаймын,
Агайың го басылар ысып- ысып...

Кеңеш айылым, Тоймат элим

Ырыстуу – Кеңеш айылым, Тоймат элим,
Жалганда таңым менин, кечим менин.
Шамалга жашым кетер, затым калар,
Санасам бир топ окшойт кемчил жерим.

Андыктан келип турат «кечир» дегим,
А балким ушул арноом «бешимдегим»
Ызылдап «ары кетип баратканда»,
Ыр жазган тура калып «кечинде» ким?

Капама- кубанчыма көңүл бурган,
Калдайган калың элим урук- тууган,
Түбүндө каухар – жакут жарк- журк этип,
Дениздей кээде тунук, кээде буркан!

Байкабай бара берип, болгуча ойрон,
Баамдап, көзүмө айтып, жөндөп койгон.
Калкым ов!, - касиетиңен кагылайын,
Кам көрүп каргадайдан жөлөк болгон.

«Чабалекей» ойнодум, турат эсте,
Чымылдадым чыт курсак бала кезде.
Акын болдум, аныма арманым жок,
Алла – Таала оозума сала келсе!..

Толгон эл турак алган «Тойматка» ыкта,
Торолду, бойго жетти, «Кудуң- Кыпчак».
Аралаш «Моңолдору» - карасы, агы,
Айкашып калганын айт аяк – быяк.

Мейли де, келе берсин «Саяк» дагы,
Келүүдө кыргыз түгүл – каяктагы...
Бишкекке жакын дешип кире берсе,
Биле албайм эмне болмок аяк жагы...

Ырыстуу, Кеңеш айлым, Тоймат элим,
Ыргалат ыр сабындай теректерин.
Күн санап жаштар өсүп ынтымакта,
Гүлдөсүн, гүлдөй берсин тегерегиң!

Чай ичишүү

Чайга келүү – бирин-бири жактыруу,
Чай ичели, пейлиң тарса, жаш сулуу?
Бара-бара ынак болуп алсак дейм,
Бирге олтуруп, чай ичишүү аркылуу.

Бул турмушта түркүн тамак бар туру.

Баарынан да чайга көңүл артылуу.
Баарлашып, үйүр болуп кетсек дейм,
Бирге олтуруп чай ичишүү аркылуу...

Кайнаса эми, демдей салгын кубантып,
Бор чайнекке жыттуу чайды булатып.
“Келиңиз...” – деп сунуп берсең көңүлдөн,
Чыны астынан ак билекти булайтып...

Чай ууртасаң – сылык-сыпаа берилүүң,
Чаңкаган бейм жез оймоктой эриниң...
Ушул тапта унтуп таштап өзүмдү,
Уурутуңа кантың болуп эрирмин!..

Ызаатташуу – бу дүйнөдө улуулук,
Чай ичишүү – татынакай сулуулук.
Таңкы нурдай тамылжытып беттерди,
Тарай берсин чайдан алган жылуулук!

“Ай-пери”

(Бишкек шаарында ушундай көркөмдүк салон бар.)

Кыз-жигит күндө түрлөнсүн –
Карылар кабак түйбөсүн –
Калк үчүн иштейт “Ай-Пери”,
Кастарлап адам дүйнөсүн!

Киргендер чыгат жасанып,
Кирпик, каш кайра жасалып.
Кара көз, көк көз күлмүндөйт,
Калгандай кайра жашарып.

Ээликтирип жаш деми,
Эс-дартым бүгүн “Ай-пери”.
Алдына барса, кызматын,
Аткарар экен кай пери?..

“Ай-пери” биздин “Ай-Пери”,
Куду эле жерде Ай теңи.
Кылыгы менен арбаган,
Кыздарын мунун айт эми!..

1985 – ж.

Неберем Айымжанга

Тырнактайдан зирек – өткүр өстү элеч,
Тыпылдата үй оокатка көнчү элеч.
Тышта болуп, мал – жан менен мен жүрсөм,
«Таята!» - деп чай белендеп койчу элеч...

Жылдар өтүп, чоң окууну бүтүрдүң,
Кыздуу болдуң, кызмат, үй – жай күтүндүң.
Турмушунду туура жолдой баштадың,
Тыкан кармап тарбия, билим үзүрүн.

Сен билесиң ырларымдын бир тобун,
Эстүү чыктың, эстеп калар окшодуң.
Тирүү болсом дагы үстүнө кошормун,
Өлүп калсам - ошол менин өз колум...

2013 – ж.

* * *

Белден болду, бедем турат чабылбай,
Убагынан өтүп барат жарым ай.
Ал жок тура жетимиштен нарыда,

Же болбосо бүтүрчү элем жаңылбай.
Кайда качтың кагылайын алтымыш,
Кайрылып бир келе кетчи таарынбай!

Мен негедир көргүм келет жаштарды,
Көөдөн кере койколоктоп басканды.
Көздү кудай албаса экен деп тилейм,
Көркөм дүйнө улам алды жактагы!

Комузум

Билип турам эл эмине дээрин,
Мезгил өмүрдү жеп бүтөрүн, жээрин.
Карагайдай кайкалаган өмүрдүн,
Карышы өтгү, жашап турам сөөмүн.

Каргадайдан кадырлашкан комузум,
Карып бүтсөм – каржилигим – сөөгүм!...
Көз тунарып, колдон түшүп баратсаң,
Кармаар бекен кашымдагы жээним?....

2013-ж.

Жаркыра «Кеңеш» мектеби

Эскирген, урап этеги,
Эки жыл мурун эстеги –
Жыгылган эле жамбаштап,
Жыйырманчы жылдын мектеби.

Кантторду карай шаштыра,
Калдаңдап калсак ташына.
Эл журтка жардам бергени,
«ӨКМ» - келди бактыга.

Түбүнө дринаж коюлуп,
Түгөндү сазы сорулуп.
Тунарып калган ушул жер,
Турду эми кайра соолугуп.

Жаңыртып мектеп салышка,
Жаралган уул намыска.
Раазычылык айтабыз,
Рустембеков Жанышка!

Кулактар дүйнө доошунан,
Компьютер менен окуган.
Илгерилесин муундар,
Илимдин искеп отунан.

Бөлөнүп турсун «5» - ке эми,
Бөбөктүн жазган дептери.
Жаштардан чыксын таланттар,
Жаркыра Кеңеш мектеби!

31 – август 2007 – ж.

Балтанды жерге таштаба

Бир үйдүн ээси бир эркек –
Балтасыз оокат өтөбү?..
Балтага барып байланган –
Башынан турмуш өзөгү.

Балтанды жерге таштаба –
Издейсиң кайра бир күнү.
Бактыдан тайган сыяктуу –

Балтаны тапоо бул күнү.
Балтаңды жерге таштаба –
Мындай кеп элден укканмын:
«Балтаңды жерге таштаба –
Башыңа чабат душманын».

Эңсөө

Ата- конуш жайын ээлеп,
Айылда өмүр уладым.
Айдай жаркын үч кызыма,
Ата болгон убагым.

Экөө анын турмуш курган,
Үчүнчүсү окууда.
Ошентсе да бул турмушта,
Кыздын жайы бөлөк тура –
Ойго батам отура:

«...Кээде жүрөк «тыз» дей түшөт,
Сурагандай ушуну:
«Эй, атанын жалгыз уулу,
Эстетем эми утуру –
Жок болобу арка жакта,
Жаманкулдун тукуму?...»

Көзүм өтүп кеткенчекти,
Көкүрөк өйүп туратбы:
«Өмүрүмө өмүр улаар,
Болсом кана «туяктуу»?!».
Эч болбосо ырым калса ээ,
Эркек бала сыяктуу!...»

1969-ж.

Сезип турам

Мен өзүмдү жаш жагынан байкасам:
Алыкулдан ашып кеткен окшодум.
Отуз өтүп, кырк аралай баратам,
Ойлоп көрсөм: «орто жашта» топтомун.

Астапырлла! Чөгө түштү көңүлүм,
Көп жашайм деп – алабарман окшоймун.
Эчен жылдар акынмын деп келсем да,
Эмнегедир эл оозунда жоктоймун.

Калыс ойлоп, кайратымды байкасам:
Алыкулга караандабайт окшоймун.
(Кээсинде бир тирүүлүктү билдирер,
Кезитке ырды зорго – зорго топтоймун).

Иштен келип, саат тогуз – ондордо,
Уйкум келет, неге ушуга тойбоймун?!
Жиреп чыгып конур тунду ыр менен,
Неге акындык баралыма толбоймун?!.

«Ата – Журтту» жаздай жатып башыма,
Ары жок ай, неге акынды тооптоймун?!
Ачууланса Алыкулдун арбагы,
Ата көрү-ү... боздоорун бир боздоймун...

* * *

Канчалык эмгек кылсак да,
Канат жок экен учаарга.
Атыссын көрү, алып келчи,
Ак арак жакшы жутаарга.

Аш болсун, бирден алалы,
Али да көп бар уктаарга.
Айныбай кемпир, алып келчи,
Ак арак жакшы жутаарга.

Поэзия

Кыйын болду сага ыктап көнүүгүм,
Далай ирет чөгүп жүрдү көнүлүм.
Үлпүлдөгөн шооласынын кыялдын,
Жаркыраган жылдыз болуп көрүндүң.
Тилек кылам, тилек кылам мына эми,
Өзүң менен өтсө экен деп өмүрүм!

* * *

Көзүм өтүп кеткичекти,
Көкүрөк өйүп турат бу:
Өмүрүмө – өмүр улаар,
Болгум келет «туяктуу».
Эңсеттиң го Поэзия,
Эркек бала сыяктуу!..

ТӨРТ САПТАР

Чүкөлүү жилик көп алдым,
Чүкөсүн карап, кыйбадым.
Чүкө атар уулум болбосо,
Чүкөнү кимге жыйнадым....

2013-ж.

* * *

Ошондогу жүрөгүм,
Окшоштурган гүл өңүн.
Очор-бачар болсом да,
Оюндамын бирөөнүн....

Жандай калсаң жанарым,
Жан жыргатып барарым.
Жарым жолго ээрчишкен,
Жамалыңдан да шамалың!

Чогулган кочуш октонуп,
Чогойно гүлдөйт чоктонуп.
Чоң эле аял экенсиң,
Чочубай жүрчү оштонуп.

Бакыт тактык жалындаган сүйүүдөн,
Жарым менен биргелешип сүйүнөм.
Үч күн мурда экөө болуп келди элек,
Үчөө болуп чыктык төрөт үйүнөн.....

1962-ж.

Күүгө салып жүрөгүмдүн кылдарын,
Бир өзүңө чын берилип ырдадым.
Көңүл бурбай кетсең дагы алыстап,
Сени сүйүп турат ошол ырларым.

АРНООЛОР

Кызым Жылдызга

Ала – Тоого аппак таң ата,
Асман тунук, түптүз түраза.
Алакандан тилейм ак жолун,
Ак кызматка кызым баратса.
Талант – шыгы дагы кеңейип,
Таалайына болсун жараша.

Теңир – Ата көктөн колдосун,
Умай – Эне алдан кол созсун.
Курултайы өтсүн Кыргыздын,
Кыдыр колдоп, жыйын Ордосун.
Байырласын кызым багыңа,
Бабалардан келген жол – жосун!

Маэстро

(Академик, композитор Муратбек Бегалиевге)

Кылымдардан туяктуу,
Кыргыз болгон кыяктуу.
Чаң чыгара ойногон,
Чайковский сыяктуу..

Чогуу отурган үркөрдөй,
Дирижерго түздөнмөй.
Жеңин жаңсай бергенде,
Жылкы дүргүй түшкөндөй!

Серпкен сайын таякча,

Сүйлөйт нота баракта.
Муратбектин музыка,
Кызый – кызый барат да!

Угат баары музыка:
Уюткандай олтура.
Баш, мээ, көкүрөк түгүл,
Уучтарга толтура.

Угат баары музыка:
Куюлушкан суулардын,
Курсактары чердейе.
Кыналышкан тоолордун,
Кулактары делдейе.

Маэстро үндөбөй,
Магып – маңгып күүлөмөй.
Дайра болот бир бүтүн,
Тартмай, какмай, үйлөбөй.

Добулбастар үстөмдөй,
Тоо дайрасын түспөлдөй.
Түзгө түшүп, мына эми,
Түрү жоошуй түшкөндөй.

Оргуштатса добулдай,
Ойго келем момундай:
«Мукем өзү Манас бейм,
Музыкасы Коңурбай...»

Муза тарткан ысыкта,
Музыкант кыз кызык да –

Кызыл түлкү сыяктуу,
Кылтылдаган кычыкта..

Соң – Көл бийик чалкайган,
Симфония чайпалган.
Ыргактары дүйнөгө,
Стокгольмдо байкалган...

Кызарт болгон оруну,
Кыргызымдын сонуну.
Алла – Таала кут кылсын,
Алга чыккан «Торуну».

Жанып турсун жашоо – өмүрдүн Ак шамы

(Иним Исмаил уулу Жумабек менен келиним Нинанын бирге
өткөргөн 50 жылдык юбилейине арнаймын)

Эгемендик алган күндөн табышкан,
Тилибиз бир, дилибиз бир тарыхтан –
Ген. директор – ишкер иним Кеңештен,
Кыргызстанды Туркияга тааныткан.

Иш да өзгөрдү жаңы заман нугундай,
Мунун баары мээнет менен курулмай.
Не бир сонун эмеректер жасаган,
«Нур» бар бекен Жумабектин «Нурундай»!

Алып келдин айылыңдын жаштарын,
Көчө бойлоп жумушу жок басканын.
Ак пейилдүү, ачыктыгың ушунда –
Анын баарын ар өнөргө маштадың.

Ала – Тоодон «Жумабек – Нур» агымы,
Ааламга бүт жетсе экен дейм жарыгы.
Аллах колдоп адыдагы ишинди,
Аман болсун Кыргыз, Түрк
башка эл – журт – баардыгы!

Ардактуу жар – акыл кошор жагы бар,
Бала – чака, мөмө – чөмө шагы бар –
Ал асыл зат – менин Нина келиним
Анда – ыйман – ызаат, кең пейилдик,
сулуулук түс – баары бар!

Аталгандар келинине кут болсун!
Көкөлөтсүн Жумабектей жолдошун.
Оо, келиним, дагы бир ирет рахмат,
Мына ушундай аппак – тазаа жолдосуң!

Алдыңарга келсин улам жакшылык,
Өөдөлөсүн, мартабаңар артылып.
Экөөңөргө өмүр тилеп байкеңер,
Окуп жатат жазган ырын аптыгып!

Куттуу болсун 50 жылдык той шаңы,
Узак болсун 50 жаштын ары жагы.
50 жашка дагы 50 жаш кошулуп,
Жанып турсун жашоо – өмүрдүн Ак шамы!

18 – ноябрь 2010 – ж.

Көкө – Теңир колдосун

(Эл акыны Надырбек Алымбековго)

Бачым болуп арымы,
Бат эле оозго алынды.
Байкап калды эл бүтүн,
Бажырайган «Сарыны».

Кылым жаңы – эл жаңы,
Кыйла өзгөрдү конуштар.
Надыкеге оогондой,
Гамзатовдук орустар...

Өзгөлөрдөн өң – түстүү,
Өзгөчө бир жайык ал.
Бир гана ырдап туруу эмес,
Философтук жайы бар.

Эгемендик эпкини,
«Эл акынга» жеткирди.
Эскилердин тобунан,
Эрнис байке – деп билди...

Пайгамбардын «Хадисин»,
Ырга айлантип таза алган.
Ылайым калыс Надыкем,
Ыймандан дили тазарган.

Жалпы кыргыз журтчулук,
Жатык ырды сагынды.
Барктап, сыйлай жүрөлү,
Бажырайган Байдылдадай сарыны!

Кылым тогошор алдында

(Коомдук ишмер Дүйшөнаалы уулу Туйгунаалыга)

Кылымды кылым уратып,
Кыл чылбыр келет улашып.
Кызыгын мунун көрүүгө,
Кыпылдап турат убакыт...

Өкмөттүк иштин биринде,
Жүк алып жүргөн ийинге.
Жаңырап кылым алдында,
Жан сырым айтам иниме:

Күчтүү деп мунун кусуру,
Куран да айтат ушуну –
Алладан каргыш аларсың,
Аалыга тоссоң бутуңу.

Астейдил атын карманар,
Анткеним Аалы пайгамбар.
Аның ким экен... деп жүрүп,
Акылдан тайып калган бар.

Ачуу деп мунун кусуру,
Асман да айтат ушуну –
Теңирден каргыш аларсың,
Туйгунга тоссоң бутуңу.

Анткеним көктө Туйгун бар,
Ардактап күтөт пайгамбар.
Туйгунуң кимге ... деп жүрүп,
Төбөсү түшүп калган бар...

Жол болуп турат дагы да,
Жогорку кызмат жагына.
Кудайдан тилейм кайрат-күч,
Кулунум Туйгунаалыга!

Декабрь, 2000 – ж.

Сары – Өзөндүн Сардарбек

(Эл артисти, композитор жана дирижер
Сардарбек Жумалиевдин 70 жашына)

Акылмандын, акындардын саны өскөн,
Абалтадан Алтын – Өрөөн – Сары – Өзөн.
Аппак суулар – таттуу муза тунмасы,
Андан ууртап алма, жүзүм... баары өскөн...

Жазда майрам сан куштардын «ырдашы»,
Шаңга толо Жарбашынын жылгасы.
Алып чыгат ноталарын бийикке,
Асмандаган Ата – Тоонун кылбашы.

Тартса, чертсе аспаптарга жан бүтүп,
Түрө келип, бир дайрага үргүтүп.
Мына кетти таскак салып оркестр,
Миң жылкыны айдагандай дүргүтүп.

Тулку – бойго күүлөр толо чыңалат,
Тулпарлардын туягында «Ибарат».
Салып жатса майсооруга камчысын,
Сардарбектин катарына ким барат!...

Күүлөн Сардар! - кызыл жибек түспөлүн,
Тил – көмөкөй музыка ууртап түштөнсүн.
Кичиненден Бишкек өндүү калаага,
Кыдыр даарып, кырдан бери түшкөнсүң!

Сен обончу, композитор, дирижер,
Мен угуучу: «Ой, балии!...» - деп үн кошор.
Талпындырган ички дүйнө – сезимди,
Табигаттан талант деген мына ошол.

Өмүр сүрүп улуу жолдо бараткан,
Ылаачынсың – Теңир сүйгөн канатчан.
Берип келген маңдайтериң – эмгегин,
Бир керемет жамы журтка жарашкан.

Азыр минтип ашуу белге келгениң,
Алты жүздөн ашты окшоду эмгегин.
Көкөлөсүн өсүп – өнүп чыгарма,
Көкүрөгүң алып турса Эл демин!

Жетимиш жаш айта берсин билгенин,
Жетеленип карылыкка кирбегин.
Андан да өссүн, андан да өтсүн чыгарма,
Асыл жаның алып турса Күн демин!

Куттуу болсун мына ушундай курагың,
Кудай колдоп, курчуй берер убагың.
«Сары – Өзүн» - деп, чалып калса кулагым,
«Сардарбек!» - деп, жаткан болсом, турарым.
Түбү чексиз ышкы деген кумардын –
Куттуу болсун кулач жайган убагың!

2011 – ж.

Саадаш апага

Саадаш апа, үн кошом тоюңузга,
Саламатта дагы узак болууңузга.
Суусамырда баягы жылкычылар,
Сыр сандыктай тургандыр оюңузда.

Жумакмат ата кыл чайнап улак тартып,
Улак тартса жаактан жула тартып.
Торкашка айгыр чыкчу экен атырылып,
Топтон озуп, марага бура тартып.

Ал кезекте бала элем, көрүп калгам,
Аргымактар бир сонун, айттиң арман!
Көкпөрчүлөр келатса жер дүнүрөп,
Көп текени көмпөрө басып алган.

Бөлөктөргө жеткирбей бир катарлаш,
Желдей сызган Жаманкул, Абийир, Жумаш.....
Болгон эле ушундай жылкычылар,
Бойлору узун, карылуу, баары курдаш.

Саадаш апа салдым го оюңузга,
Кайра айланып келейин тоюңузга.
Өз балаңыз сыяктуу сыймыктанам,
Сексен жашка ушинтип толуюңузга!

Эсендикке-соолукка – Эсенгелди,
Ырыскыга-таалайга - Ырыскелди.
Түбү терең байлыкка – Дөөлөткелди
Буга кошуп дагы да Сулуукызды,
Буйрук кылып баарысын Кудай берди!

Булар менин инилерим өзүм деген.
Биргемин Эсен, Ырыс, Дөкү менен.
Мааракеңиз кут болсун Саадаш апа.
Мен деле уулуңузmun – “Көкү” – деген!

Жаркылдап иним, жүр эсен

(Токой министри, Султанкул уулу Жанышка)

Токчулук күткөн пейлинен,
Топуктуу кыргыз эли экен.
Токою тоосун кучактап,
Толукшуп жаткан жери экен!...

Абалтан илбирс мекени,
Ак чатыр өңдүү аскасы.
Бактылуу элден экенбиз –
Баары бар - пилден башкасы.

Карышкыр да жакшы болгону,
Каман да жакшы болгону.
Кан жолдо кандай эл жүрсө,
Токой да шондой болжолу.

Арча да жакшы болгону,
Кайың да жакшы болгону.
Бишкекте канча эл турса,
Мында да шондой болжолу.

Белгилеп бир аз айтарым:
Бугуну иним байкагын –
Калдайган мүйүз жаралган,
“Камбаркан”, “Сынган Бугудан”.

Кайрылып турса, жадабаа,
Калкыңдын жайын угуудан.

Маанилеп бир аз айтарым:
Маралды иним байкагын –
Мүйүздүү зөөкүр жат бирөө,
Маралдай болуп албасын.
Маралдай болуп ал шүмшүк,
Малыңа бүлүк салбасын...

Жаркыган күнгө жанашкан,
Жаштык кез деген – гүл экен.
Жакшылык болуп алдыда,
Жаркылдап иним, жүр эсен!

1997-ж.

Шаар башчысы

(Иним Жумадил Сабырбек уулуна)

Кеминге, Көлгө, Нарынга,
Кербендер бир кез өткөн жол.
Кен асфальт болду бу кезде,
Керемет болуп өстү доор.

Ошол жол Кантка түз келет,
Буйрукка даам, туз делет.
Оодарыш – шайлоо дегенин,
Ооматы кимге туш келет?..

Кант шаарынын Улугу,
Кеңештин болду кулуну.

Мамлекеттер аралык,
«Мэр» - дейт экен же муну.

«Кант» - деген шекер жытуу шаар,
Кыргызга бүткөн куттуу шаар.
Кошулса экономика,
Космосту карай уччу шаар!

Тилейбиз тилек жабыла,
Тынччылык болсун баарага.
Жакшынакай шаарды,
Жаркырат иним дагы да!

Элжирей түшөм эстесем

(Агайым Сүйүнбай Эралиевге)

Жылдызды, Айды окуган,
Жылуулук алып отунан.
Топчудай менин агайым,
Тоолорго минип отурган...

Элжирей түшөм эстесем:
Меникине окшош ченелүү,
Боюңуз сиздин бир элүү
Салыштырсам жок артылыш,
Салмагыңыз да алтымыш.
Таразада эмес баркыңыз,
Талантта тура алпыңыз!

Элжирей түшөм эстесем:
Эшигин каксам киргизсе,
Эски эле тонун кийгизсе.

Эртели – кеч ыр артчу,
Эшегине бир мингизсе.
Ээрчитип чыгып көчөгө,
Элге: «Бу Жаманкулов» - деп билгизсе...

Жаңы кылым – жашыл нур

(XXI – кылымдын алгачкы жылынын башталышы, эгемендик замандын жаңыча иш – аракеттери болуп жатканда жаңырган «Эркин Тоонун» башкы редактору Темиров Таалайбек Кайыпбергеновичке арнаймын)

Жаңы кылым келгенде,
Жашарды айыл-кыштагым.
Эгемен болду өзүнчө,
Эрктүү Кыргызстаным.

Ала – Тоо кайра төрөлдү,
Абалкысына карабай.
Айланып келди жаштыгы,
Ак көйнөкчөн баладай.
Теңир – Тоо кайра төрөлдү,
Тээ түпкүсүнө карабай.
Теңирден келди жаштыгы,
Тестиер тарткан баладай...

«Эркин – Тоо» кайра төрөлдү,
Эчаккысына карабай.
Эл үнү иштеп баштады,
Эс тартып калган баладай.

Эл ичи дуу – дуу далай кеп,
Эми доор кандай болот-деп.

Мен айтаар элем аларга,
Жаңы кылым болот мындай деп:
«Таалайбек» - деген Интернет
«Интернет» - деген Таалайбек!

Табына келди «бурулуш»,
Талпынып учар «Улуу куш» -
Тизгинди туткан кут болсун,
«Таалайбек» - аттуу уулубуз!

Эгемендиктин башаты,
«Эркин – Тоо» гезит жазганы.
«Эркин – Тоо» элдин мүдөөсү,
«Эркин – Тоо» элдин ак таңы.

Туулган жер өссүн кайкалай,
Турмушта да кайталай –
Түз иштеп, узак жашагын,
Т.Усубалиев – Атадай!

Басыгың болсун шамдагай,
Бабалар изин кайталай.
Бактылуу болгун турмушта,
Балпайган Бакай – Атадай!

23 – январ. 2001 – ж.

Классташ кыз Магида

Төрөлдүк бир айылда, бир көчөдө,
Мен жашайм ал көчөдө азыр деле.
Баарысын көз алдыга элестетсем,
Болгондой балалык кез кечээ эле...

Эстесем эсеп – чотко жакын элең,
Эпилдеп баарыдан да бачым элең.
Балдардын ортосунан чыга калып,
Бат эле жообун айтчусуң башың менен.

Баштыктагы сыя челек, калем учту,
Байкабай сындырчумун ошол тушту.
Сабакка киргенимде мусапыр болуп,
Сыя челек, калем уч көдөн уччу.

Билчүмүн аяп мени кетеринди,
Жылдырып бери сыя челегинди.
Бери басып мугалим келип калгычакты,
Байкатпай берер элең керегимди.

Башталчу пионердик сбор деген,
Анда сен отряд совет болор элең.
(Мен болсо барабанчы чердеңдеген)
Жандырып галстукту жөндөп байлап,
Жакамды оңдоп – түздөп коер элең.

Эс тартып, канат күүлөп жаш балакай,
Биз кеттик катарлашкан каркырадай.
Деңизге келип кирген чабак окшоп,
Турмуштун нугу менен камчыланмай.
Антсе да көз алдыдан кетпейт экен,
Андагы ак мектептин жаркырагы ай!!

Бажырап айта берсем чоң поэма,
Балалыктын баркы кымбат баарыбызга.
Классташ Кайырбүбү экөөбүздөн,

Ак тойго айтарыбыз мындай нуска:
Кут болсун ушул жайган дасторконун,
Кут болсун куда – сөөк, жолдошторун.
Кут болсун чыккан жериң, төркүндөрүң,
Кут болсун Датка болуп көлкүгөнүң!

Турмуштун басып өттүң татаал жагын,
Там салуу, бала өстүрүү – анын баарын.
Мыктылап Мырзаканды бүгүнтөдөн,
Мына эми сүйөр болсоң, сүйгүн дагын!

* * *

Аркы дүйнө, берки дүйнө калаасы,
Алты кадам сыяктанат арасы.
Адамдарды «айылчылатып» коюуга,
Алла – Таала болгон эмес арасы.

Ошон үчүн ортодо бар Жараткан,
Экөөн кошпой эки жакка караткан.
Жеңебиз деп роботтор чыкса да,
Жаратканга шек келтирүү каяктан!

Гүлүкан апага

Ичке – Суу менен Алмалуу,
Илгертен кудай жалгалуу.
Ийиндештирген табийгат,
Ирегелеш жылгалуу.

Издеген жанга жай белем,
Ичке – Суу өтөт сай менен.
Ичкени түшөт ылдыйлап,
Илбээсин менен кайберен.

Аралаш жайлоо бержагы,
Арашан болот аржагы.
Аталар айылы бактылуу,
Арыштап өскөн малжаны.

Ортолой жаткан бөксөлөр,
Оймук ооз, оолдо өскөн жер!
Отуруп бийик дөбөдө,
Осмокул ырын төккөн жер!

Ини – ага, келин ийменер,
Ичке – Суу – пейилин ийген жер.
Жактырып Гүлүкан апабыз,
Жантайга келип тийген жер!

Бүгүн –
Күлгүн кез курак чактыңыз,
Күндөрдү эстеп жатабыз.
Гүл жыттуу булак боюнда,
Гүл терген Гүлүкан апабыз.

Бүгүн –
Жетимиш жаш эненин,
Жүрөгүндө муза бар.
Жаңы обон – күү болор,
Жанында –
Жаныш, Байыш, Иса бар!

Бүгүн –
Апанын күнү толкундаар,
Торколуу тойду тосуңар.

Топуктуу энекебиздин,
Толтосунда Толкун бар!

Апабыз аты Гүлү экен,
Адырдын аппак гүлү экен.
Мына ушуга туш келген,
Бүгүн –
Мугалимдердин Күнү экен!

Кут болсун апа тоюнуз
Кудайым сүйгөн болуңуз.
Кубантып бала – чаканы,
Космоско жетсин колунуз!

2005 – ж.

Кардиолог

(Жакшылык Исмаиловнага)

Аялым анча урушпайт,
Анан мен неге жүдөөмүн?..
Аныгын билчи дарыгер,
Алдыңда турат жүрөгүм...

Тегерек аспап колго алып,
Текшере келген кезинде –
Ууртуңдан гана жылмайдың,
Ушунуң калды эсимде...

Ак сөздөн алдыңарга букет сунам

(Айдар менен Айымжандын баш кошуу тоюна)

Аткан таң нурун чачат үймөлөктөп,
Жалпыга, алалабай үй бөлөк деп.
Таянең той камында күйпөлөктөп,
Таятаң жасап кирди ырдан букет.

Оо, бүгүн алтын күздүн жетисидир,
Жуманын жума айланып келиши бир.
Айтылчу Айдар менен Айымжандын,
Алдыда турмуш дайра – кечүүсү бир.

Айдарым – кайратманым ата мүнөздүү,
Айымжаным – куурчактайым акыл – эстүү.
Өргөөнөрдүн чамгарагы бийик болсун,
Өмүр сүрөр, отуруп азилдешчү.

Каралдым, кагылайын капитаным,
Карматкан колуктуга штурвалын.
Турмуштун толкуну зор, агымы куч,
Түз болжоп, ойлонгула ушул жагын...

Мүрүңө майор жылдыз консун жаңы,
Көөдөндө жанып турсун намыс шамы.
Ылайым илимдүү бол, билимдүү бол,
Ишинде ийгиликтер болсун дагы.

Айдарым – бел болорум мага дайым,
Айланып келе калган уулдайым.
Алдыда өмүр калды канча, билбейм,
Алдырбай карылыкка, дуулдайын!

Садагам Айымжаным күнүм – айым,
Сүйлөгөн сабырдуулук менен дайым.
Жубайлык жылдарыңар жүздөн ашсын,
Жат болсун экөөңөрдөн ушак – айың.

Көйкөлгөн көркүңөргө көз тийбесин,
Көралбас жөнөтпөсүн сөз жебээсин.
Жакшыны жакшы жандап жүргөнү оң,
Жолотпой бузукунун эч бирөөсүн.

Эне – ата тилегени мына ошо –
Эки жаш эрмектешип такка консо,
Жайылып балбалактап этек – жеңи...
Жакшы эле болбойт беле Турат болсо...

Ал билген Айдарына жол болорун,
Анан да ажары ашып кең короонун –
Кулагын балким түрүп турган чыгар,
Кучактап жакшылыктын бир оромун...

Айкасы, тырнактайдан баккан сени,
Жашооңду жарык кылар эне деми.
Батасын берип турат таянең да,
Башында байбиченин элечеги.

Арноомдун ушул болсун аякташы,
Аз- аздан айтылды окшойт аяк – башы.
Ак сөздөн алдыңарга букет сунган,
Айылдык, Айымжандын таятасы!

Тилегим

(Балкар Жигити Хусейге)

Жээктей Чоң Чүй каналын,
“Жээкке” барчу жагы эле.
Бош кезде келип эс алчу,
Бойлото кара бак эле..
Жаштыкты катып койнуна,
Жашыл бак жатат дагы эле.

Арамдык жакка алкынбай,
Ага-ини болдук алтындай.
Баштатан малга киндиктеш,
Балкар эл кыргыз калкындай.

Чаласын иштин калтырбай,
Чарбада иштер кол бирге.
Бешене жаркып, ой бирге,
Беш бармак болор кой бирге.
Тоолуктар боло кетебиз
Топтошо калсак той күндө.

Мусулман биздин каныбыз,
Мусулман биздин жаныбыз.
Миң жылдап жашай берели,
Муштумдай болуп барыбыз!

11.10.1997-ж.

Учурашуу

(Агайым Байдылда Сарногоевге)

Алты жашар чагынан,
Аттанган ырдын айлына.
Боз улан кезден булкунуп,
«Боз жорго» чыккан айдыңга –
Аман – эсен турсузбу
Агайым – жаным Байдылда!

Орууксунуп жанбаштан,
Ооналактап ыр жазган.
Марксизм ордуна,
Манасизм деп жаткан –
Бакубат байке турсузбу,
Бала күндөн мен тапкан!

Шар суудай жаштык кезиңиз,
Шаң менен өткөн бир бөлөк:
Шаңшыган сайын дилдиреп,
Саймалуу жака шайы көйнөк...

Балакет оору санга уюп,
Баса албай бүтүн буюгуп.
Таарынган окшоп жатыпсыз,
«Таш короо» жакка бурулуп.

Кыйытсам «Таш короо» жөнүн,
Көрсөтөбүз деп өрнөгүн.
Корейби же кытайбы,
Коюптур илип көрнөгүн.

Удургуп элиң базарда,
Убак жок карап таң калар.
Таралып барат шаарга,
Тайтаңдап турган тамгалар...

Баарысын көрүп көз менен,
Бассаңыз экен батыраак.
Баасына татыр замандын,
Бараандуу ырлар жазылмак!

Апрель. 1998 – ж.

(«Таш короо» - акын «Сейил» ашканасын ушинтип атап
койчу) «Эркин Тоо» 17 – июнь, 1998 – ж.

Жаркылдап жетти Ай – Күнгө

(Агайым, эл акыны Жалил Садыковго)

Толкунду минип сороктоп,
Топтошо калып жоонтоп.
Каруусу жетсе куюндар,
Капкачан Көлдү жоготмок.

«Мейли» - деп койгон пейли көл,
Кимге окшойт дейм да Ысык - Көл.

Касиет бар деп бул кимде,
Кадалып турам далилге –
Ысык - Көл окшош экен го,
Ырыстуу акын Жалилге.

Тобуна кошуп алалбай,
Томкоруп деги салалбай.
Тоо башына бороон тырмышты,
Топусун тартып алалбай.

Пейлине карап – ана ошо
Кимге окшош дейм да Ала - Тоо.

Асылдык бар деп ал кимде,
Акыры келдим далилге.
Ала- Тоо окшош экен го,
Агайым акын Жалилге.

Жол тартса шумкар Ай – Күнгө,
Жорулар тоскоол кайбирде.
Жапыстабай алп акын,
Жаркылдап жетти Ай – Күнгө!.

Жээниңден болсун гүлдесте

(Таякем Замирдин 50 жылдык юбилейине)

Жай – кышы жоктур айыбы,
Жайкалат Жээк жайыгы.
Күн санап барат көрктөнүп,
Күн чыгыш жаккы айылы...

Сары атты минсе – канатчан,
Закымдап сызып бараткан.
Таалайлуу жээн экенмин,
Менин, таяке – тайым Бараттан!

Элүүгө чыккан жакшы экен,
Эр ортону чакты экен.
Эркелей бер, дале Замике,
Эне – атаң бары бакты экен.

Алдыга жайып дасторкон,

Ата – Журттан бата алган.
Акылман бол, аман бол,
Аскардын уулу аталган.

Жанбирге – бир туугандарын,
Жаныңда Жалил, Дамир бар.
Жакшылык тилеп турушкан,
Жалпы тууган дагын бар.

Элүүнүн наркы жагында,
Алтымыш келет багыңа.
Токсонго жетип ата – энең,
Той берсе дейбиз дагы да.

Жетелеп барат асманга,
Жээниңдин кыял – сезими –
Айланып кетем силерден,
Апамдын алтын бешиги!

Айнура, Замир – асыл жар,
Ачыла берсин бактыңар.
Союздаш экен баштаган,
«Самансур» менен «Социал».

Куттуктайм таяке дагы да,
Куттуктайм тээжеңе дагы да.
Кудайдын уулу күнү экен,
Кут түшүп турат алдыга.

Жетсем деп тойго бул кечте,
Желпинип жүрдүм күн кечке.
Желектей сунам ырымды,
Жээниңден болсун гүл десте!

25- ноябрь 2006 – ж.

Биздин аким

(Коомдук ишмер Кененбаев Болотбек Осмоновичке)

Омуроолоп, орондобой эч кимге,
Оңолсун деп маяк берген эсине.
Отурумда иш жагдайын талкуулап,
Оң тараптан карап коет жеткире –
Биздин аким, биздин аким жибектей,
Биздин аким жаман айтпайт эч кимге.

Лыжа тебет, чана минет кайкалай,
Ысык – Ата жылгаларын аралай.
Бирге эс алган жаштар менен, эл менен –
Биздин аким, биздин аким баладай,
Биздин аким биздер үчүн баладай.

Мекен үчүн иштейт жанын сабалап,
Мекемде күткөндөр жок сагалап.
Районду алга – алга жетелеп –
Биздин аким жүрсө дейбиз саламат,
Биздин аким болсо дейбиз саламат.

Жок болсочу, жок болсочу кудай ай,
Жакшы адамдын жашын, жылын сурамай.
Жарашыктуу таалайына, багына –
Биздин аким шыңга бойлуу – субагай,
Биздин аким татынакай – субагай!

Бисмилла деп бек иштесең таң ата,
Бакыт – таалай бирге келет жанаша.
Эмгегинди, мээнетинди баалаган –
Биздин аким, биздин аким тараза,
Биздин аким бир керемет тараза.

Биздин аким – Осмон уулу Болотбек:
Төрөлгөндө ата – энени кубантып,
- Осмон, уулуң дал өзүндөй болсун, - деп,
«Оомийин!» - дептир Раззаков, Кулатов –
Ошол бата бүтүнкүгө гүлазык,
Биздин аким турган кези гүл ачып,
Биздин аким турган кези нур чачып!

Райондо саамалыктар улансын,
Улуу иштерге жая берсин кулачын.
Түрүнө иштеп, тең бөлүшө билсек дейм,
Биз акимдин адамгерлик кубанчын,
Биздин аким бирге болсун, кубансын!

2008 – ж.

Солдат көзү

(баллада)

(Кошунам согуштун ардагери Токтобек Байсаловго)

Тагдыр ай неге мынча кайсалатты,
Бек кармап ок түтөнгөн автоматты.
Душмандар каптап кирип келгенинде,
Сол көзүн ок ордуна сууруп атты!

Дүйнө эли көргөн эмес эч убакта,
Жер жүзү төрт жыл бою өрт болгонун,
Дүйнө эли көргөн эмес эч убакта,
Алтылып адам көзү ок болгонун!

Ошол – ок чыркыраган солдат көзү,
Кастардын кан тамырын кесип өтгү.
Калтырап кан ичкичтер кол көтөрүп,

Каптаган жер үстүндө жалын өчтү.
Ал жеңиш түбөлүккө өчпөс болуп,
Арадан тынч эмгектин жылдары өттү...

Айлымда эмгектенет ушул адам,
Бир көздүн жоктугуна кылбай арман.
Эл үчүн ошондогу жап-жаш көзү,
Душмандын жүрөгүндө катып калган....

1970 – ж.

Кеминдин суусу – кенен суу

(Биринчи Президент Аскар Акаевге)

Кырчылдап согуш турганда,
Кыйналып эне турду экен.
Кыргызга канат болор деп,
Кудайым өзү сунду экен.
Кийинки бала бактысы,
Киндик кан тамган сууда экен!..

Кеминдин суусу – кенен суу,
Кебездей аппак, шар аккан.
Чаңкоосун жердин кандырып,
Чүй өтүп, Шуга бараткан...
Туу чокуга конгон кез,
Тумшугун малган балапан!

Ала – Тоо күткөн кылымдан,
Эгемен – теңдик келишин.
Ак шумкар канат жайып эми,
Намыска бүткөн эр үчүн,
Арнады мээсин, жүрөгүн
Ата – Журт, кыргыз эл үчүн.

Түбөлүк тийип турса деп,
Түндүктөн түшкөн күн нуру.
Талыкпай кызмат кылса деп,
Таалайга бүткөн бир уулу,
Карын ток, тынчтык болсо деп,
Калың эл күтөт ушуну...

Балбылдап турган шам эмей,
Балага эне карааны.
Фондусун түзүп зайыбы,
Кор кылбас эне – баланы
Женева, Лондон, Парижке,
Жетти эми «Мээрим» баяны.

Түркүн кен берип турса да,
Туңгуюк эле тоо жөнү.
Туурасын мунун белгилеп,
«Тоо жылын» күтөт Тоо деди.
Колдошуп бүткүл өлкөлөр,
Колмо – кол кетти «Тоо деми»...

Эркиндик колго тийгенде,
Эл – жерин келди калкалай.
Жубайлар калат тарыхта,
Жыл өтсө дагын калчалай.
Жылганын бийик бетинде,
Жытташып турган арчадай!

«Эркин Тоо»

29 – сентябрь, 2000 – ж.

Ак бата

(Коомдук ишмер Абдысалам Намазалиевге)

Туулганда тутса ак сака,
Туякка бүтсө ак така.
Аттанып перзент чыкпайбы,
Атадан алып ак бата!

Түрлөнүп колдо ак сака,
Тыпылдап жолдо ак така.
Туурунан перзент чыккан бейм,
Туугандан алып ак бата...

Айлына барсаң аш койгон,
Аксакал болсоң баш койгон.
Адамдын көөнүн гүлдөткөн,
Абикем ошол – жаш бойдон!

Баштадан жаман үйрөнбөй,
Баркы жок сөздөн сүйлөнбөй.
Барпаңдап турат Абикем,
Парторг болуп жүргөндөй.

Ар иштин жайын түгөлдөй,
Акиммин мен деп күүлөнбөй.
Адамдын досу Абикем,
Айылда бирге жүргөндөй.

Эл менен болуп жаш чагы,
Элүүгө келди катары.
Ээрде бекем отуруп,
Ээледи Ысык – Атаны.

Башында бөркү бар чакта,
Баатырга элүү – жаш чак да!
Элигип алга теминчү,
Элинен алса ак бата:

Өкмөттүн татып баасына,
Өрнөктүү ишиң жакты да.
Алтымыш ашып, кебелбей,
Аймактын тургун башында.

Үшкүрө түшпөй басына,
Үлпөттү куруп жакшына.
Үлгүлүү ата болуңуз,
Үй – бүлө, тууган кашыңда!

Колундан түшпөй ак сака,
Бутундан желбей ак така.
Болжогон жашка жетиңиз,
Буйрусун ушул ак бата!

1998 – ж.

Ак – Сайдагы ак теректер

(Иним Алабачаев Эмил Жаманкуловичке)

Багынткан нечен ашууну,
Бала чак кезден иштерман.
Баарынан артык турбайбы,
Баскан жолдо из калган...

Айтылуу Сын – Таш тараптан,

Ак – Сайга кирип баратсаң.
Алдыда аппак теректер,
Асфальтты бойлой жанашкан.

Шуулдайт мырза теректер,
Шаттанып өскөн күнүнө.
Сугарткан – бакан жигиттин,
Сүйүүсүн сактап түбүнө.

Жол жүрсөң дагы нарылап,
Жалтылдайт күмүш жалбырак.
Жумакан менен Эмилдин,
Жаштыгы белем жаркырак!...

Эмике! –
Башкарма болдуң бакыйган,
Депутат болдуң Жогорку.
Легендарлуу Парламентте аткардың,
Өлкөнүн ишин оболку.
Айыл өкмөт башчысың,
Азыр да сөзүң омоктуу!

Эми, -
Туулган күнүң кут болсун,
Мындай жаш дагы жуп болсун.
Жигердүү өмүр сүрө бер,
Жаркырап, таза жолдосуң!

25 – май 2011 – ж.

Сары – Жондун салкын абасы

(Коомдук ишмер Сакебаев Алишер Абдышевичке)

Сагынган адам баласы,
Сары – Өзөн Чүйдүн салаасы –
Санаанды жоюп, шат кылар,
Сары – Жондун салкын абасы.

Чогулуп, курган салтанат,
Чордону күүнүн ал тарап.
Обонун, сөзүн чуурутуп,
Осмонкул жүргөн аркалап.

Сан жылды ичке катчу алар –
Сай бойлой өскөн арчалар.
Саябандашчу бир кезек,
Сакебей сындуу аталар...

Сары – Жондун жайын көрөргө,
Сары кызыл түскө бөлөнө.
Бастырсаң чыгат «пырр» - этип,
Байырлап жаткан бөдөнө.

Сары гүлдү сүйгөн кыз кылып,
Сары чымчык «ырдайт» ышкырып.
Самаган чөптүн жыты урса,
Сары жорго барат бышкырып.

Серп салып түзүн карачы,
Сеңселет эгин талаасы.
Сагынтар акын жүрөгүн,
Сары – Жондун салкын абасы!

Май, 2011 – ж.

Кут болсун сунган ак чынын

(Айылчынын 60 жылдыгына)

Байыртан келген улама,
Баш ийген тарых буга деп.
Атагы кеткен алыска,
Ак – Бешим менен Бурана.

Ак – Бешим суусу асыл суу,
Алтыны – куму бир аккан.
Билерик, сөйкө чыккан дейт.
Бияктан терсең – бияктан.

Аралап Токмок тарапты,
Азыр да агат ат кечим.
Ары жагы катар созулган,
Айтылуу айыл Ак – Бешим...

Барганбыз анда күүгүмдө,
Айылчынын үйүнө –
Тамаша – күлкү, таттуу сөз,
Таңдайымда бүгүндө.

Шаңга толуп үй тчи,
Ырдап кирген иниси.
Шампан, коньяк сунулган,
Бирисинен – бириси.

Байбиче ырдан аткарып,
Башкалары каш кагып.
Кетпесе деп меймандар,
Кезектеше баш багып.

Куда – сөөк болуп кубанган,

Кыргыздын салты уланган.
Балдыздын мындай багына,
Буйруган экен бул Адам.

Эми, бүгүнкү жөнү бир башка,
Келиптир бажам бул жашка.
Сөөлөттүү жашын куттуктап,
Сөз кылсак дейбиз бир азга.

Теңирден келчү адамга,
Тагдырга жазган маңдайга.
Турмуш – шарт үчүн жашоо үчүн,
Танышып калдың Майрамга –

Кебездей аппак керилген,
Келинби, кызбы дедирген.
Келатса балдыз маралдай,
Ке- кезде чыккан керүүдөн.

Алтымыш – жаштын бери жагы,
Алтымышында эр жаңы.
Алтындай балдар төрөлмөк,
Аман – соо болсо бел жагы.

Какраз азыр убагың,
Кайната жолун улагын.
Жетилип калат менче деп,
Карачы, Жетимиш кайниң турганың!..

Айылчым – менин асылым,
Аталаштан артыгым.
Кут болсун берген ак тойдуң,
Кут болсун сунган ак чының!

Кош, Күлсары - Улуу Чыңгыз канаты!

Аллатаала бата берип асмандан,
Азиянын борборунан аттанган.
Чыккан бойдон чыгармалар өркүндөп,
Чыңгыз, Чыңгыз, Чыңгыз! – болуп аталган.

Азиядан, Европадан аша алган,
Ак калпакчан ким дешкенде атчандан.
Кылымдардан эл бар экен ушундай,
Кыргыз, кыргыз, кыргыз! – делип аталган.

Калган чакта найза жебээ... бүт баары,
Калемсаптын касиети күч алды.
Тердик салып отурганда чабандес,
Тегеренди бүт жер шарын Күлсары!

Чыңгыз турду, турган Ала - Тоо сымак,
Чыңгыз турду, турган Ысык- Көл сымак.
Марасына эми жетерде сексендин,
Майып болду астындагы Күлсарат!

Кош Күлсары – Улуу Чыңгыз туягы,
Жогоржактын жазмышы бейм бу дагы.
Атырылып Ала- Тоодон турарсың,
Ааламдагы адабият булагы.

Кош Күлсары – Улуу Чыңгыз канаты,
Оор болду чабандестин жарааты.
Калкка таштап касиеттүү чылбырын,
Чыңгыз өзү Бейиш көздөй баратты...

Тендешсиз ырчы

(Болот Миңжылкыевди эскерүү)

Ата – энем өлдү – ак дейин,
Арман жок болду анчейин.
Айламды гана кетирдин,
Ай Ырчы, Сени кантейин!

«Коштошуу» деген кабардан
Калемим түштү кармаган.
Сен мындай назик жан белең,
Сексенге жете албаган!

Боз инген боздойт бөк түшүп,
Бооруна бүгүн чок түшүп.
Боздойт да, боздойт батыштан
Порумдуу көзгө боз түшүп.

Жылдыздан жылдыз электеп,
Жакшысын тандап керектеп.
Жылдырбай алып калды бейм,
XX -кылым керектеп.

Санасам адам «келгин» да,
Сан ойлуу пенде менмин да.
Саламат жүрсөң болду эле,
Шаляпин анда, Сен мында.

Саймалуу кооз жылгадан
Шар дайра элең тынбаган.
Сары – Челектен үндөсөң,
Сан – Франциско тындаган.

Сахнадан көрүп «асынды»,
Сан кубулткан кашыңды.
Санкт – Петербургду багынткан
Сагынып турам «басыңды»...

Обондун жаны ушу экен,
От жанган тоонун бурчу экен.
Улар куш болуп үндөсөң,
Урапктар уюп турчу экен.

Соңку сөз

(Эл жазуучусу Шүкүрбек Бейшеналиев агайдын
жаркын элесине)

Ак- Талаа – Кыргыз жери- Күн чүрөгү,
Анда көп, ырчылары, күүчүлөрү,
Таймашка тике беттеп, намыс туткан,
Нарындын келип турат күркүрөгү...

Чыңгызды «Чыкелебей» - «Чыңгыз!» деген,
Аалыны «Аалыкем!» - деп эркелеткен.
Тянь – Шань – көз мелжиген тоо болсо эгер,
Ал тоонун кыл мергени – шертке бекем –
Кош аба, жалган дүйнөң ушул экен!..

Кош, байке, акындардын асылы элең

(Агайым Жалил Садыковдун жаркын элесине)

Кош, байке! – баардык иштин ачкычы элең,
Алдыга, жүргүлө – деп басчусу элең.
Аймагын Ала-Тоонун кыдырганда,
Андагы акындардын башчысы элең!

Жаш кезден күбө болдум мен ушуга:
Жазуучулар – улуусу да кичүүсү да –
Жолукса жаныңыздан узай албай,
“Жаке!”- деп кайра айланып турушуна.

Эл –журттун, тууган жердин жайын ойлой –
Кез-кезде кереметтүү Көлдү бойлой –
Жолдошбай, Байдылда, Эсенгул, Совет - дагы-дагы...
Ээрчишип басчу элеңер Чоролордой...

Калың эл. Сиз табытта. Агым барат,
Айла жок. Жашырабыз. Атаганат!....
Кеч күздүн түндөгү эле үшүгүнөн,
Кулаган жалбырактар шыбыр салат....

Кош, байке! – акындардын асылы элең,
Адамга тийген нурдай ачык элең.
Балдардын, Сабира эже – сүйгөн жардын,
Айланып-тегеренер казыгы элең!

Кош, байке уктагандай мемиреген,
Айкөлдүк келбетинен кемибеген.
Кыргызстан жашагандай Сиз жашайсыз,
Кыярбас ырың менен – Гимн менен –
Кош, байке! – уктагандай мемиреген!

Арбагыңа таазим этип, ыр арнайм

(Абдрахман уулу Абдрасулдун жаркын элесине)

Абдрасул! Кайышты го кабыргам,
Аппак элең пейил, көңүл жагынан.
Акыретке бизден мурда аттандың,
Аша электе алтымыштын жармынан.

Атакелеп бирин-бири коштогон,
Үнүн угам кыздарыңдын боздогон.
Артта калган тирүүлүктүн арманын,
Ал ансайын түпкүрүнөн козгогон!

Калыбыңда ошол бойдон көшүлгөн.
Кайра турар кабар болбой өзүңдөн.
Жатаарыңа, жайлуу жай таап күдүрдөн.
Жашырынып калганыңа өкүнөм!

Калды анда жаңы кабыр үйүлгөн,
Калк аралаш кайтып келдим күдүрдөн,
Арманы күч атаганат дүйүнө ай,
Азыр чындап таппай турам үйүңдөн.

Тээ бийиктен бир каркыра өткөндөй,
Сен каласың ошол бойдон өзгөрбөй.
Суусу ширин сырдуу булак түбүндө,
Сынын бузбас мажурум тал өскөндөй.

Адам деген бир башкача экенбиз,
Кээде сынбас таш сыяктуу бекембиз.
Бир ачуу сөз араласа жүрөктү,
Бир заматта быркыранат экенбиз.

Билчү жүрөк кайгыңды да зарыңды,
Кыйналганда капа болор чагыңды.
Билчү жүрөк, ошол үчүн кубанчу,
Балдар үчүн оокат кылар жагыңды.

Кайтыш жанды кайра ойготчу ал барбы,
Сөөк узатуу зор парс эмей а дагы.
Иштин жөнүн ирет менен аткарып,
Инилерин ийик болуп айланды.

Жеттик беле, жетпедикпи баркыңа,
Кечир бизди, жалгыз учкан каркыра.
Сезим менен сүйлөшөт дейт арбак да,
Сен улуксуң, сен ыйыксың жалпыга!

Кош Абыке! Бейитиңе гүл арнайм,
Ажал улук, андан ары биле албайм.
Алла-Таала ачсын эшик Бейиштен,
Арбагыңа таазим этип, ыр арнайм!

Коштошуу

(Келиним Кенжеканды эскерүү)

Оорудан кабарың жок иштеп жүрдүң,
Оо, чиркин! – болоттон да бекемдигиң!
Белсенип бактың үй-жай, балдарыңды,
Белгилеп: ЭНЕ ушундай экендигиң.

Окудун, бухгалтердик болду досуң,
Чарбага ат көтөргүс салым коштун,
Көп жылдар элге сиңип ак эмгегиң,

Көйкөлттүң “Үкү-Барат” эсеп чотун .

Таза элең Алмалуунун булагындай,
Жаш элең Ичке-Суунун тулаңындай.
Калкыңа жарык элең, шайыр элең –
Ким келсе дал ошонун курагындай!

Алдыга көмөк берип ойлонууга,
Аппапак ой кошуп ойлорума –
Асманга уча жаздап калар элем,
Акырын: “Чоң ата”- деп койгонуңа.

Улукбек, Гүласыл, Айгеримдей,
Уучубузга үч чынарды таштап кеттиң.
Өмүрдүн жазы бүтпөй ... күзгө жетпей,
Неге сен мынча эртелеп эсептештиң?

Кош, Кенже! – Жаткан жериң жайлуу болсун,
(Молдо да какты Жаназа коңгуроосун.)
Жараткан Бейишинен орун берип,
Жанаттын жашыл төрү гүлгө оросун!

ПОЭМАЛАР

Үзүлгөн үмүт

Пролог ордуна:

Айылдамын: ашка, тойго барамын,
«Чакырыкка» кулак төшөп каламын:
«...Ал атадан тукум жок», - деп калганда,
«Аттиң ай...» - деп төмөн түшөт кабагым.

1. Окууну аяктоо

Күндөн күнгө, кырда, түздө,
Гүлдөр бүрүн жаңы ачып.
Күлүмсүрөйт июнь айы,
Күлгүн жашка жарашып.

Эртели – кеч окуучулар,
Шайыр басат көчөдөн.
Көркөк бөлөп кыштак ичин,
Гүлдөрү көп көтөргөн...

Экзамен класстары,
Эң бир кооз жасалган.
Турсаң карап, кем калышпайт,
Түркүн гүлдүү базардан.

Ата – эне да бул күндөрү,
Аяп турат балдарын:
«Аякта» - деп, «жакшы» менен,
Аман – эсен калганын».

Кандай болот мына бүтүн,
Эң акыркы аттамак.
Тынчы кетип окуучулар,
Келишкен эрте акмалап...

Химиянын заттарынан,
Мезгил жетти «абайлаар».
Отурушту катарлаша,
Эжей менен агайлар.

Билгендерди берген суроо,
Алып чыгат эмеспи.
Китептен да эркин болуп,
Ташып чыгат эмеспи.

«Жакшы» деген баа алышты,
Онунчунун баарысы.
Ойдогудай аякталды,
Орто билим жарышы...

Күн да келди көптөн күткөн,
Аттестатты тапшыруу.
Окууга өтүү, ишке кирүү –
Ким каякка – талпынуу.

Акыл кошоор сөзүн айтып,
Акырында директор.
- Ак жолуңар ачылсын! – деп,
Баарысына берди кол.

Төрөлгөндөн эң биринчи,
Колун кармоо агайдын.

Так ушу күн эсте калар,
Тамчысындай таалайдын.

Кош айтышып окуучулар,
Үйлөрүнө кайтаарда.
Оңош агай шашып келип,
Эмнегедир кайта да:

- Борончиев, мындасыңбы,
Директор кел деп чакырат,
Сүйлөшөм дейт бир азыраак,
Күтүп калды, жүргүн бат.

Кирип барса олтурушат,
Мугалимдер каз катар.
Төрдөн туруп директор өзү,
Суроо салды баш катаар:

- Он жылдыкты деги бүттүң.
Орто болду билимиң.
Ушул баштан кызмат иштеп,
Калк көзүнө илингин.

Кезиттерге кез – кезинде,
Кабар жазып жүрөсүн.
Сүрөт тартып, комуз чертип,
Спортту абдан сүйөсүн.

Алыс кетүү кыйын сага,
Ал – жайыңды билебиз.
Айлыңа эми мугалим бол,
Иштешебиз бирге биз.

Кана уулум, кандай дейсиң,
Көп кыйналып отурба.
Макул десен, жиберибиз,
Жарым жылдык окууга.

Аман болсок, санап көрчү –
Алты айда эле келесиң.
Турба уулум, үйгө барып,
Таэжеңе кеңешкин.

Бул сунушту жактырышып,
Баарысы айтты акылын.
Эсен чыгып сүрдөп – тердеп,
Басты үйүнө акырын.

Башы болду энги – деңги,
«Иштеймби» - деп бат эле.
Жүрөк дүк – дүк эмнегедир,
Жер көчкөнсүп басса эле.

Курбулары кеп салышкан,
Бирге окуп, бир жүрүп.
Кай бирөөсү колхоздо эле,
Калышаарын билдирип.

Тилектери орундалып,
Мезгил жетип санаган.
Кой кыркынга барабыз дейт,
Калыс, Бектур, Самаган...

Каалганы ачкычакты,
Ойлор болду сүрүндү.

Аттестатты көргөзгөндө,
Таеже – эне сүйүндү.

Кубанып эне калдалактап,
Чайды дароо кайнатты.
«Же балам» - дейт – бүгүн майрам,
Жыйган көп күн каймакты.

Эсенбектин көңүлү суз,
Чүңүрөйүп көздөрү.
Кур талаага кетип жатты,
Кубанган эне сөздөрү.

- Айланайын, өңүң башка,
Турасың бейм аруулап.
Сыноо берип чарчадың го,
Жат, эс ал, - дейт ал улап.

2. Эне – атанын элеси

Бала жатат түркүн ойдо,
Не бир уйку келсечи.
Көз алдыга турду келип,
Эне – атанын элеси:

... Жайлоо шаңы бүткөн убак,
Жайыттарга кар түшүп.
Чүй – жакага опур – топур,
Жатты баары көчүшүп.

Буйдалаган атан төөнү,
Ата булкуп чөгөрдү.
Артып жатты, артып жатты,

Жүк үстүнө көбөйдү.

Ошол жүктүн дал ортосун,
Орун жасап балага.
Бадыгүл апа уулуна айтат:
«Жатып ал» – деп садага.

Анан апа атка минди,
Жүктүү төөнү жетелеп.
Көч келатты, көч келатты,
Шагыл бетти желкелеп.

Бороончу ата төө баккан соң
«Төөчү» делип аталган.
Жүздөн ашуун төөлөрдү айдап,
Келе жатат аркадан.

Узунду күн жүрө берип,
Коктуларга кеч кирди.
Төө кылчайып «белим» дебей,
Төкпөй – чачпай жеткирди.

Апам деги баатырбы дейм,
Ыкчам – ыкчам теминип.
Шагылдардан өтүп келет,
Төө жетелеп, ат минип.

Ботосу өлгөн бир инген бар,
Боздоп – боздоп келатат.
«А байку – уш!» - деп апам улам,
Уксун дейби, бек айтат.

Эл чогулуп, бата тилейт,
Ашуунун дал түбүндө:
«Оо, жараткан, жол бере гөр,
Айдын жарык түнүндө»!

Эң алдыга кой айдалат,
Алга салып эркечти.
Ашуу – белге жол салышып,
Алар абдан эрдешти.

Жайнап калды мөңгү үстүндө,
Койдун, уйдун издери.
Алар болсо ача туяк,
«Жылма таман» биздеги.

Тайыса эле – кетти дей бер,
Типтик төмөн – дайынсыз.
Ашуу белде кар себелеп,
Ар мезгилде дайым кыш...

Ысык – Ата татаал ашуу,
Малчылардын ыгы бар.
Төөлөр кээде тизелешет,
Жылда көнгөн шыгы бар.

Кайра токтоп эс алышат,
Катар – катар чөк түшүп.
Акыркысы калч – калч этип,
Калды ордунда бөк түшүп.

Ичке белде жатат белем,
Ичте кайнап арманы.

«Жардам бергин» деген сымак,
Жал – жал карайт адамды.

Анда атам ачууланып,
Кирди артынан ургулап.
«Коркуп турам» - деген сымак,
Көздөн жашы кылгырат...

Түзгө түштүк, түгөнгүрлөр,
Туш – туш кетип, токтобойт.
Ар кай жерден чогойно кууп,
Андагыдай оттобойт.

Кара буура – башчысы бар,
Коркунучтуу башкага.
Аны алдынан кайрый алат,
Атам гана башкара.

Кыш күндөрү – кирген чакта,
Кычыратып тиштерин,
Жакшы көрөт ооналактап,
Жаңы кардын түшкөнүн.

Ак көбүктү чайнай берет,
Алдыңкы эрди шалбырап,
Андан төмөн салбааланат,
Ак кебездей салбырап.

Карга оонап, качырууга,
Караан көрсө ашынат.
Атам анда союлдаса,
Араң барып басылат...

Мына ошентип төөлөр менен,
Тогуз жашым өтүптүр.
Байкап көрсөм босогодон,
Боюм бир топ өсүптүр...

Күндөгүдөй бүгүн дагы,
Жайытынан кеч келип.
Аттап үйгө кирер замат,
Атам айтты эскертип:

- Эч ким бизди окутпады,
Кур дегенде молдодон.
Анда айылда мугалим жок,
Турмуш көрдүк болбогон.

Аз күндө окуш башталат дейт,
Апек айтты кабарды.
Ансыз деле бир жыл калды,
Алып баргын дейт балаңды.

Эртен өзүм таштап келем,
Таежеңе – жакага.
Тамга таанып, китеп окуп,
Кошул балам катарга.

Калем жок деп кайгырбагын,
Колхоз берет тыйынды.
Көп – көп кылып сатып берем,
Китеп, көйнөк – шымыңды...

Көп балдарга кошулсам деп,
Көптөн жүргөм зар болуп,

Сүйүнгөндөн сыртка чыктым,
Үйдүн ичи тар болуп.

Ай жарыгы бүт көрсөтөт,
Адыр – туш туш тарапты.
Кемегеге жакын келип,
Кепшеп жаткан тайлакты!..

Так эле биз турган жерден,
Төмөн түшкөн жол жатат.
Эх, эртең биз жөнөйбүз ээ,
Эми кантип таң атат?..

Кичинемде миңги тайлак,
Төөнүн болчу жоргосу.
Эки адамга орун болду,
Эки өркөчтүн ортосу.

Мени өпкүлөп жөнөөрүмдө,
Мөлтүр жашы байкалып:
- Аман бар!... – деп апам калды,
Адырда төө кайтарып.

Жол бойлогон булак суусу,
Ээрчип келе жаткандай,
Тээ төмөндө талаалар көп,
Жашыл, сары тасмалдай.

«Жалпак таман» тыным албай,
Жумшак жолдо топулдап.
«Сары – Өзөнгө» кирип келдик,
Салып – уруп – локулдап.

Бизди көрүп көчөлөрдөн,
Балдар ээрчийт топурап:
«Карагыла, карагыла,
Катар экөө отурат!».

Жыгылчудай чарчаганбыз,
Жолду тиктеп үнүлө,
Жарым түндө таежемдин,
Түштүк келип үйүнө...

Ошол бойдон мен окууда,
Экинчиге көчкөндө.
Көпөлөк кууп, каакым терип,
Көңүл өсөр көктөмдө:

Тоодо жүргөн төөчү болуп,
Атам көзүн жумуптур.
«Асылым!» - деп ыйлай берип,
Апам абдан куруптур.

Атамды ороп алып келишти,
Мында – айылга көмүүгө,
Молдо араңдан руксат этти,
Ачып бетин көрүүгө.

«Атакем!» - деп баса калып,
Өпкүлөдүм бетинен.
«Болду, тыйыл, кайрылбайт!» - деп,
Тартты бирөө белимен...

«Төө – Коктуну үзбөй карайм,

Көзүм андан бөлүнбөйт.
Атам түгүл ал тарапта,
Ак тайлак да көрүнбөйт.

Басылбастан кала берди,
Боздосок да эңсөөбүз.
Жалпак тамга кирип алдык,
Жалгыз апам – экөөбүз.

Жалын жутуп апам байкуш,
Жүрсө дагы жөтөлүп.
Кыш жакындап келатат деп
Келет куурай көтөрүп.

Жарма ичип олтурганбыз,
Ошондо минтип жалбарат:
«Жети балам жерде жатат,
Жеди го оору жалмалап.
Оо, кудайым, шек келтирбейм,
Жалгызыма канагат!...»

Билинбестен күндөр өтүп,
Бир аз көңүл ачылды.
Жакшы окуйм сабагымды,
Жаттап кирем жакшы ырды.

Бир күнү эле апам ооруп ,
Турбай калды төшөктөн.
Таежем келип: «катыгүн..» - деп,
Молдо алып келди төмөнтөн.

Майсыз чырак билигиндей,
Барат көзү жумулуп.

«Апа! – дедим, кара жашка,
Кайра баттым жуурулуп.

Элдин үнү даана угулду,
Жыйсам араң эсимди:
«Тойгузуп бак Азим жене,
Топтоголок жетимди...»

3. Тилек

Эне-атаны – өткөн күндү,
Жата берип элестеп.
Тура калды күн чыкканда,
Шаша-буша Эсенбек.

Турду дагы, жүрдү көпкө,
Эски тамын айланып.
Чай кайнады, эне үн салат:
«Калдынбы анда байланып!

Дасторконго бала олтурат,
Көздөрү анын күлүңдөйт.
Эне байкап: «Коңулүң ачык,
Эмне көрүп - билдин», - дейт.

Эсен айтат тилек менен:
- Таштабаймын ушул бойдон.
Короо-жайын атамдын.
Көрүп келдим быйыл жазда,
Жаңы үй сала баштаймын.

- Ошент балам, ошент балам,
Берет жаштын тилегин.

Окуса эле, иштесе эле,
Жакшы болсо кимде-ким.

Көчө түшүп, үй салганбыз,
Жаңы колхоз болгондо.
Токол тамга андан бери,
Кырк жыл болду болжолдо.

Атаң анан төөчү болуп,
Төөгө кетти айланып.
Калды ошондон көп жылдары,
Каалгасы байланып.
Бир атадан тукум улаар,
«Туяк»деген болосуң.
Окуп кел балам, оку десе,
Кыдыр болсун жолдошуң!...»

Бата тиленип, жолго чыкты.
«жакшы тургун эне», - деп.
(Апасындай асыраган –
Калган анан «энелеп».)
Аман болсом кайра айлыма,
Алты айда эле келем деп.

4. Акыркы кундор

Иштеп калды мектебинен.
Мөөнөт өтүп арадан.
Жеткинчектер «агай» дешип,
Ынак болду абыдан.

Сурнай үнү созолонот,
Сбор ушинтип башталат.

Рапорт берип отряддар.
Жаркын маанай – каш-кабак.
Окуу-тарбия, эмгек ишин,
Эсен өзү башкарат.

Колу эптүү жаш мугалим,
Кечке болот мектепте.
Көндү балдар, көндү кыздар,
Көрсөткөн ал мээнетке.

Дене тарбия сабагында.
Мурда ойношчу ар кандай;
Же «качмай топ», же «думпулдок»,
«Жоолук таштамай», «көз таңмай».

Аянт түзөлүп, жип тартылып,
Ишти колго алганда.
Комсомолдор, мугалимдер,
Кошулушту жардамга.

Жаш мугалим ишин колдоп,
Колхоз дагы киришти.
Алды спорттук товарларды,
Бололу деп бирдиктүү.

Чуркама жол ортосунда,
Футбол ойнойт көп балдар.
Үстү-астыдан топту тосот,
Дарбазачы- вратарь.

Бери жагында волейбол, баскет,
Мамылары орноду,

Эсен иштеп жигер менен,
Мугалим - вожатый болгону.

Вожатый балдар ортосунда,
Оңго-солго үңүлөт.
Шак токтотуп ката кетсе,
«Минтип үйрөнгүлө...» - деп.

Ошол күндөн мына ошентип,
Спорт иши жанданды.
Жаш талапкер аябады,
Ыр-хорго да жардамды...

Токол тамды бузуп салып,
Так ордуна там салды.
«Ой, иштерман чыкты»-дешип,
Өткөн - көргөн таң калды.

Көрүп чыгып бөлмөлөрүн,
Каалоо айтат карылар:
«Адам болгун мына ушинтип,
Ата журтуң кадырлаар».

Жолдош-достор огоеле көп,
Санап келсек- кеп узун...
Кайрат берет бүтөбүз деп,
Калыс, Бакир, Бектурсун.

- Жазда кирем, шашылыш жок,
Тура турсун быйыл кыш...»
Деп айткыча , дем кыстыгып,
«Тыз!.. – дей түштү жүрөк туш...

Байкаар замат эне келип,
Кармай калып тамырын:
«Айланайын, Эсен, Эсен,
Айтчы кимге таарындың?!
Умтулду элең, жетпей калдың,
Ушундайбы тагдырың!..»

Эпилог ордуна

...Борончу жок. Эсенбек жок бу күндө,
Ошол үйдөн корей чыгат күнүгө.
Аттиң чиркин, атпай кыргыз калкынын,
Бир туягы кемигенге күйдүм ээ!..

1970-жыл

Жакшылык

(Кыл калем сүрөтчү Жакшылык Карыппаевдин
жаркын элесине арнаймын)

I

Эчен ирет төгүлүп да чачылып,
Эл мөгдүрөп калган эмес жашыгып.
Ак батадан айрылбаган бабалар,
Арты деги болсун дешип – ЖАКШЫЛЫК.

Тарыхты ачып, өткөндөрдү карагын,
Тоолуктардын үмүт, пейлин баалагын.
Жакшы заман болсун үчүн алдыда,
«Жакшылык» - деп атын коет баланын.

Азыр деле биз жатабыз жактырып,
Метрикага ушул атты жаздырып.

Улуу тынчтык ушул бойдон урабай,
Урпактарга калсын үчүн «жакшылык».

Ошол – ошол бабаларды барк кылып,
«Кайра куруу», «Кыргыз тилин» жактырып...
Урпактардан урпактарга ушинтип,
Уланууда эл мүдөөсү – ЖАКШЫЛЫК.

II

Салам сага, замандашым Жакшылык,
Жаныма отур, жакшы сүйлөп, каткырып.
Ак булуттун үстү менен учалы,
Жомоктогу куш канатын кактырып.

Мына «шумкар» канаттарын күүлөдү,
Аба тартып артты карай үйлөдү.
- Алдыңарда куруңарды байлан, - деп,
Асылгүл кыз алдын ала сүйлөдү.

Күркүрөдү аба менен арбашып,
Күчтүү буттар жерге бекем жармашып.
Көп күттүрбөй «алдоо» коюп ийди бейм –
Кеттик эми жерди асманга алмашып!

Боло түштү элде бир аз тунжуроо,
«Ичтеринде: Учтукпу?» - деп бир суроо.
«Салам айтат Кыргыз учкучтар» - дегенде,
Эл кымылдайт, өткөн окшоп бир сыноо.

Аа, Жакшылык эми ачылып сүйлөй бер,
Алды жакта калып барат тууган жер.
Ана – ана адыр бойлоп Чуй суусу,
Аңкып жаткан чөлгө кирди, карап көр!

Алга дагы баратабыз өөдөлөп,
Аңырайган асман ичин өрдөлөп.
Катар – катар өтүп жаткан жер – суулар,
Кагаздагы чиймелердей өңдөнөт.

Барган сайын пастап – пастап күрүлдөк,
Отургандар жыргап келет күлүндөп:
«Маектешип, мээ сергитип каларбыз,
Мейман болуп орус элде бүгүн деп».

Такыр эми көрүнбөстөн жер калды,
Түк билинбейт «ак шумкардын» жылганы.
Үйдөгүдөй эт жеп, суусун ичебиз,
Эч көрбөгөн мына ушундай жыргалды.

Жирегенде ак кебездей алкакты,
Ойго кеттим: «Кучак – кучак алсакпы,
«Кыял» деген жазуусу бар мынабу,
Капчыктарга шыкай – шыкай салсакпы?...»

Бизге керек ушундайда сый – акы,
Бир сүртүмүн бир өбүүгө сатсакпы?
Ойсоктогон ала- тоолук кыздарды,
Ого бетер сулуу кылып салсакпы?..

Оо, курбалым, замандашым Жакшылык,
Неге күлдүң мага карап каткырып?
Айтканымча ичимдеги оюмду,
Ашып кеттик булуттарды калтырып.

Кыз кабарлайт: «Алдыңызды караңыз,
Он миң метр бийиктикте барабыз...»

Эске түшөт: «Так эле ушул эмеспи,
«ЖАКШЫЛЫК» - деп тилек кылган бабабыз».

Кайра да айтат: «Арал деңиз, караңыз,
Бир аздан соң Урал тоого барабыз».
Көңүл кушун көкөлөткөн сөз угуп,
Көзчөлөрдөн төмөн карап калабыз.

Арал жатат, алда кайда уч жагы,
Агыш тартып жээктери, туш жагы.
Ширенкедей айнектерден көрсөк да,
Шилекейге келе түшөт туз даамы.

Анан калдык акмалабай, тынч алып,
Аягында бир аз – бир аз уктадык.
Анткен менен жүрөгүнө сезилет,
«Алп кара куш» сызып барат учтанып...

Оо, Жакшылык, замандашым, курдашым,
Уйкунду ач, бери бурул, бол бачым.
Үстүндөбүз, мелт- калт этет карачы,
Узак аккан улуу орус Волгасын.

Даана көрчү, дагы – дагы эңкейчи,
Ана Волга – дайралардын энеси.
Тээ – тетиги кемелерде жүктөлгөн,
«Жигулиндин» запчасттары эмеспи?..

Волга жазы, Волга зор деп эл айткан,
Бирок андай көрүнбөйт ко ыраактан.
Сонуркоо да калды такыр таркабай,
Сызып өттүк – болуп эле бир аттам...

Көз алдыга жайган окшоп алакан,
Көрүп келдик түркүн жерди баятан.
Жара тартып жашыл, күрөң өңдөрдү,
«Жаныбарым» баратканы – бараткан!..

III

Токтоо бербей бир козголду делебе,
Толкунданып, сүйүнүч артып денеде:
«Тагынгыла байлануучу курларды,
Ылдыйлайбыз – конуучу жер», - дегенде.

«Алп кара куш» алып адам буйругун,
Жашыл жерге жакындатты куйругун.
Билинди эми жерди чийип куйругу,
Белен жолдо уруп барат кулдугун.

Көрктөндүргөн улуу борбор калаасын,
Көкүрөккө жуталы деп абасын.
Көз тигебиз көзчөлөрдөн үңүлүп,
Көркөмдүү бир токойлордун арасын.

Эми сыртка чыкчу болуп атылып,
Тура калдык калпак кийип, шашылып.
Асыл кыздын үнүн күтүп турабыз,
Азыр – азыр эшик ачат чакырып...

Калдалактап кай бирөөгө мыш болуп,
Калың журтка байкалбайлы тыш болуп.
Ээ, курдашым эл сөзүнө көңүл бөл,
«Темир тулпар алпарат», - дейт тыз коюп.

Анысына түшсө түшүп көрөлү,

Арбын чыгар ушундайда көмөгү.
Адаштырса, сураштырып аларбыз,
Анын бир аз кыялына көнөлү.

Кана, түштүк жер көрөлү жол бою,
Дагы көп бар барар жерге болжолу.
Дарбазага кире берип токойлу,
Таскактаган тулпар минип бул жолу.

IV

Жашыл токой, чөбү белден буралып,
Жашылына жүрөк чындап кубанган.
Желпип өтсө «темир тулпар» эпкини,
Жан жагына аз – аз калат куланган.

Бир район камсыз болмок болжолу,
Көз кызыгат, чөп тизеден, чөп коюу.
Биздегидей чаптырбайбы жабылтып,
Же бул жактын жок болобу уй, кою?..

Минген тулпар келе жатты жүгүртүп,
Тулан чөптү улам артка чимирип.
Арчалынын жылгасынан чапкандай,
Ата көрү, шилтесек ээ биригип!..

Мына чыкты кең борбордун үйлөрү,
Асман тирейт, эмне деген үй деги!
Курган экен келиштирип чиркин ай,
Кудум эле китепке окшойт иймеги.

Сексен – токсон чакырымга «көк тулпар»,
Жарым саат жанын үрөп жетти го.

Торго салган коондорду көтөрүп,
Түшө калсак так маңдайда: «Метро».

Жер түбүнө түшүп кеттик эл менен,
Жер үстүндөй леп – леп этет жел деген.
Мына дагы «көк тулпарлар» көп экен,
Кубаласа Куюн Маамыт жетпеген.

Токтой калса, бөйрөктөрү ачылып,
Коркпой – үркпөй кире бердик качырып.
Зуу бир коюп, кайра пастап калса эле,
Токтоочу жай жарк дей түшөт азгырып.

Жер астынын кооздолгон ичин ай,
Музей окшоп, көпкө карап турчудай...
Болжогон жер дале болсо алыста,
Болот тулпар таскак урат чиркин ай!

Мелт – калт толо адамдардын басымын,
Байкап турсам жер астынан асылын.
Козулардай коондорду көрсөтүп,
«Каяктан?...» - дейт орус тууган акырын.

Бул суроого болуп калбай тымызын,
Улуу тилди билгендигим – ырысым.
Жооп бердим мен өзүндөй акырын:
«Кыргызстандан, өзүм дагы кыргызмын»...

Оо, курбалым, замандашым Жакшылык,
Жоголбойлу жер астына «жашынып».
Боюң бир аз бийигирээк, окучу,
Босогодо тургандарды жазылып.

Жүргөндө эле катуу кетет, карачы,
Боло берип туш тарапка алагды.
Көкүрөктөн чыгарбасаң, биз барар –
«Карл Маркс», «Революция аянты».

«...Жер алдында жүрсө элдин мынчасы,
Жер үстүндө болду экен канчасы?
«Тулпар» токтоп, топтолтура ушунча эл,
Түнгө окшош ара жолдо калсакчы?..»

Утур токтоп, кайра зуулдап баратса,
Ушундай ой башка келет заматта.
Керегеде катарлаша жазылган,
Келип бүттү токтоочу жай санатта.

Келип калды, керек эми күчөнүш,
Коондорду сүйрөй – сүйрөй түшөбүз.
Эрте жеттик, эс алалы магдырап,
Эртең ондо башталмакчы күткөн иш.

V

Жарашыктуу Улуу борбор калаасы,
Жан сергитип, жандап алат абасы.
Катарлаша эркин басып келебиз.
Кыргыз уулу, кыргыз кызы – баласы.

Бир азыраак көнө түштү бут дагы,
Кыймылына, кыйма – чийме туш жагы.
Тээ тигинде «ВДНХ» занкаят,
Дарбазасы – тиги маңдай туштагы.

«Космоско жол- көктү көздөй атылган,
Кылда учунда «Восток» барат шашылган.
Ураалайбыз туруп алып түбүндө:
Уч, корабль, закымдансаң закымдан!

Эл аралык жарманкеге келген соң,
Бирине эмес, баарысына баруу оң.
Фрунзенин теректери сыяктуу,
Тирелишет нечен-нечен павильон.

Павильондор астын дагы гүлгө ороп,
Асыл сезим тартуу кылат олжолоп.
Анда деле алаңдатып, чуркатып,
Ач көздүк бар- тынч тургузбайт ойдолоп.

Оо, Жакшылык, замандашым пейли мол,
Бери кайрыл, бир керемет, бери кел!
Суран ата айтып калчу баягы:
«Суу үстүндө бийлеп турат перилер!..»

Апам айтчу: Көргөзмөгө жөнөткөн,
Бир кыз бар биз жашаган элеттен.
Тааныдыңбы ошону- так эле өзү –
Оо, Айганыш эжекем!..

Ардакталып- алтын болуп өңүрү,
Ар убакта ачык окшойт көңүлү.
Аппак жүзүн жууп турат байкасаң,
Атырылган алтын балык көбүгү.

Бийле эжеке, курбуларга кошулуп,
Бир жыргайлы, бир аз карап отуруп.

Аа, баягы кызыңарды көрдүк деп,
Ата-энеге айтмай болуп озунуп.

Алар дагы бизден бетер кубансын,
Кыт-кыт күлүп, беттеринен нур алсын,
Көргөнүңөр жакшылык деп ылайым,
Кайратына кайрат кошуп тура алсын.

Кана эмесе, жүр курбалым, туралы,
Жакшылыкка жакшылыкты улайлы.
Көп өлкөдөн келген элдер күтүшүп,
Көргөзмөнүн болду ачылар убагы...

VI

Толуп чыкты оператор көчөдө,
Ачыларда Эл аралык көргөзмө.
Кайсы өлкөдөн экендигин билдирген,
Көкүрөктө жазуулар бар өзгөчө.

Көтөрүлдү Жарманкенин желеги,
Элүү метр бийиктикте – не деги!
Жел желпиген жазууларга көз тигип,
Элди кара оозун ачкан береги!

- Бул жарманке- бул тарыхтын барагы,
Бул барагы- Улуу Тынчтык кадамы,-
Ачылышта айтты күчтүү дем менен,
Азиз мейман ЮНЕСКО нун адамы.

- Мында дүйнө китептерин көрөбүз,
Көркөмүнө абдан көңүл бөлөбүз.

Тынчтык үчүн кызмат кылсын китептер, -
Деди Иванов- борбордогу мутарис.

Лента кесилип, эшиктер кең ачылды,
Миң- сан китеп, кызыл, көгү, ак, сары...
Көп өлкөнүн турат ыйык төрүндө,
«Айтматов»- деп жазылган аттары.

Китептер бар тери менен капталган,
Китептер бар алтын менен чапталган.
«Саади», «Жаами», «Рудакилер» сыяктуу,
Замандардан замандарга даңк кылган.

Чылк китепке тосуп берип ийинди,
Советтик зал көрккө келип – «кийинди».
Бир тарапты алоолонтуп бүтүндөй,
Лениндин кызыл туусу илинди.

Туу астында турду СССР,
Советтердин китептерин карап көр –
Ракета, бомбалардын жыты жок,
Кептер учат, чалкыйт тоо-түз, чалкыйт көп!

Бир-бирине болсо дагы канатташ,
Тээ нарыда өлкөлөрдөн катат баш...
Топ жылдыздай орун алган бул жерде.
Он беш желек, он беш герб катарлаш.

Ошолордун бири мобу – береги,
Оттой жанган Кыргызстан желеги.
Не бир сонун китептерин көрсөтүп,
Мээрим менен тосуп турат келгенди.

«Алп Манастан» төрт томбу деп китеби,
Чет өлкөлүк таңкалыштуу тиктеди.
Далилдөөдө эркин элдин жазмасын,
Дагы берки китептердин тизмеги.

Оо, мындайда, минут, саат тез өтүп,
Далай элдин кыргыздардан көзү өтүп,
Англичан, япон, француз болсо да,
«Айтматов!» - деп бизди калат көрсөтүп.

Алган алар «Кыяматты» колуна,
Кардар түшөт «Кыргыз жомокторуна».
Качан бүтөт, качан келсек болот дейт,
«Ак кардагы умай эне» тоюна.

Атын уккан алып колго «Манасты»,
Бер, бер деп нечендери талашты..
Ошолордон биз да китеп жактырдык,
Ойдогудай орундатып талапты..

Кыргыз калкым дүйнө элине теңдешип,
«Берем- алам», «Кол коелу – кел», - дешип.
Туш тараптан келгендердин баарысы,
Тан калышты таланттуу зор эл дешип.

VII

Мына ошентип асыл курбум Жакшылык,
Апта ичинде арбын китеп жактырып.
Жакшы иш кылып отурабыз жайдары,
Жарп жазылып, көңүлдөрдү жаз кылып.

Жети күндө токсон өлкө табышты,
Бир – бирине беришти да алышты.
Мемиретип түзүп берген бүт шартын,
Улуу борбор мээримине канышты...

«Жыйын бүттү, тура бербей бапырап,
Кана балдар, жыйналгыла батыраак.
Шырдак, кийиз эби менен оролсун» -
Деди жетекчи кубанычтуу бакылдап.

Эл тааныган китептерди барк алып,
Эң бир кооз, нечен табак басмалык.
Эби менен, сыны менен чебердеп,
Эми кайра жыйыштыра баштадык.

Эмгекчилдик каныбызда үчүнбү,
Тазаланып улам текче үстүнкү.
Көрүп алгын алгырлыкты мындайда,
Көз ачымда бүттү жумуш үч күнкү.

Манжаларын кокус кетсе аралай,
Оо, китептин бала жыттуу барагы ай»
Каның дагы «дүр» дей түшөт негедир,
Канткенде анан коймок элең баалабай.

Көп китептер чоң жыйында жарышты,
Өз – өзүнчө байгелуу баа алышты.
Жеңиш менен тууган жерге аттанып,
Том – том болуп келет кайра баарысы...

VIII

Кел, Жакшылык – замандашым, курдашым,
Аралайлы улуу борбор гүл багын.
Тээ тигинде турат Пушкин, карасаң,
Туура тушта – гүлдүү Тверь бульварын.

Кебетесин көрчү- көрчү алдыгы,
Же болбосо бизди тиктеп калдыбы?..
Бир сап ырын оңдосом деп тургандай,
Ойго түшүп өткөндөрдүн бардыгы.

Бийик- бийик мунаралар өлчөөсүн...
Бир аз- бир аз сонундарды көз көрсүн.
Кош айтышып кеткичекти эртеге,
Көрөлү да «Горький» деген көчөсүн.

Оо, курбалым калыс болчу жактырып,
Тулпар миндик нечен жерди бастырып.
Кызыктырып улам алга жетелеп,
Улуу борбор күлүп-жайнап – жакшырып.

Ээ-жаа бербей алга баштайт эл көчү,
Эми «Горький» кең аянтта өзгөрдү.
Так алдыда – дөңсөө жерге кадалган,
Кызыл жүздүү Кремлди көз көрдү!

Тасма жолдун таманына салынган,
Такта- такта таш күзгүлөр таарылган.
Таскак уруп танктар далай өтсө да,
Такыр эле бузулбаптыр бабынан.

Кремлге келип жеттик шашыла,

Так- так эте таман тийип ташына.
Обологон жылдыз турат нурданып,
О, чиркиндин татынасы- татына!

Айландыра орой салган дубалын,
Айтуу кыйын адам колу курганын.
Бийигине, калыңына көз тоет,
Бул дүйнөдө таркай түшөт кумарың.

Андан нары бир аз- бир аз басканда,
Ай көрүнөт, күн көрүнөт асманда.
Кремль да ортосунда алардын,
Кудум окшоп Нарындагы аскага.

Ушул тура Улуу борбор дайрасы,
Кең мекенге тийген абдан пайдасы...
Көп көрүнөт көкүрөккө калтырар,
Курбум сен да туш- тушунду байкачы?

Көпүрөнү көрчү тиги иримден,
Берки өйүздөн наркы өйүзгө илинген.
Бали ушул сымбатына – көркүнө,
Бир көчкүлүк жерге жетип ийилген.

Укчу, мына, кубандырып кулакты,
Бийиктиктен согуп кирди куранты.
Турат саат тупа – туура он болуп,
Мавзолейге келди кирчү убакты.

Шашылалы, замандашым Жакшылык,
Курант үнү бизди турат шаштырып.
Чыйыр менен биз да кадам шилтейли,

Чубалжыган эл артына шак туруп.

Ар ким тилейт: «Дагы гүлдөп өсөлү»,
Ошол элдин таалай – бакыт өзөгү –
Улуу көсөм Ленинден таралган,
Ленинге таазим кылып өтөлү.

Байкагандай имерилип басканды,
Тыңдагандай тынчтык күндү – асманды.
Ичкериге кирген кезде, нурданып,
Ильич жатат – революция ак таңы!

Калың журтка кагып турган бийиктен,
Бүткүл аалам таасирине ийиккен.
Анын өлбөс жүрөгүнүн кылдары,
Кремлдин саатына бириккен.

Ошондуктан ойго чөмүп тынч жатат,
Өмүр сүрүп, жүздөн ашуун жыл жашап.
Мемиреген калыбында буйруса,
Дагы- дагы эки миң жүз жылды ашат!

Турмуштагы өмүр- жашоо күндөгү,
Ленинде бүткүл ойдун түрмөгү.
Ар бирөөгө өз- өзүнчө сүйлөшөт,
Анын сүйкүм түбөлүктүү тирүү өңү.

Эске салып: «Ушуну иште, бол бачым».
Олжо кылат келечектин шооласын.
Ленинден узап бара жаткандар,
Иле чыгат эркиндиктин шоонасын...

Эми мына, замандашым Жакшылык,
Биз да узадык Кремлди калтырып,
Ильич ата тирүү экенин көз көрдү,
Чын экен го элде жүргөн айтылып.

Элестеп кал Кремлдин дубалын,
Сен сүрөтчү- арбыт талант дымагын.
Ушул бойдон полотного келтирип,
Тартчу болсоң, тарта турган убагың!..

IX

Тынчтык үчүн күчтү бирге кошууну,
Дүңгүрөдү дүйнө элинин кошуну.
Толкуну зор океанга кыргыз да,
Тоодон түшкөн дайра болуп кошулду.

«Ал кара куш» канат кагып, уч кайра,
Тынчтык күндө бул заманда учмай да!
Жеткен окшоп жети күндө спутник,
Жетип турат калпагымдын учу Айга...

Түш оогуча үйгө жетип калалы,
Дос- тууганга кубаныч менен баралы.
Биздер үчүн жакшы болду ушундай,
Бүт дүйнөлүк жарманкенин баяны...
Турмуш- жашоо күндөн – күнгө артылып,
Түгөнбөсүн «ЖАКШЫЛЫКТЫН» аягы!.

1984 – ж.

КОТОРМОЛОР

Өскөн жерди сагынып

(Борис Мишуристен)

Бул өмүрдүн жаз, жайына канбадым...
Эми сездим кыш жакындап калганын.
Бүгүн жаңы кар жааганда себелеп,
Уучтап алып, колго кыса кармадым.

Жер үстүнө аппак – таза жабылып,
Үстү-үстүнө түшүп жатат жаңырып.
Ушул кардай мен да барып түшсөм деп,
Өксөп турдум, өскөн жерди сагынып...

Ыйык жер

(Самат Шакирден)

(Латыш жергеси – Латгалияда Советтер Союзунун Баатыры
Тукубай Тайгараевге жана аны менен бирге курман болгондорго
– он жоокердин ысымдары жазылган эстелик турат.)

Үнсүз турам эстеликтин жанында,
Шыбыш бербейт, баарыбызга ийип жел.
Тирүүлүктүн титиреткен жүрөгүн,
Латгалия – ыйык жер!

Бузуп өткүс бөгөт болуп душманга,
Мында турат токтоп калган кадамдар...
Орус, кыргыз, татар, тажик, түркмөн,

Ошолордун баары бир боор адамдар!

Талкалаган душмандардын танктарын,
Тайманбастан тике беттеп-тирешип.
Күүгүмдөнгөн күндүн бетин ачышкан,
Фашисттердин ыш-түтүнүн жирешип.

Мекен үчүн мына ушулар көмүлдү,
Көмүлдү да кайра жарк деп көрүндү.
Түк бузулбайт тирүүлүктүн сынынан,
Тиктеп турат талаа, токой, көлүмдү.

Түбөлүккө ташка чөгүп калса да,
Жазбайт алар катарынан-сабынан.
Бирок өтө сумсайыңкы жүздөрү –
Кең дүйнөдөн дем алганды сагынган.

Күн-түн бою көз ирмебей батыштан,
Күчтүү колдор автоматка карышкан...
Ушул жерде уюп турган он жоокер,
Урпактарга ыйык болуп калышкан!

Уулум

(Наталья Кашуктан)

Алгачкы жолу жөн койдум,
Утурлап тоспой имерип.
Улага туштан акмалайм,
Уулумду ээн жиберип.

Чыдамым кетип чыйпылдайм:
“Басууга айы жете элек...”

Бирок да барат жыкпастан
Өзүнүн эрки жетелеп.

Уламдан алга серпилип,
Умтулат алга озгонго...
Шамалга калды термелип,
Шаанисиз бешик ошондо...

АФАНАСИЙ ФЕТ – Орус классиги

ШЫҢГЫРАК ГҮЛ

Ырлар

(«Колокольчик» китебинен)

I ЖАЙ МУЗЫКАСЫ

Шалбааларда, бак арасында, талааларда канча бир куюлушкан үндөр жайды салтанатташат! Куштардын сайраганы, жүлүндөй суулардын агымы, чегиртекелердин чырылдаганы, аарылардын ыжылдаганы – баарысы келип шаттуу музыкага куюлушат. Лирик Афанасий Феттин ыр саптары да мына ушул табияттын кереметтүү таасирин өзүнө кабылдап, мукамдуу обон сала баштайт. Ал түгүл түнкү бейкуттуктун өзүнчө музыкасы бар. Фет муну күндөрдүн биринде тыншап отуруп, бул ырды жараткан...

Жылаажын

Түн бир дудук, периштедей,
Жылуу аба да өзгөрбөй.
Жылаажындын назик үнү,
«Шыңгыр» салып өткөндөй.

Ушул беле бөгөт болгон,
Уйкусуна токойдун.
Алыс-алыс жете берип,
Тынчытпаган түн койнун?

Балким булдур – жышааны бар,
Гүлзарымда, күндүз да,
Ичке белдүү уруктарбы,
Тереземдин тушунда?

Скрипканын назик кайрыктары абага тарагандай дилдирейт. Бул кубулуш учуп бараткан көпөлөк, кордобоону өтүнөт. Анын өзү болсо бизге минтип айткандай: «Сулуулук менен эркелешүү гана керек жана аны коргоо керек. Ал ансыз деле түбөлүктүү эмес!...»

Көпөлөк балага

Таазим кылып мага гүлдөр ийилет,
Жана дагы жыпар жытын аңкытып,
Жалгыз неге түштүң менин артыман,
Желбиретип жибек торуң калкытып?

Бужуракай аруу сүйгөн татына уул,
Унутулгус май айынын баласы.
Өмүрүмдө бир күнүңдү мага берчи,
Ушул деги жүрөгүмдүн каалашы.

Токтой турчу, ал барат канатынын ирмеми,
Сүңгүп кирет тээ алыскы батышка.
Кереметтүү ушул тапта агын сууга куланам,
Анда күчтүү агым менен барышка.

Жайдын күнү асман өзгөчө бийик түпсүз. Анда торгойдун турганын карай берип, көз тешилет. Бирок чулдураганы угулуп турат. Үнүн тыңшап отуруп, капысынан эле жакын адамың жөнүндө ойго кетесиң...

Торгойго

Күндүз дагы, кечте дагы
Эрте же бир таында
Үнүң чыгат уккулуктуу,
Жоксуң бирок жанымда.

Көпкө тыңшап отурамын,
Токтобойсуң безилдеп.
Башка бирөө мага арнап,
Ырдагандай сезилет.

Жайдын үч айы бар – баарысы ар башка. Июнда жалбырактар ачык түстүү жана сүйкүмдүү, июлда кочкул жана күңүрт. Ал эми августа –алтын түстүү .

Бул ыр июлдун таасирлерине жык толгон. Муну окуп олтуруп, жайдын тездик менен күч алгандыгың, бышыкчылыктын жетилгенин сезесиң.

Токойдун түп бутактарын,
Кошуп буудай теңселет.
Көкүлдөрү жашыл анын,
Көркө келип сеңселет.

Күндөн – күнгө таттууланып,
Жан сергиткен жыт келет.
Агыш-жашыл толкун болуп,
Алыс-алыс жеткирет.

Туш тараптан куш үндөбөйт,
Эркелешип чарчашкан ,
Мунун баары караңгыда,
Жылт-жылт этет чаташкан.

Түшкү аптапка болгон сезимталдыкты Фет канчалык билгичтик менен сүрөттөгөнүнө көңүл бургула. Липанын жыргалдуу мээлүүн көлөкөсүнө гана бул сезим өөрчүйт.

Калың липа салкыны кандай сонун,
Чак түштүн катуу аптабы өтпөй калган.
Төбөмдөгү миндеген жалбырактар,
Термелешип,желпигич болду маган.

Теребелде закымдар жылт-жулт этет,

Тамылжытып, жөн эле уйку-соодой.
Кескин ысык,чырылдайт басылбастан,
Чегирткелер жерге да бутун койбой.

Түтөгөнсүп, бир азга чалырланып,
Бутактардан алыста ачык асман.
Табийгаттын сезимин ойготчудай,
Сур булуттар каалгыйт аздан-аздан

Жайдын сонундары көп. Анын-бири токой. Токойдун кучагына акын менен бирге кирели. Андан бир татынакай сулуулукту жана мээлүүндүктү сезебиз. Ал бизге тирүү жандай,мээримдүү достой, бирде мелмилдеген жашыл деңиздей болуп көрүнөт. Фет ушундайча сүрөттөйт.

Күн нурларын төмөн тике түшүрсө,
Буусун берет – жердин ошол аземи.
Тирелишкен көпкөк асман астында,
Токой, токой бир керемет жансың да,
Коюуланбай,мага койнуң ач эми!
Ысып жанган көөдөнүмө, жүзүмө,
Салкын абаң турсун үчүн урунуп.
Мага дагы эркин болуп дем алуу,
Эркелешүү, кучакташуу, жылмаюу,
Турсун үчүн булак сууңа куюлуп!

Жан сергиткен көлөкөнө кирүү үчүн,
Көк деңизге сиңип кетсем аз деги.
Көрпөлөгөн көшөгөндү тарттың да,
Токой, токой бир керемет жансың да,
Коюуланбай, мага койнуң ач эми!

Көз алдыбызда жайкы шаттуу кыймыл. Мында оюн тамаша да, көрүүчү да бар. Ыр кыска, бирок канча кыймыл жатат! Ал түгүл биз дубүрттү, сүрөөнү жана күлкүнү угуп тургандайбыз...

Байлоодон атым бошонуп,
Желбеди, учуп баратты...
Эркиндик эңсейт, чөптү эңсейт,
Жал, куйрук болуп канаты.
Тосушка, кийлигишкиле!
Кимдин бөркү ай тигинде?
Терезеден суктук менен,
Паша карайт тигиле!

Июль күнү күч кайратка жык толгон, анын күнү менен түнү жерди таштап кеткиси келбейт...

Эгин бышат талааларда,
Эргип өсүп, теңселип.
Эч тынымсыз жорткон шамал,
Жүргөн окшойт текшерип.

Тынчсызданып ай шыкаалайт,
Күн да бекер өтпөгөн.
Ошентсе да жер бетине,
Жарык келет өчпөгөн.

Мелмилдеген уч кыйырсыз,
Эгин тез-тез козголуп.
Алыс кетип, жантайган ай,
Араң тиктейт – көз болуп.

Чагылган өчтү. Жаратылыш кайрадан жасангандай болуп,

жыт аңкыйт. Адам да буга шаттанат. Сезими жаратылыш менен бирге термелет.

Жамгырдан жалбырак бетине,
Тамчылар көз жаштай сакталып.
Чыйрыккан түндөсү розалар,
Турушат баарысы шаттанып.

Күркүрөп, күн төгүп өткөн соң,
Дем алат адамдар башкача.
Көнүлдү көтөрүп бийикке,
Көкүрөк дегеле таптаза.

Көгөртөт өзүндү кийминди,
«Тып» эткен табият тамчысы.
Ийилген көп түстүү желелер,
А дагы адамзат бактысы.

Бир аз эле элестеткенде – татынакай көпөлөктүн ичке үнүн угасыңар. Канатын дилдиреткен көпөлөккө Фет кандай сонун салыштырууларды тапкан! Биринчи сапты окуганда эле – көпөлөк ойгонот....

Көпөлөк

Туура айтасың. Желпилдеген кебетем менен мен,
Сүйүктүү затмын.
Тукабалуу денемде бүт жылтырак бар,
Дагы, кош канатым.
Кайдан, кайда болдуң деп сураба сен,
Кайда шашам?
Гүл үстүндө мында мен жеңил отурам,
Дем алып, көкүрөк басам.
Максатсыз эле отура бербейм ушинтип,

Уят сезем.

Азыр-азыр умтулуп, кулпунтуп канат жайып,
Учуп кетем.

Бул сүрөт Фетке дөңсөөдөн көрүнсө керек – мында дайра да, токой да, түздүк да турат. Акындын кыял чабыты бирде төмөн – жер бетинде, бирде өөдө – асман мейкининде.

Жайкы кечте карап көрчү,
Мажрүм талдар үлгүрөйт.
Кызылданган батыш тарап,
Сууга боёк үймөлөйт.

Оолуккансып шамал улам,
Бакка тиет утуру.
Таскактаган үйүрлөрдүн,
Дүбүрттөрүн уктуңбу?

Бул жайкы пейзаж муңайымдуу жана тынчсыздандыруучу. Мунун өзөгүндө жамгыр өтө көп жааганда дыйкандын түшүмү начар болорлугу жатат.

Жамгырлуу жай

Тыным албай не бир ачуу үн менен,
Короздордун чакырыгы башкача.
Аздан кийин добул болот дегендей,
Азыр асман турган менен тап-таза.

Убайым жеп уйпаланган чөптөр да,
Баш көтөрбөй дыйкан даны өбөктөп.
Ушул күндөр жерди аябай таарынтты,
Үстү-үстүнө төгө берип көнөктөп.

Жашоо болду такыр эле көңүлсүз,
Табигаттын мунусуна баш катып.
Шалбааларда жатат эч бир пайдасыз,
Чалгы, ороктун мизин эчак дат басып.

Фет жалаң эле токойду, шалбааны, мейкин талааны гана
сүрөттөбөстөн, адамдын кулк – мүнөзүнө да астейдил баш багат,
аны сүймөнчүүлүк менен сүрөттөйт.

Ушул гана жарык дүйнөдө бар, көлөкөлүү,
Чатырлуу клендор өр талаш.
Ушул гана жарык дүйнөдө бар, өткүр,
Балалык ойлуу көз караш.

Ушул гана жарык дүйнөдө бар, наристе,
Сүйкүм кичинекей баш.
Ушул гана жарык дүйнөдө бар, тап-тазаа
Солго бөлүнгөн жыттуу чач.

Биз кайрадан токойдобуз. Токой күңгүрөнүп көңүлсүз.
Ошондой болсо да өз өмүрүн толук сүрүп жатат. Анын шоокумун
бир аз токой калып тыңшаса да болот. Акын жазгандай, аны
көңүл коюп угуп тыңшап көрөлү.

Токой

Кайда гана көз чаптырбаймын,
Карагайлар турат күңгүрөп,
Сайрандоосу бүтүп – үлгүлөп,
Алыстан бир балта урулган,
Дүк-дүк эткен үн берет.

Бул алдымда чирип жатканы,
Жүз жылдаган кат-кат көңсөлөргө,
Көңсөлөргө коён көзөмөл,
Карагайда бүлк-бүлк отурган,
Тыйын чычкан тиги көрсөң көр!

Жол бөгөлүп, болуп жапайы,
Жашыл көпүрө эми кулады,
Жаратылыш шундай убагы,
Баягыдай эркин баспады,
Такалуу аттын ойноок туягы.

Кимдир бирөөгө арналган ырды серенада деп атайт. Бул жакшы көрүүнүн белгиси. Адатта аны музыка коштойт. Ал эми Феттин серенадасынын музыкасы ырларына аралашып тургандай. Ырынын кайрыктары жөнөкөй жана тынч, бешик ыры сыяктуу.

Серенада

Кеч тоолорго боек сүртүп,
Төбөсүнө барды анын.
Аптап аба салкын тартат,
Укта, менин балдарым.

Булбул сайрайт баятадан,
Кечки салкын – багы анын.
Миң түрлөнүп тили безейт,
Укта, менин балдарым.

Периштенин жүзү жайпайт,
Көрчү жанган балбалын.
Түндүн деми жумшак, жеңил,
Укта, менин балдарым.

Бир караган көзгө мелмилдеген талаа күүгүм кире баштаганда
бир жактуу эле болуп көрүнүшү ыктымал. Бирок, акын анын
туш тарабынан көз чаптырып, жайдын музыкасына ширелишкен
ырын жазган.

Күүгүмдөгү талаа

Булуттардын алтын түстүү өңү өчүп,
Талаа каптап түн келатат көмүрдөй.
Үч кыр ашкан арабакеч артынан,
Үн да угулбайт, чаң да калды көрүнбөй.

Тегеректе эл жашаган айыл жок,
Тээ алыста бир нерселер байкалат.
Так алдымда деңиз өндүү чайпалып,
Кара буудай гана турат кайкалап.

Бир аз ачат асман тарткан парданы,
Бүлбүл жанып бирде бир жак өңүтү.
Ак булуттар ар кай жакка жылганда
А мына эми ай жаркырап көрүндү!
Күүгүм тала боло түштү алтындай,
Бытпылдыгын ырдап кирди бөдөнө
Анын үнү алда кайда жаңырат,
Айлуу түндө алдырбастай бөтөнгө.

Аба, жылдыз, ай, жер – бары үндөшүп,
Ай-ааламда башталгандай сыр айтуу.
Так төбөдө турат даана кашкайып,
Саманчы жол – дайра агымы сыяктуу.

Жайкы түн. Жер үстүндө мемиреген тынчтык дымып турат.

Бирок асманда жылдыздар,булуттар, Ай кыймылга келип,
жомоктогудай...

Жылуу шамал гана келип,
Түрс-түрс чыкпайт устадан.
Талаа окшоп мемиреген,
Уйчу дагы уктаган.

Жалпак оозун жамшандатып,
Кепшеп жатат өгүздөр.
Ай, жылдыздын нурларынан,
Мунарыктайт өйүздөр.

Асман өөдө улам жылып,
Ай келатат кашкайган.
Көзүн илбей, четти тиктейт,
Иттер короо кайтарган.

Ай астында булуттардан,
Түшөт топ-топ көлөкө.
Күн тийгендей, бирок тып-тынч,
Жер үстүндө береке.

Айлуу түндүн жарыгы Феттин кыялдануусуна түрткү болот.
Мына ошентип,сүттөй жарык түндө куюлушкан сүрөттөр
акындын көз алдында фантазиялуу образдарды пайда кылат...

Көл уйкуда, токой турат дал болуп,
Суу бетинде чыкты Русалка-суу пери.
Ак куу сымал бараткан ай ааламда,
Аппак нурун ага даана сүрттү эми.

Балыкчылар батты уйкуга магдырап,
Бүл-бүл этет өчөр өчпөс чычала.
Жел кемеге жел акырын сүйкөнөт,
Карп балык да жээке ойноп чыкты – ана!

Кандай тынчтык... Угам шоокум, шыбышты,
Бул жыргалды бузбайт деги эч нерсе
Мейли үндөрү куюлушкан булбулдун,
Мейли Русалка жарк-журк этсин кез- кезде.

Балким, силердин араңарда аткан танды тосконуңар аз чыгар.
Мындай учурда уктап жаткан болушуңар керек. Ошондуктан,
Феттин ырын окуганда таңкы сыдырымдын аймалышын
жана жаңы күндүн салтанат менен чыгып келатышын сезген
болосуңар.

Укта, таң куланөөк,
Суук жана дагы эрте.
Жыртыгынан булуттардын,
Жылдыз кете электе.

А короздор азыр эле,
Үчүнчү жол чакырды.
Жылаажындай алыскы үнү,
Жаңсап өттү чатырды.

Липалардын башы ыргалып,
Ыракаттуу түрү бар.
Жалбыракка тосуп нымды,
Жыйнап алган түндө алар.

II КҮЗ МҮНӨЗҮ (Жаан-чачын)

Бул ырда канча бир тычсыздануу бар! Мунун каарманы – кенедей чымчык, ал жалгызсырагандай көрүнөт. Ушундан улам биз жаан-чачындуу күздүн келгенин көрөбүз. Фет өзүнүн ырын “Күз” деп атабаса да түшүнүктүү болуп турат.

Жалбырак алсыз болуп калтырап,
Сур булуттар сурдантууда күн бетин.
Түздүктөрдөн өткөн шамал дуулдап,
Жулкат, тытат бак-дарактын келбетин.

Бул учурда татынакай чымчыгым,
Жылуу уядан бир аз башың чыгарып.
Жалгыз сенсиң бороондордон коркпогон,
А дарагың турса турсун ыргалып.

Чаң уюлгуп, күүгүмдөнүп айлана,
Жыгач үнү чарта-чарта бөлүнгөн.
Ошондо да жалгыз сенсиң – чымчыгым,
Уя ичинен учур-учур көрүнгөн.

Феттин сүйүктүү гүлү – роза. Акын аны менен маашырланат, сулуулугу менен сыймыктанат, адамдык тунук сапатын бөлүшкүсү келет. Гүл аркылуу ал токойдуу, бакты жана сентябрды, суукту элестетет. Бирок, айткылачы, бул учур акынга кандай сезимди алып келгенин жана роза гүлү эмнеси менен артык?

Күзгү роза

Токой жерге жалбырагын таштады,
Жемиш бак да андан такыр айрылды,
Георгин гүлдүн ичке белин кайрыды.
Эң алгачкы суук болуп өтсө да,
Аман калып сан гүлдөрдүн ичинен.
Бүт гүлдөрдүн падышасы - роза гүл,
Жытың аңкыйт, өзгөрбөгөн эч ирең.

Өчөшкөндөй улам болгон суукка,
Жадыратып көздөрүңдү ачасың.
Кейпиң бузбай, көркүң бузбай дегеле,
Жаздын жытын мага чачып жатасың.

Бул ырда Феттин байкоочулугу курч сезилет. Мында күздүн поэтикалык белгилери даана сүрөттөлөт.

Каргылачтар кайым болду,
Кечээ баштап таңынан .
Чар каргалар өткөн болчу,
Тиги тоого нарыдан,
Тордолушуп абыдан.

Күн батты эле, баары уйкуда
Сыртта болот караңгы.
Куу жалбырак сапырылат,
Терезени тырс-тырс урат,
Шамал берип кабарды.
Мындан көрө кар келсе деп,
Эңсейт аны көкүрөк!
Бир нерседен шектенгендей,
Кыйкуулашып, кектенгендей,
Каркыралар өтүшөт.

Аргасыздан сыртка чыксаң,
Каш – кирпичиң серпилет.
Алдындагы караан өткөн,
Ал эмне деп карап көрсөң,
Камгак-топтой секирет.

Бак-даракты тоногон, жамгыр кары аралашкан күз да өз мөөнөтүн өтөдү. Жаратылыш жаан чачындын каары менен кармашып жатып, чарчаган сыяктуу болуп, ага моюн сунду жана күндөрдүн биринде эртең менен жерге тоң түштү.

Кечээ гана күнгө кактаган,
Жалбырагын дарак акыркы.
Күздүк жаткан жайган баркыттай,
Көп-көк тартып үйдөн астыңкы.

Менменсинип, өргө бой керип,
Турган бойдон турат карагай.
Түрү да эч бир өзгөрбөй,
Суугуна деле карабай.

Жай жоголду бүтүн капыстан,
Ак жамынды бүткүл чар тарап,
Асман, жердин алып ортосун,
Күмүш сымал күнүрт чайпалат.

Талаа малсыз, токой муңайым,
Жалбырак жок, чөп жок кылайган.
Ар кай жерде аяз белгиси,
Алмаз окшоп турат булайган.

Жаккан оттун табы суубаптыр,
Жылуу жатып чыктык түндөн биз.
Акыл жетпейт, азыр бир кызык,
Хрусталдар дүйнөсүндөбүз.

III. АЙНЕКТЕН АРЫ – БААРЫ АППАК

Кыштын биринчи сүрөтүн терезеден ушул ырдын деми менен көрөбүз. Жаан-чачындуу күздүн кусалуу келбетинен кийин кыш шандуу, салтанаттуу сезилет. Феттин жандуу сценканы түзүшү да чындык эмеспи.

Апа! Терезеден бери бурулсаң,
Кечээ мышык мурдун жууган,
Ал билиптир бирдеме:
Баткак изи таптакыр жок,
Айлананы аппакка ороп-
Аяз бар бейм чын эле

Тикендердей, ачык –көгүш,
Бутактарда илинген –
Карап көрсөң тигини!
Марттык кылып түндө бирөө,
Берген окшоп ак кийимден.
Бадалдар да кийинген

Эми мына, эч талашсыз
Чананы алып тоону көздөй,
Чуркайбыз ов бапырап!
Туурабы, апа? Макулсуңбу?...
Өзүң деле мындай дээрсин:
“Сейилдейли, батыраак!”

Кыштын экинчи сүрөтү. Акын мелмилдеген аппак мейкиндик менен жалгыз. Ыр кыска. Бирок жеңил жана таамай, окуганда эле көкүрөккө жылуулук урунуп, эсте калат.

Керемет бул сүрөт,
Кымбатсың го жанымдай:
Агарган мейкиндик,
Аяктай толгон Ай.

Кар бети жылтылдап,
Каухардай жанат жыш.
Ат чана лепилдеп,
Алыста баратыш...

Бул болсо айылдагы кыштын сүрөтүнүн көрүнүшү. Анын айылдык тиричилигин төкпөй чачпай көрсөткөнүнө көңүл бургула. Ыр саптары узун – “уйку-соонун”- арасындагы кышкы айыл таңын шашпай сүрөттөйт.

Уйку соодой кебелбеген – түндүк таңы ушундай,
Жыртык көздүү терезеге болор-болбос жылтырайт.
Меште жыгач чарт-чарт күйүп, төбөсүнөн чатырдын,
Түбүн курап, түтүн бурап , түйдөктөрү тынчыбайт.

Камбыл короз күйпөлөктөп, тытат жолдун ортосун,
Ачуу үн салат... а абышка ыңгыранып сакал тарайт.
Көктү карап анан кирет чокунуп,
Уча берген сан бубактар аны аймалап – самсаалайт.

Ошентип түш да болот. Оо чиркиниң, кандай сүйөм!
Үч ат кошкон арабаны үйдү айланта өткөндөй – Коңгуроо

үнү кулагыма көпкө чейин угулат,
Ушул тапта мени термеп, тынчтык турат өзгөрбөй.

Жайында кайың жандуу, жылуу сезилип турчу. Эми болсо
жылтылдаган статуяга окшойт. Фетке бул татынакай көрүнөт,
бирок жашоосуз. Ошондуктан анын жылтылдаган өңү аянычтуу
сезилет.

Мундуу роза турат күлбөй,
Тереземдин түбүндө.
Аяк-башын кымтып алган,
Аяз түшкөн күнүндө.

Калган анын сабактары,
Жүзүм окшоп салаңдап.
Куураганын көз көрсө да,
Жүрөк туйлайт сайрандап.

Таңкы оюнду жакшы көрөм,
Топ топ болгон чымчыгын:
Аяйм, күбүп жиберет деп,
Гүлдүн назик чырпыгын.

Фет бул ырында кыштын кол менен жасап алалбай тургандай
чебердигин сүрөттөйт. Биз, окурмандар бул ырдан табияттын
баа жеткис усталыгын көрөбүз.

Үнсүз жаткан жайыктагы,
сүйөм күчтүү аязды,
Сүйөм дагы көк муздарды,
Күн нурунан шиштенген.
Токойлорду тосурайтып

Тумак кийген бубактан,
Муз алдынан аккан сууну –
Күлдүрөтүп – изденген.
Көкүрөк, көз тирүүлүктө
Каалайт баарын көүүсүн,
Сапырылган тоолорду да,
Тоңуп жаткан көл үстүн.
Жып – жылаңач талаалардын
Куурайлары тирмийет.
Кай жерлерде дөңсөө болсо –
бир укмуштуу күмбөздөй.
Жарым түндө сөлөкөттөр,
Түрмөк-түрмөк булуттай.
Жээктерде шыраалжындар
Үймөк - үймөк күмүштөй.

Үй ичиндеги дагы бир көрүнүш. Сыртта – бурганак, ызгаар. А
бөлмөдө жып-жылуу. Ушул убакта үйдүн касиетин нака сезесиң.
Фет да бекеринен мындай ыр жазган эмес:

Мышык ырдайт, көздөрүн жумуңкурап,
Бала ордунда ойногон уктап барат.
Бороон сыртта уюлгуп – буйталактап,
Өзүнчө эле ышкырып обон салат:

Күтөм сени, көмөрөп жата бербей,
Оюнчугуң жыйна да тура калгын.
Коштошуга кел мага балакайым,
Анан кайра ордуңа уктап калгын.”

Бала турду. Мышык болсо,
Белги берип, кайра ырдайт.

Эшик алды бурганактап,
Бороон ойноп – бир тынбайт.

Кыштын акыркы сүрөттөмөсү – ачык асмандын түнү. Бул ырдагы кыш татынакай, сырдуу жана суук – Кар падышасы сыяктуу.

Көчө бойлой кадамдар кырч-кырч этип,
Нарыда шамдар жанат.
Дубалдарга сенек муздар салаңдап,
Хрусталь сыяктанат.

Кирпиктерден акырын көзгө кулап,
Кар бүртүгү.
Аязды арбап периште иштегенсийт,
Ар бир түнү.

Шамал да уктайт, баарысы дүлөй болот,
Аба гана кыймылда.
Ал уктаса аяз басып үстүнөн,
Тонуп калса, кыйын да.

IV САЛАМАТСЫНБЫ, ЖАЗ!

Феттин көптөн бери самап күткөн жыл мезгили – жаз келди. Акындын бул ырын окуганда жаздын келиши аны кубандырып, толкундатып, көңүлүн көкөлөтүп тургандыгына күбө болосуңар.

Тал-теректин баары үлпүлдөйт,
Тагынышкан үкү – карагын.
Жыпар жытын чачып аңкыган,
Жаз желпиди эми канатын!

Топ-топ булут кайкыйт бийикте,
Мемиреди күндүн жылуусу.
Мал-жан ага турат магдырап,
Адамдын да келет уйкусу.

Туш тарапта жаңы сүртүлгөн,
Түркүн түстү карап көз тоёт.
Майрам эмес, бирок негедир,
Өзүнчө эле адам компоёт.

Кандайдыр бир сыйкыр күч менен,
Бүт ааламды ороп жашылга.
Эңсеттирип келген ушул жаз,
Ар бир жандын турат кашында.

Кайрадан - кайра Фет жазга салам айтат. Төмөнкү ырында
назданган табийгатты татынакай сүрөттөйт.

Дагы, дагы! Ах чиркин ай,
Жүрөк сезет жыргалын.
Жамгыр берип, күн нур берип,
Жаздын кадам жылганын.

Чөп өсүүдө, боюн түзөп,
Ызгыт сазда безилдейт.
Калган - каткан кар булутун,
Күн күркүрөп – эзгилейт.

Кечкисин жүлүндөй аккан суунун шылдырынан акын шайыр
кайрыктарды угат. Тыңшап отурса аккан суу жаздын жалпы
хоруна кошулуп, ырдап жаткандай...

Бу кандай кеч! Түк басылбайт,
Туйлаган суу жүлүндөй.
Бурамынан үндөр угам,
Таңкы булбул үнүдөй.

Ай бийиктен аппак нурун,
Жапты бүтүн талаага.
Жар көрүнөт, суу көрүнөт,
Тал көрүнөт жана да.

Эчак эле сууга кеткен,
Чирик жыгач сүйрөлүп.
Эми болсо турса болот,
Тосмолорго сүйөнүп.

Токой – түздө жан – жаныбар,
Жазга көзүн ымдашат.
Термелишип, чайпалышып,
Жашоо жыргал – ырдашат.

Биз өтөбүз, ошондо да,
Ырдоо болот бул хорду –
Келе жаткан улам бери,
Биздин балдар жолдогу.

Алар да өтөт, ошондо да,
Бул жазгы хор ырдалат.
Неберелер менен бирге,
Жандуу нерсе ыргалат.

Мына ошентип, Фет кыска ырлардын чебери экендигин
балким байкап калгандырсыңар. Мынабу сегиз сап ырда да

жазгы жамгырдан кийин жаратылыш серүүндөп – жуунгандай болуп тургандыгы бизге сезилет. Бүтүндөй айлана менен адам да көңүлдүү.

Уялардан бакырчаак куш талпынып,
Жалбырактан тамчы акыркы куланды.
Күн жаркырап, асман чайыттай ачылып,
Токой ичи алаа-шалаа бууланды.

Жүрөгүмө сезим келет кандайдыр,
Кимдир бирөө күлүмсүрөйт баятан.
Же жаз беле, же алдыда күн окшойт –
Таалайымбы,... өзүм билбей баратам?!

Бул ырдан силер жандуу балыктын элесин көрөсүңөр. Анын бултундаган жонун сылап көргүң да келет! Балык азгырмалуу. Ал балыкчынын көзүнө сөөлжан менен ойноп жаткандай. Чындыгында амалкөйлөнүп – адам менен ойнойт.

Балык

Күн жып-жылуу. А жаз болсо,
Жадыраган түрүндө.
Дайра астында таш дирилдейт,
Чөп көрүнөт түбүндө.

Таза, муздак суу агымы,
Кайырмакка куп келген.
Тегеренип ойноп турат,
Тентек балык курт менен.

Жону бир аз көгүш тартып,
Боору болсо күмүштөй.
Эки көзү каухарланат,

Иймегиме бир түшпөй.

Курт учуна оозу тийет –
Сугун эми, бол эми!
Булт койду да, кайм болду,
Келбечүдөй бул эми.

Бирок кайра келди тосток,
Сезген окшоп бирдемке.
Токто, токто илинерсиң,
Ушул жолу илмекке!

Токойдон күкүтүн үнү жаңырса токтой калып биз аны тыңшайбыз. Ошол эле учурда бизде алдын ала бир нерседен шектенүү пайда болот. Бул абалды Фет мындайча сүрөттөйт.

Күкүк

Кабар салат куштар түрлөнтүп,
Кандай сонун күндөр жаз күнкү,
Кандайдыр бир токой четинен,
Угулгансыйт улам үн: “кү-кү”.

Оо, жүрөгүм! – танды сүйөм мен,
Керек ушул жашоо бир күнкү.
Улам – улам жакын угулат,
Мага кымбат ушул үн: “кү-кү”.

Издешүүлөр, калган табышпай,
Жаз күнүндө эске түштүбү?
Жакын эле жерден жаңырып,
Жанга батты ушул үн: “кү-кү”.

Фет мөмө-жемиш багынын жанында турат. Ал жакындап келаткан жамгырды сезет. Акындын көз карашы, байкоосу өөрчүйт. Ал тургай жамгыр алдындагы бактардын өзгөргөндүгүн баамдайт.

Жазгы жамгыр

Терезе алды дале болсо жап-жарык,
Булуттардын жыртыгынан күн чыгат.
Таранчылар канаттарын сермешип,
Көмөрөктөп, оонайт кумга кучунап.

Тээ ылдыйда көктөн жерге салаңдап,
Калт-калт этип жылып келет көшөгө.
Анын арты алтын түскө айланып,
Токой дагы калган окшойт өзгөрө.

Эки тамчы тийип эми айнекке,
Эки сызык төмөн карай тартылат.
Ал аңгыча алай-дүлөй бак ичи,
Барабандар урулгандай тапырап.

Бул ырдын окулушу бир башкача. Биз муну бир дем менен эле шашып окусак да болот. Жаздын бизге берген сулуулугун Фет ушундай толкундануу менен жазган.

Бул - аткан таң, бул кубаныч,
Бул - күн болуп уланыш.
Бул - куштардын тизмектери –
Бул - баатырдык куралыш.
Бул - суулардын шылдырашы,
Бул - да өзүнчө кубаныч.

Бул - қайындар жана талдар,
Бул - тамчылар – көз жаштар.
Бул - үлбүрөк жалбырактар,
Бул - бийик тоо каз – катар.
Бул - кыйкырык жана ышкырык
Бул - аарылар баш катар.

Бул - аткан таң - жаңы келген.
Бул - түнкү айыл жаш берген.
Бул - түн койну уйкусу жок,
Бул - мартчылык жакшы элден
Мына ушулар биригишсе –
Мээрим төккөн Жаз – делген!

Спонсор жөнүндө учкай сөз.

“Спонсор” – деген сөз угулганда эле кулакка майдай жагат. Ал ким экен, кимге спонсор болот экен – деп сурап да жиберебиз. Спонсор же демөөрчү – бул кадимки эле адам, болгондо да акыл менен ишти айкалыштыра билген, ишинен майнап чыгарып, аны өстүрүп-өркүндөткөн, эмгегинен баар таап, мамлекетке да пайда келтирген, жумушчу орундарын түзгөн, аларга маяна төлөгөн – кыскасы элге жакшылык гана кылгандар. Ошолордун ичинде бизге окшогон “чымыны” барлардын чыгармаларын жарыкка чыгышына көмөк көрсөткөн пейли кенен көсөм адамдар деп айтсак да жасашат. Азыркы учурда кайсы гана жаңы чыккан акын-жазуучулардын китептерин албайлы, ачканда эле спонсордун аты-жөнү жазылып, автор тарабынан ага ыраазычылык айтылып турганы көзгө урунат. Ошондон улам ишкерлердин иши илгерилеп, өлкөбүз өсүп, спонсорлор мындан да көп болсо экен деп тилеймин!

Тыныстанов Жумабек Ысмайылович:

Үй эмеректерин жасоочу жана сатуучу “Нур” фирмасынын генералдык директору үй-бүлөлүү, бала-бакыралуу. Келинчеги Нина да жаркылдап-жайнаган, агыл-төгүл жайдары, сүйүктүү жар. Ысмайыл ата менен Зухра ана сегиз баланы өстүрүп, тарбиялашкан экен. Алар: Рая, Жаңыл, Сүйөрбек, Жумабек, Ырысбек, Жеңишбек, Чолпон, Мирбек. Улуусу Рая – врач, учук ооруларын изилдөө институтунда бөлүм башчы, “Кыргыз Республикасынын эмгек сиңирген врачы”. Жаңыл – “Нур” фирмасынын башкы бухгалтери. Сүйөрбек - ушул эле фирманын менеджери. Ырысбек мындан беш жыл мурда “Нурдан” бөлүнүп, кесиби автотехникага жакын болгондуктан өзүнчө ишкана ачып алган. Чолпон – мамлекеттик кызматкер, республикалык коопсуздук кызматы тарабында. Ал эми Жеңишбек менен Мирбек болсо айыл чарба иштери менен алектенишет. “Ырыс алды – ынтымак” – дегендей биртуугандар бири-бирине каралашып, бирине бири урмат-сый менен мамиле кылгандыгында. Жараткан-Алла да мындайларга жарыгын чачат эмеспи, иштери илгереленүүнүн үстүндө. Азамат бир туугандар өздөрү өсүп-өнгөн ата конушунда – Кеңеш айылында турушат.. “Нур” фирмасынын фабрикасы Бишкекте болгондуктан айылдык жумушчу жаштарды автобус менен ташыйт. Барып-келүүлөрү бекер, ал жакта ашканасы бар, эмгек акылары да жогору. Камкордук деген мына ушу эмеспи!

Ысмайыл ата кесиби боюнча ветеринар – мал доктур болгон. Буга кошумча арабча Куран китебин окуй билгендиктен молдолугу, анча-мынча сасык тумоо сыяктуу ооруларга аралжы болгудай доктурлугу менен табыпчылыгы да бар эле. Өткөн кылымдын элүүнчү, алтымышынчы жылдарында колхоз малы дүркүрөп өскөн учурда жайкысын Суусамырдагы, кышкысын Кеңеш-Аңыракайдагы малчыларды ат менен түрө кыдырып, мал-жандын соолугунун сакчылыгында болгон. Малчылар үчүн да өзүнчө аптечка ала жүргөн болот.

Ысмайыл ата айтылуу Кожомкул балбан сыяктуу узун бойлуу, кең далылуу, эч ким менен уруш-талашы жок, байлык-мансап дегенге тутунбаган, болпойгон, жоош адам боло турган. Ал эми арак-вино дегенди өмүрүндө оозуна албаптыр. Кийин пенсияга чыгып, пайгамбар жашына келгенде айылдын молдосу-имамы ишин аткарды, өмүрү өткүчө. Уядан эмнени көрсөң, учканда ошону аласың дегендей Ысмайыл ата менен Зухра апанын тарбиялап-өстүргөн уул-кыздарынын илим-билимдүү, ишке жөндөм болуулары да ата-эненин касиетинен турбайбы деген ойго келесиң.

Быйыл 2013-жылдын жайында Орозо айт майрамы күнүндө, таңкы Айт намазынан соң мечитке шыкала чогулган мусулмандар мындан ары ушул айыл мечити “Ысмайыл-Ата” мечити делип аталсын деп бир добуштан чечим кабыл алышып, Атага багыштап куран окулуп, бата тиленди.

Мына эми Ысмайыл уулу Жумабек өз каражатына мечитти жаңылоо-жасалгалоо, жетишипеген жерин кайра куруу иштерин баштады. Бул үчүн атайын чийме (проект) чийдирип келди. Өрөөндөгү эң бир кооз мечиттин бири болоору көрүнүп турат. Кудай колдоп, ишин илгерилей берсин, Жуке!

**Европалык стандартка татыган,
Элге жаккан эмеректер курдуңар.
Бара берсин эстафета уланып,
Балаңардан балаңарга “Нуруңар”.
Ак эмгекчил Ысмайыл-Ата урпагы
Айлыбызда аман-эсен туруңар!
Мектеп, мечит майып, жетим – көбүнө,
Далай-далай соопчулук кылдыңар.
Мындан дагы мартабаңар артылып,
Бийиктесин колдо турган тууңар!**

(китептин авторунан)

Эл акыны Байдылда Сарногоев менен..

1978 - ж.

2009 - ж.

Эл акыны Жалил Садыков менен...

Академик-адабиятчы Абдылдажан Акматалиев менен...

Академик-композитор Муратбек Бегалиев менен...

Эл артисти-композитор Сардарбек Жумалиев менен...

"НУР" фирмасынын ген.директору
Жумабек Тыныстанов менен...

Өзү үйрөткөн "Кеңеш" орто мектебинин "Седеп" комузчу кыздары менен...

Аялы Кайырбүбү менен...

- СТИХИ -

ПОДСНЕЖНИКИ

Опять раскроются весной
Подснежников глаза.
И птичья трель над головой
Взлетит на голоса.

И встрепенется вдруг душа,
Помолодеет враз.
Ведь жизнь и вправду хороша
В зеленый этот час...

ВОЗВРАЩАЕТСЯ ЮНОСТЬ ВЕСНОЮ...

Мы живем,
Не считая года,
Все победы даются нам с бою,
Но как ни было б трудно –
Всегда возвращается юность весною!

Удивительна это пора...
Посмотри –
Небеса расцветают,
Им разгладят морщины ветра,
Что весною
В наш край прилетают.

Посмотри –
В ненасытности глаз

Горизонту не уместиться.
Посмотри –
Только ночь улеглась,
Как с востока торопит зарница.

Ближе к лету –
Все ярче, пестрей,
Все полней многоцветье вселенной.
Что любые ковры рядом с ней! –
Мир неистовый,
Яркий,
Мгновенный...

С талым холодом
Борется зной:
Дождь прольется –
И солнце проглянет.
Посмотри –
Ведь таким, как весной,
Просветленным
Мир этот не станет.

Юных вишен и древних чинар
Лишь коснется щека небосвода,
И в листве
Просыпается дар:
Нет поэта светлей,
Чем Природа.

Певчий дрозд
Нас разбудит с зарей,
Посмотри,

Как светлы эти дали! –
Утру первому сердце открой,
Мы не все еще в нем увидали!

Будет лето стоять у двора,
Урожайная осень придет к нам
Но весеннего счастья пора
Так мгновенна,
Так бесповоротна...

Потому,
Не считая года,
Не исчислив пути за собою,
Слышим:
В реках вскипает вода,
Возвращается юность весною.
Видим:
Помыслы были чисты,
Если жили мы
Мыслью одною –
Осень дней довести до весны –
Возвращается юность весною!.

ВЕСЕННЕЕ УТРО

Полоска зари над полями
И запах рассвета и трав...
Кто в жизни
Не встретился с вами,
Мгновенья рассвета узнав!

Объятые мягкой прохладой,

Еще в полусне,
В полумгле,
Мгновения эти отрадой
Полны на расцветшей земле.

И, встав на рассвете,
Готовой
К отплытию без берегов,
Душа насыщается вдоволь
Простором далеких лугов.

И в жизни,
Такой же мгновенной,
Как все, что уходит, спеша,
Всегда на рассвете вселенной
Твоя молодеет душа.

РОДНИК

Извилиста тропинка и узка.
Струятся в тишине березняка
Из глаз утеса слезы – называют
В горах глазами выход родника.

Краса берез и неба бирюза.
И на скале алмазная слеза.
И я к струе, как будто бы к любимой,
Припал, целуя ясные глаза.

ТОТ ДАВНИЙ СВЕТ

Мы с другом ехали на той*
По случаю рожденья сына,
Вокруг сияла красотой
Иссык-Атинская долина.

Цвела весенняя земля,
Как на ладони, были дали;
Одеты зеленью, поля,
Покачиваясь, проплывали.

Заботы, спешка, суета
Куда-то канули во мраке,
Когда открылась высота —
Предгорье, где пылали маки.

Так жарко пламенел простор,
Что сердце вздрогнуло от боли,
Пространства радостный костер —
Переливалось, рдело поле!..

Мы вышли из машины. Нас,
Не выпуская из объятий,
Несла весна. Промчался час,
Мгновенья жизни не истратив.

Как позабыть тот давний свет,
Тот алый свет любви и муки! —
С тех пор прошло немало лет,
А все не то,
Всё — как в разлуке...

*Той - праздник

* * *

Ранней весною
черная туча
слезы прольет
на лужайки и кручи.
И полевые цветы,
как девчонки,
вскинут свои
непокорные челки.
В платьях простых
под дождем промокают,
образ твой милый
напоминают.
Туча умчится,
и слезы прольются:
зайчики светлые
в лужах смеются.
Воздух наполнен
чистейшим озоном,
треском,
жужжанием,
пением,
звоном.
И полевые цветы
без утайки,
словно по сцене,
скользят по лужайке...

МЕЧТЫ

Земля,
 Помечтай под лучами светила,
 Звонящей весной помечтай об одном —
 Чтоб колос налился
 Звонящим зерном,
 Чтоб ниву ты щедрую нынче взрастила.

Пусть стебли,
 Как струны,
 Упруги, крепки,
 Колосья возносятся над полем зеленым;
 Пусть к полю поднимутся
 Воды реки,
 Пусть ветер споет
 Тополям и влюбленным.

С тобою, земля,
 Помечтаем и мы,
 Трудом подкрепляя
 Все наши надежды:
 Пусть зеленью свежей
 Зальются холмы,
 Долины покроют цветенья одежды;
 Пусть сбудется все,
 О чем мы и земля
 В порыве едином так страстно
 Мечтали;
 Пусть вся наша жизнь,
 Словно эти поля,
 Цветет и не знает утрат и печали!

ВЕТЕР И ТУЧА

Где баюкает душу небес глубина,
Где раздолье стихии могучей,
Вечно спорят о чем-то, как муж и жена,
Грозный ветер с упрямою тучей.

Провода натянув тетивую тугой,
Ветер в сонные окна стучится...
Вековые березы сгибая дугой,
Он в погоне за тучею мчится.

Он усталым селянам уснуть не дает,
Нагоняя тревоги и страха...
И, вцепляясь в чумазые лохмы её,
По щекам ударяет с размаха.

Посылает ей вслед за ударом удар,
Вспышки молнии мелькают, как плети...
Ах, как много на свете супружеских пар,
Что живут, словно туча и ветер.

Вот к высокой горе её край пригвожден,
От ударов дрожит, как гнедая...
И над самой долиной унылым дождем
Поливает посевы, рыдая.

Но к утру успокоится он и она,
Улыбнуться деревьям и травам...
Обнявшись, как примерные муж и жена,
Уплывут как ни в чем не бывало.

ДОЖДЬ

Он миллионом лезвий распорол
Завесу туч, что горизонт скрывала,
И в прорезях завесы вспыхнул ало
Торжественный, певучий ореол:
Всем листьям здесь, внизу, досталось сразу
По крупному прохладному алмазу.

Как раз работал в поле я, когда
К земле рванулись звонкие потоки.
Небесная весенняя вода!
Как славно ты мне освежила щеки...

ЖАВОРОНОК

Танцуешь и поешь одновременно.
Пусть песнь твоя в блаженстве не замрет.
И, высоко зависнув над землею,
Походишь чем-то ты на вертолет.

Колеблется твое живое тельце,
Трепещут крылья, сдерживая вес...
Ничто, поверь, соперничать не может
Со звуками, летящими с небес.

Ты надо мною кружишься с рассвета.
Хоть тельце и размером с кулачок –
Оно в себя вместило столько звуков,
Что даже все их сосчитать не смог...

Весну, что к нам пришла без промедленья,

Ты, жаворонок, песнями хвали!
Ты – истинный певец родной природы!
Ты – истинный певец родной земли!

ПОСВЯЩЕНИЕ

Дней с тобой проведенных
во век не забыть,
Иссык-Куль!
Буду в сердце я вечно хранить
и лазурный твой берег
с песком золотым,
и громады отрогов,
что встали над ним.
Кто в глубины твои
хоть однажды вступил –
восемнадцатилетним
себя ощутил...
Как родного,
ты принял в объятия меня
среди знойного,
жаркого
летнего дня.

Плеск твой был для меня,
как условный призыв.
Твой прилив для меня,
словно силы прилив.
Мы, как дети,
играли с твоею волной.
И недели
летели своей чередой.

И настал этот миг –
 мне сегодня с утра
 собираться домой
 наступила пора.
 Ждут иные заботы,
 иные дела.
 Но в глазах
 твоя гладь остается светла...

Словно девушка
 в ситцевом платье,
 мелькнет
 синий шелк твой
 и скроется за поворот.
 А увижу ль еще
 рябь родного лица?
 Но твой образ
 прибудет со мной до конца...
 Проплывает рыбачье
 Как лебедь, луна
 в серебре над тобой
 в новолунье видна.
 Как арчевая люлька,
 качаешься ты.
 «Айланайын!»* –
 Кричу я тебе с высоты.

Я мечтаю вернуться
 к твоим берегам.
 Неподвластны они
 быстротечным векам.

*Айланайын – букв. – принимаю на себя твои напасти

Поколения уйдут.
Поколения придут.
Только ты
будешь вечным властителем тут.
Мои правнуки
будут встречаться с тобой.
Обласкаешь ты их
своей светлой волной.
Не исчезнут во мраке
твои берега.
Иссык-Куль,
Ты останешься юным века!

ТУЯ-КОКТУ – ВЕРБЛЮЖЬЯ ЛОЖБИНА

Мой дядя Борончу в Туя-Кокту
Верблюдов пас.
Давненько это было...
Мальчишкой помню я, как небо стыло,
Как звезды ввинчивались
В высоту.
И рыжих неуклюжих верблюжат,
Что жались к матерям,
Я помню тоже...
Сменились дни,
Но детство всех дороже:
Туя-Кокту всегда я вспомнить рад.
Теперь верблюды редки.
Не нашлось
Им места в нашем транспорте
Пастушьем.
А помню, шаг их легким был,

Воздушным –
Мне на верблюдах мчаться довелось.
Теперь в Туя-Кокту –
Стада коров.
И если мы в воспоминаньях тужим
О позабытом статусе верблюжьем,
То объяснять их
Нам не хватит слов.
Года мои ушли за половину.
Туя-Кокту все там же.
И сказать
Могу:
Верблюжью старую ложбину
Никто коровьей не посмел назвать.
И видется мне –
В детства дальней сини,
В полынном свете горной высоты
Шагает медленно «корабль пустыни»
И грустным оком смотрит на хребты...

ТОРОПИТ ВРЕМЯ

Когда приходит срок покинуть свет,
Найдется ль тот, кто будет рад уходу?
Людей бессмертных в этом мире нет.
Кто пил живую, сказочную воду?
Меня мгновенье смерти не страшит
Мне нынче жжет нутро совсем иное –
За годом год стремительно спешит,
А сделал ли я что-нибудь большое?

Мне сорок лет.

Полжизни позади.
Что сделать я сумел за это время?
Сказала мать когда-то мне: «Иди...»
И я пошел.
И я пророс, как семя...

В потоке лет живу, как все вокруг.
Работаю.
Но кажется – все мало...
И мысль одна сверлит ночами вдруг –
Все ль сделал я, как говорила мама?

О прожитом не стоит сожалеть.
Полжизни впереди.
Быть рано старым...
Торопит время.
Нужно мне успеть
И доказать трудом, что жил не даром.

МАЛЫШ

Тяни, малыш, свой самосвал,
Не за рули в арык! –
Теперь водителем ты стал,
Тяжел твой грузовик.

Пускай покажется другим,
Что он ужасно мал.
Ты будь водителем лихим –
Тяни свой самосвал.

И пусть игрушечный КамАЗ

Ведешь на поводке,
Вот вырастишь – покажешь класс
Твой путь – в твоей руке.

Расти, сынок, скорей расти,
Но только не забудь:
Ты должен много обрести,
Чтоб проложить свой путь.

Ты должен многое узнать
И многое уметь,
Чтоб на пути не буксовать,
Чтоб вовремя успеть.

Все будет – истина и ложь,
Но верим в этот миг:
Ты вырастишь,
Ты поведешь
Могучий грузовик!

КОЖАНЫЙ МЯЧ

Кожаный спортивный мяч –
Брат удач и не удач.
Мир, как хан, в плену он держит,
По земле пустившись вскачь.

Кожаный спортивный мяч
Лечит душу, словно врач,
Всем болельщикам планеты.
Ведь болельщик – он горяч.

Кожаный спортивный мяч
От хороших передач
Так взлетел над стадионом,
Голом украшая матч!
Кожаный спортивный мяч,
Пролетает, как лихач.
И ничуть он не стареет
От ударов и подач.

Кожаный спортивный мяч –
Брат удач и не удач.
Мир, как хан, в плену он держит
По земле пустившись вскачь.

МАТЕРИ

Отару овец охраняя,
Ты в горы далеко ушла.
На снежном глухом перевале
В тот год ты меня родила.

И щедро мне всю подарила
Свою беспокойную жизнь,
И в город большой проводила:
«Расти, мой сынок, и учись...»

Лицо иссушили заботы,
Все тише походка твоя,
И годы, не легкие годы
Заставили гнуться тебя.

В далеком аиле, я знаю

Как трудно без сына одной...
Так жди меня, мама родная,
Спешу я на встречу с тобой!

* * *

О связь,
О кружево
Морщин твоих,
Сплетенных,
Как травинки,
В час ненастья!
Мне нужно дольше,
Дольше видеть их:
Без этого
Не представляю счастья...

СЕЛЬСКИЙ ДЕНЬ

Еще во тьме долины полускрыты,
И звезды блещут ярки и тихи.
Но, расправляя утренние крылья,
Уже кричат шальные петухи.

Залетный ветер тронул резко
Кроны
Пирамидальных тополей.
В ответ —
На чужака,
Еще как будто сонные
Цепные псы залаяли чуть свет.

Старик выходит из дому с кумганом,

Чапан висит на сгорбленных плечах.
Недаром встал старик сегодня рано.
Он словно что-то ищет в небесах.

Потом, воздев свои ладони к небу,
Он просит, чтоб день хорошим был,
Чтоб вдоволь было и тепла и хлеба,
Чтоб счастлив был его родной аил...

Мычат коровы долго и упорно.
Им овцы вторят блеяньем в тиши.
Кричат, как будто прочищают горло,
Спеленутые на ночь малыши.

И вот уж засветились окна в доме.
Приемник пеньем огласил эфир.
Не предаваясь утренней истоме,
Проснулся разом весь окрестный мир.

Уже приспела утренняя дойка,
И вжикает о ведра молоко.
В телятнике возобновилась стройка.
Затарактели трактора легко.

Вверх по дороге поплелась отара,
Овечий хор над травами поплыл...
Ломая сон детей призывом старым –
«Вставать пора!» -
Врывался день в аил...

И солнце показалось над домами,
Как яркий и восторженный цветок.

Пошли машины вслед за тракторами –
Неудержим стремительный поток.

Вот бригадир уже раздал наряды,
Разумно все дела распределив
И обсудил, что дальше делать надо,
Собравшийся в правлении актив...

Я вижу: всадник едет вверх по склону,
Чабан спешит по холодку вперед.
На пастбище, у старого загона,
С зари его уже помощник ждет.

Чабан свободно отпустил поводья.
Следы копыт пестрят и там и тут ...
Не отставая от него, поодаль
Поджарые собаки вслед бегут.

Приносят птицы радостные вести.
Синоптик не предсказывает дождь.
Из кузова взлетают смех и песни –
На сенокос поедет молодежь.

В такие дни так постараться надо,
Чтоб весь год удачным был потом.
Работают с зари и до заката,
Обедают на стане полевом.

Село в страду на долго опустело.
В лицо пустые улицы глядят...
В такие дни для всех найдется дело –
И стар и млад в одном строю стоят.

Насквозь прогрето небо голубое,
И марево расплавлено в дали.
В тени собаки прячутся от зноя.
В амбарах куры роются в пыли.

Через аил спешит ручей стозвучный,
Рожденный среди скал и крутизны.
Его мне слышать не бывает скучно -
Хватает света в нем и новизны.

О камни ударяется – не стонет.
Прозрачна в жаркий день его вода.
И если кто в него калпак уронит –
Догнать калпак не сможет никогда.

День катиться к закату.
И под вечер
На ишаках, машинах, лошадях –
Мне люди попадаются на встречу.
Усталость отпечатана в глазах.

В свое гнездо садиться солнце.
Хватит –
Оно трудилось, подгоняя нас.
Я вижу – аксакал неспешно гладит,
На солнце глядя, бороду в тот час.

К седлу травы охапку приторочив,
Седок поит коня,
Войдя в поток.
Коню путь к дому чудится короче,

Он фыркает, почуяв ночи срок.

Потом коня седок направит к дому –
И конь рванется с радостью туда.
Шуршит пустопорожня солома,
И капает
С копыт в траву вода.

Лишь детвора неутомима в спорах,
И в играх.
Тишина ей не с руки...
И куры застывают на заборах,
Как глиняные чудо бугорки...

ПРОСТАЯ ИСТИНА

Впервые приоткрыв глаз круглые окошки,
Впервые плач и смех размазав по лицу,
Впервые встав на неподатливые ножки,
Впервые крикнув: «Папа!» с луговой дорожки,
Ты подражаешь мне во всем – отцу.

Все лучшее мое тебе передавая,
Как в новый, лучший мир спешащему гонцу,
Даря свою любовь (ей - ни конца, ни края),
Я сознаю (вот истина святая!)
Что подражаю своему отцу.

ПОЙМИ

Был я нынче у докторов.
Мне сказали они:
«Здоров!»
За тобой теперь будет слово...
Сердце екает иногда.
Ты не знаешь, в чем тут беда,
В чем сердечной боли основа?

К твоей власти давно привык.
Дарит радости мне твой лик.
Сколько лет по тебе томится?
Но от взглядов твоих душа вся сжимается, чуть дыша,
И не может освободиться.

СОВМЕСТНОЕ ЧАЕПИТИЕ

Ты на чай меня встречай.
Разговором красен чай.
Коли я тебе понравлюсь,
Ты взгляни хоть невзначай.
Чай покрепче завари
И со мной поговори.
Этот чай я пить согласен
С вечера и до зари.

Чинно сяду я в углу.
Протяни мне пиалу.
Пар над чайником струится.
Ты присядь скорей к столу.

Уважение – залог.
Чаепитие – предлог,
Чтоб тебя я видеть нынче
Здесь, за дастарханом, мог...

ЦВЕТЫ ПАМЯТИ

Найди цветы, которые б не вяли
Перед жестоким натиском зимы.
Круговорот природы... Да, едва ли
Проклясть его законы смеем мы.
И моего отца, рыдая, тоже
В холодный, снежный саван облекли,
Но мерзнуть на последнем, вечном ложе
Не даст ему тепло родной земли.
Пусть смертный сон прервать не в нашей власти,
Ведь всем нам с жизнью не всегда дружить.
Пусть нет отца, но он изведаль счастье,
Особое,
Простое счастье –
Жить.
Мне дорог облик насыпей унылых:
Здесь счастье жизни чувствуешь полней.
Свои стихи читаю на могилах
Знакомых мне и дорогих людей.

ДОРОГА

I

...Автобус тронулся –
И путь
Сквозь наши горы и долины
Позвал нас
Взоры распахнуть
Навстречу дальнему Нарыну.
Тот путь был долог
И далек,
И за день нам дала природа
Увидеть в чередѣ дорог
Как изменилось время года,
Понять, что человек
Трудом
Гор вечных покори́л громады –
И стали светом и зерном
Платины гордые каскады.
Дорога утром началась...
На всем пути,
Покуда глаз
Увидеть весь простор хватало, –
Все, что промчалась мимо нас,
Сердца людские взволновало.
Здесь,
У отрогов строгих гор,
Вблизи могучего Боома,
Звенит источник Ак-Меер
В раскатах молодого грома.
Все сердцу здесь давно знакомо,
Но помню,

Много лет назад
 Дорогу сквозь массив Боома
 Громили сель и камнепад,
 Ползли полуторки упрямо
 И было небо на расхват...
 Теперь же
 По ущелью, прямо,
 На перевал ведет асфальт:
 Дорога дальше нас ведет,
 Полна движенья и веселья,
 Змеясь, возносится вперед
 Сквозь крутосклонное ущелье,
 Где вниз,
 Крича:
 Лечу, лечу! —
 Скрывается, кочуя,
 Чу! ...
 Чем выше мы,
 Тем круче склон,
 И сердце полнется отрадой,
 Влетает ветерок в салон,
 Дыша полынью и прохладой.
 Я поднял голову —
 И вдруг,
 Движением замороженный,
 На миг почувствовал испуг
 От скорости неугомонной:
 Река неслась,
 Спешила вниз,
 Навстречу ей мы быстро мчались,
 А с нами вровень
 Машинист

Сквозь склон, что, скалами оскалась,
Путь преграждал к высотам звезд,
В сиянье дня неугомонном
Вел свой могучий тепловоз
С цепочкой длинной вагонов!..
Горизонталь и вертикаль
Сошлись
В движении едином,
И ясно раскрывалась даль...
Равнина —
Зависть всем равнинам.
По глади ласковой река
Уже спокойнее бежала,
Вся в ожерельях тальника —
Краса и гордость Байдамтала...

II

...Как вдруг
С восточной стороны
Лучами вспыхнула граница
Земли и неба...
Рождены
Тобой-
Тобой нам восхититься,
Наш Иссык-куль,
Наш синий свет,
Киргизии краса и гордость,
Ты посылаешь звучный голос-
И путники поют в ответ!
Как счастлив тот,
Кто смог узнать

Над горным морем свет простора,
Чье сердце, полное восторга,
Запеть заставит эта гладь,
Где волн немеренный разбег
Гоним ветрами и туманом,
Где, словно пара встречных рек,
Санташ
Сшибается с Уланом-
Два грозных ветра
На земле,
Как сонному покою вызов,
Как клич победный на заре
Отцов-
Кочевников-киргизов.
И молча все мы в эту даль
Глядели
С каменного взгорья,
Где синевой блистала сталь
Огромных волн родного моря
Однако только краем мы,
Лишь взглядом
Синий свет задели-
По серпантинам,
За холмы
Ушла дорога каруселью.
За серпантинном
Серпантин-
Все круче взлет,
Все выше небо,
Где облака, взлетая немо,
Седых касаются вершин.
Ах, как трудна ты,

Высота!
Вниз глянешь-
Сердце замирает,
Стремнины жуткой пустота
Тебя невольно призывает.
Долон могучий-
Сын ветров!
На пике горной круговерти
Ты вечно будоражишь кровь,
Так жизнь
Бросает вызов смерти.
Могучий этот перевал,
Где хлещут в августе метели,
Где все,
Кто раз хоть побывал,
В глаза вселенной поглядели.
Долон был точкою в пути,
Как в жизни-
Точкой размышленья:
Как жить,
Как дальше нам идти,
Земное чужа притяжение.
...Остановились в тишине.
Тьма непроглядная вставала
Над хмурым миром перевала
Навстречу стынувшей луне.

Не позабуду никогда
Тот путь,
где будто бы впервые
За жизни долгие года
Увидел горы я родные,

Селенья, лица, города.
Дорога,
Как же ты мудра!
Ты учишь доброму вниманью,
Познанию учишь,
Но не созерцанию,
Где разум гложет без добра.
И в памяти моей
Все громче
Раскат невидимых лавин,
Просторный мрак холодной ночи,
Гул грозных волн твоих,
Нарын.
И бесконечные ветра,
Как волны озера,
Все шире
В прекрасном и тревожном мире

Дорога,
Как же ты мудра!..

ПАРИКМАХЕРШЕ

Передо мной зеркальная стена,
И в ней красавица отражена,
Склонившаяся надо мной с улыбкой.
Как ласкова она и как нежна!

Прохладно. Тихо. Чистота. Уют.
Но место через несколько минут
Я уступлю другому. — Что ж я медлю?
Что ж не спрошу тебя: «Как вас зовут?»

Я вижу эти милые черты
В другом наряде – унесли мечты
Меня на свадьбу, где со мною рядом
Моя невеста – вылитая ты.

РАЗМОЛВКА

За столько лет, что вместе провели мы,
Я от неё не ждал подобных слов,
И слезы протекли неудержимо,
Когда я был уже заснуть готов.

Миг пробуждения... Полыхнуло солнце
За озером оконного стекла.
Почти беззвучно – только сердце бьётся –
Моя любовь пока ещё спала.

Я долго, долго любовался ею,
Ловя дыханье милых влажных губ,
Касаясь их губами тем нежнее,
Чем был вчера, вначале ссоры, груб.

Вздохнула чуть и отвернулась мило –
И стала этим в сотни раз милей.
... Слезами, что и ночью пролил, смыло
Досаду, горечь, зло с души моей.

РАССКАЗ СЫНА ПОЭТА

Вновь у мамы глаза вспыхнули огнем,
Растворилось бывшее затишье...
Говорит она папе: «Коль ты не влюблен –
Так зачем о красавицах пишешь?»

Ты без музы своей не проводишь и дня,
А со мной холоднее, чем иной,
Знать, милее меня и дороже меня
Молодая твоя героиня.

Все в окошко глазеешь, исполнен тоски,
Да молчишь, как плененная птица...
Пусть тебе героиня стирает носки,
Не пора ль нам с тобой разводиться?»

Не кори его, мама, ругать не спеши,
Пусть проклянется новая тема...
Просто папа наш ловит сигналы души,
Потому и молчит, как антенна.
Нежность ветра и тяжесть земной суеты
Четким сердце поэт ощущает...
Зря ругаешься, мама, и сердисься ты,
Ведь стихи он тебе посвящает.

Не мешай ему слушать, как птицы поют,
Только труд вдохновенью основа ...
Если он не настроит антенну свою,
То, увы, не услышит ни слова.

* * *

Впору эту молодость
Светлой лунной ночи.

До зари ей не смыкать
Огневые очи.

Скроется за горизонт
Вновь луна-подружка,
Этот луг под головой –
Словно бы подушка ...

ЗАПАХ ДЕТСТВА

Аромат разливает весна.
То – духи?
Нет, совсем не они –
Запах детства приносит она
И уносит нас в давние дни.

Проплывает серебряный дым.
Память сердца ничем не унять.
Старым – силу.
Любовь – молодым
Запах детства приносит опять ...

* * *

Молчу, когда сварливец входит в раж,
Не прерываю хвастуна кураж –
Пушай они в стихах себя узнают:
Ответят им мои тетрадь и карандаш.

И если вдруг жена начнет ворчать,
Несправедливо в чем- то обвинять,
Я тоже промолчу – пушай ответят
Мой карандаш ей и моя тетрадь.

* * *

Чтоб спокойнее мы жили
и сеяли хлеб,
Чтобы мир был светлее и краше,
Нашим мудрым вождем
был подписан декрет
О рождении армии нашей.

Чтоб родную страну уберечь от беды
От буржуев и нечисти разной,
Шел рабочий и пахарь пополнить ряды
Нашей армии – армии Красной.

Стал большой этот день
светлой радостью нам
Разноцветьем салютов украшен,
И седой ветеран поднимает бокал
В день рождения армии нашей.

Пусть побольше растет
Сыновей-сорванцов,
Станет мир
И богаче и краше...
Пусть улыбками мамы встречают отцов
В день рождения армии нашей.

МОЯ ЛЮБОВЬ

Меж киргизов и казахов Чу веками мчится,
Только трудно и поверить, что она – граница:
Два селенья разделило бурною рекою,
Но одно Кенеш зовется,
И Кенес другое*

Одинаково значенье, и звучанье схоже –
Так какое же село мне все-таки дороже?
Все тропинки между ними я запомнил с детства:
От любви, к обоим равной, никуда не деться.

ИССЫК_КУЛЬСКИЙ ВАЛЬС

муз.: Ю. Голдовского

Счастье народное,
Счастье большое
Льется певучей струей...
Вечно в движеньи,
не зная покоя,
Ты,
Иссык-Куль голубой!
Волны танцуют,
Колышутся волны
И приглашают на вальс
Как на свиданье,
Спешу я, влюбленный
В эти края каждый раз.

*Кенеш (кирг.) и кенес (казахск.) - совет

Музыку песен твоих дорогую
Я навсегда сберегу
Яркие ноты ее напишу я
Здесь,
На твоем берегу.
Пусть весь народ мой
Поет и танцует
Здесь,
На твоем берегу!

ДВЕ ГРОЗЫ

Предгрозые.
Духота.
Наполнен влагой воздух,
Не в силах дождь пробиться
К жаждущей земле.
Невидимая молния
Простор беззвездный
Пронзает
В напряженной непроглядной мгле.
Грохочет дальний гром –
Все ближе, все суровей,
Он прорывает мглу,
В артериях стучит...
И ждем –
Прольется дождь,
И в музыке, и в слове
Бескрайняя гроза
Органом зазвучит!..

В ТО ЛЕТО...

Когда в толпе подруг
Ты к озеру идешь,
Когда с тобой вдвоем
Журчит волна морская,
Гляжу я молча –
Сердце пробирает дрожь,
Стучит оно тревожно,
Радуюсь, страдая.

Когда ты из воды
Выходишь на песок,
И рядом озеро с тобой,
И небо рядом,
Я не спешу к тебе,
В сторонке, одинок,
Достаточно тебя мне
Только встретить взглядом.

В то лето
В небе было солнце до краев,
А по ночам его
Луна переполняла!..
Друг другу не успели мы
Сказать двух слов,
Но в душах наших
Сразу
Больше света стало.

Отъезд нас разлучил,

Но встреча к нам придет,
Вернется счастья час
И чудо повторится! –
И подозерный шум,
Лишь вспомню твой приход,
С неожиданной болью в сердце
Начинает биться...

ОСЕНЬ

Сентябрь давно вступил в свои права,
И золотом весь мир осыпан снова.
Мертва, мертва опавшая листва
И скорбно смотрит на меня, живого.

И мне деревьев оголенных жаль:
Природа поступает с ними круто.
...Своей любимой выцветшую шаль
Сегодня я припомнил почему-то.

ОГОНЬ

Упала спичка на осеннюю траву –
И занялся желтеющий пригорок
Невидимым огнем,
И дым – как горек! –
Бестрепетно рванулся в синеву...

Я бросился гасить –
Куда там! –
Пламя шло,
Неотвратимой силой налитое,

Пригорок стал похож на поле боя,
А небо было
Ясно и светло.

Горящая стерня,
Курай, засохший с лета,
Поникшие цветы –
Все шло в огонь, в огонь!
Но в глубине души,
На донце сердца где-то

Я голос услышал,
Он произнес: не тронь!

Не тронь! –
Услышал я. –
Горенье – это правда,
Оно – конец всему,
И лучшее, что есть,
И все живое в мире
Этой сути радо –
Отполыхать, отпеть, оплакать
И – отцвесть!

А пламя между тем
К речушке приближалось,
Еще мгновенье –
И сошлись вода с огнем...
Под пепелищем вновь
Живое
Возрождалось –
Все то, к чему придем

И от чего уйдем.

И ты передо мной
На склоне опаленном
Стояла, молодая,
И звала меня.
И в общем сердце нашем,
Юном и влюбленном,
Услышал я порыв
Цветенья и огня!

ЛИСТЬЯ ЖЕЛТЕЮТ...

Мы с тобой расставались на несколько дней.
«Наша вечна любовь!» — ты сказала.
Подарил я тебе верность дружбы своей
И букетик весенних фиалок.

И уехала ты...
По утрам жду письма,
Дни и ночи проходят в тревоге.
И все кажется, будто идешь ты сама
Мне навстречу по пыльной дороге.

Временами и голос почудится твой,
Но никто тишину не развеет.
Одинокую грусть разделяя со мной,
Потускневшие листья желтеют...

НОЧНОЙ ЭТЮД

Ночь скрывает облака
И стирает грани.
Не видны издалека
Мира очертанья.

Не увидеть зимний сад –
Тьма во взоре стылом.
Невидимка-снегопад
Реет
Над аилом.

Ночь не хочет уходить,
Льется черной тушью.
Никого не разбудить –
Надо ль мучить душу?..

Где вчерашняя стерня
Зябко взор томила –
Снеговая простыня
Нежно все укрыла.

СНЕЖНАЯ НОЧЬ

Преобразился черный лик земли,
Как будто молоко в ночи вскипело,
Как будто чьи-то руки так умело
Куст за кустом переодеть могли,
Чтоб строчки, что вчера лишь сердце жгли,
Перед рассветом записал я смело.

НОВЫЙ ГОД

Чтобы жизни все краше и краше цвести,
Надо смело к намеченной цели идти.
Новый год поднимается новым мостом
По законам природы на нашем пути.

Оглянитесь назад, устремляясь вперед,
И сравните минувший и будущий год:
Новый мост выше старого, шире, прочней –
В нас надежды вселяет и в путь нас зовет.

Поглядите, как празднично, чисто, светло,
Белым снегом осеннюю грязь занесло.
Так давайте оставим, с собой не возьмем
И дурные поступки, и помыслов зло.

Чтобы жизни все краше и краше цвести,
Надо смело к намеченной цели идти.
Новый год поднимается новым мостом
По законам природы на нашем пути.

ЖАКШЫЛЫК

Лирический репортаж

I

Народ мой, как и многие народы,
И ведал горя, и знавал невзгоды,
И верил в будущее счастье – не терял
Надежды в самые глухие годы.

Народ мой в тяжких испытаниях не сник.

В мечтах предвосхищая долгожданный миг
Начало светлой жизни, в семьях горцев
Давали сыну часто имя Жакшылык.

Определяло это имя метко
И чаянья и устремленья предка.
Да будет счастье прочным! – имя Жакшылык
И ныне пишут в метриках нередко.

* * *

Мой современник Жакшылык, прошу , садись
Со мною рядом. Устремимся вместе ввысь.
На старте замер быстроскрылый лайнер,
Готовый в солнечное небо унести.

«Взлетели!» - говорит бывалый кто-то
Для новичков. Приятного полета
По репродуктору желает экипаж
Нам всем от имени Аэрофлота.

Ну, Жакшылык, волненья наши позади,
И чтобы сердце успокоилось в груди,
Садись свободней и в иллюминатор
На нашу землю дорогую погляди.

Мы устремляемся все выше в синеву.
Полет на «Ту» подобен сказке наяву.
Мой друг, четыре лишь часа полета,
И прилетаем мы с тобой в Москву.

Когда сквозь облака наш лайнер пролетал,
Я думал: если б можно было, я бы взял

С собой немного облачного хлопка,
Увез бы в целлофане с надписью «Кыял»*.

О девушки киргизские, я с вами
Расплачиваться стал бы облаками
За поцелуи. Были бы довольны вы
Таковыми вот воздушными платками?

А ты как думаешь, довольны или нет? –
У Жакшылыка я спросил. Кивнув в ответ,
Он рассмеялся. Вдруг над облаками
Мы поднялись – в салоне солнца яркий свет.

Действительно, как метко это имя,
Придуманное предками моими!
Лететь вот так, как мы, и значит «жакшылык» -
В наш век сбылось предвиденное ими.

Арал раскинулся в белесых берегах
Так широко, что нам, летящим в облаках,
Вдруг показалось, что пахнуло морем,
Мы привкус соли ощутили на губах.

Гудит мотор, и слышится мне в гуле том
Сквозь сон: «Махну серебряным тебе крылом...»
Открыл глаза – наш самолет над Волгой.
Эй, Жакшылык, проснись, чтоб не жалеть потом.

Краса и гордость русского народа.
Идут буксиры, баржи, пароходы.
Смотри, наверно, этот караван судов

* Кыял – объединение народных промыслов.

Везет машиңы Волжского завода.

Известно с детства нам: великая река
И полноводна, и безбрежно широка...
Перелетели, как перешагнули, -
Для лайнера она не шире ручейка.

Быть может, длинный путь проделав в синеве,
Вы подлетали, как и мы сейчас, к Москве,
Стараясь разглядеть в иллюминатор,
Что там виднеется в густой лесной листве?

Я вниз гляжу, и в мыслях у меня одно:
Где то, что я мечтал увидеть так давно?
Где те дома высотные, что всем нам
Известны по телеэкрану и кино?

А мы снижаемся к лесам зеленым.
И вот, надежным встреченный бетоном,
Наш самолет уже несется по земле,
Приветствуя Москву земным поклоном.

Взлетают и садятся лайнеры вокруг,
Послушные движению умелых рук.
Ну что же, Жакшылык, мы прилетели.
Ты видишь надпись «Домодедово», мой друг?

Проходим переполненным перроном:
Выходят и садятся по вагонам
Вокруг нас люди. Мы спешим туда, где «М»
Мерцает в ранних сумерках неоном.

На эскалатор очень осторожно
Ступаем мы – понять, наверно, можно
Того, кто в первый раз спускается в метро:
Не то что страшно, но чуть-чуть тревожно.

Багаж наш – дыни – обхватив руками,
Стоим, а рядом люди с рюкзаками
И чемоданами. У большинства багаж
С аэрофлотскими ярлыками.

Электropоезд, скорость сразу же набрав,
Помчался к следующей станции стремглав.
«Откуда вы?» - стоящий рядом русский
Спросил меня, на наши дыни указав.

Мне было радостно, что я отвечу
Ему по-русски, что при этой встрече
Не буду как бы глух и нем, что в школе мне
Понятны стали звуки русской речи.

«Мы из Киргизии», - сказал. Похоже, он
Моим ответом был немного удивлен.
Не знают многие, что бахчеводство
У нас освоил не один уже район.

За окнами дворцы – один другого
Прекраснее. Волнение нами снова
Овладевает: вдруг проехали уже? –
Нам выходить на «Площади Свердлова».

II

Назавтра утро выдалось погожим.
Друг другу улыбаясь и проходим,
Идем, любуясь городом, ни на один
Другой на свете город не похожий.

Идем аллеей, что известна всей стране –
Аллеей космонавтов. В синей вышине
Указывает путь к далеким звездам
«Восток» - корабль-батыр в сверкающей броне.

Куда ни глянь – осуществленная мечта.
Эй, Жакшылык, смотри, какая красота!
Об этих пери, из Москвы вернувшись,
Рассказывал нам всем не раз Суран-ата.

Пятнадцать девушек на пьедестале
Пред нами в струях водяных предстали.
Они пятнадцати республик дочерей
В своем единстве олицетворяли.

У каждой девушки своя краса и статья.
Ты знаешь, Жакшылык, мне наказала мать
Про девушку из нашего селенья,
Как, мол, она теперь в Москве, поразузнать.

Пятнадцать девушек передо мною
Окружены танцующей водою.
Одна из них, ну вылитая Айганыш* -
Вот та, что в платье с золотой каймою.

*Айганыш – киргизка.

О дочь Киргизии, привет твоим родным
Мы, возвратившись в отчий дом, передадим.
Счастливая в кругу подруг счастливых! —
Для нас твой образ от Москвы неотделим.

* * *

Флаг выставки* полощется высоко —
Полсотни метров высота флагштока.
Здесь страны севера и запада сошлись
Со странами и юга и востока.

Нагрудные значки всем были вручены,
Чтоб видеть, из какой приехал ты страны.
На этой выставке международной
Все языки, какие в мире есть, слышны.

«В борьбу за мир еще одна страница
Сегодня вписана. Здесь убедиться, —
Сказал ЮНЕСКО представлявший делегат, —
Мы можем все, что к миру мир стремится».

«Здесь книги собраны со всех материков,
А это — сила посильней любых штыков», —
Закончил речь под гром аплодисментов
Московский моторист товарищ Иванов.

Вот ленточка разрезана, и в зале
Мы оказались. Книги окружали
Со всех сторон нас в переплетах всех цветов —
Они весь мир пред нами открывали.

*Имеется в виду Московская международная книжная выставка-ярмарка.

Ты видишь, друг мой и ровесник Жакшылык,
Труды, что первыми стоят средь прочих книг?
Без сочинений Ленина и Маркса
Едва ли ныне в целом мире есть язык.

Смотри, стена, что прямо перед нами,
Вся светится, сверкает, словно пламя –
Пятнадцать флагов кумачовых вдоль стены,
И кумачовое над ними знамя.

Здесь наша жизнь: шумят леса, сады цветут,
Здесь трасса БАМа и космический маршрут –
Издания Советского Союза,
В них защищают мир и прославляют труд.

Они стоят несокрушимой ратью –
Пятнадцать флагов, как пятнадцать братьев.
Родного Киргизстана флаг – один из них,
Горячих сердцем и батыров статью.

С той полки, где четырехтомный наш «Манас»,
Подолгу кое-кто из иностранцев глаз
Не сводит, выражая удивленье, -
Считал, поди, что письменности нет у нас!

Меж иностранцев к нашим достижениям
Относится иной с пренебреженьем.
Но большинство не так: «Айтматов!» - говорят,
На нас указывая с уваженьем.

Вот так-то, друг мой и ровесник Жакшылык, -
Семь дней мы прожили с тобою в мире книг.

Я видел – вел ты записи в тетрадке
Неутомимо, как прилежный ученик.

Еще бы: поучиться, в самом деле
Здесь есть чему – в течении недели
Обменивались опытом почти сто стран,
Немало важных дел решить успели.

Талантами богаты наши горы.
Свидетельство тому – те договоры,
Что заключили мы на выставке: прочтут
Во многих странах наши книги скоро.

Прочтут – увидят наши снежные хребты,
Гладь Иссык-Куля и весенние цветы,
Узнают тружеников Киргизстана,
Их достижения, заботы и мечты.

III

Мой друг и спутник, завтра нам в дорогу.
Навряд ли кто меня осудит строго
За то, что я скажу: как мал он – день!
Увидеть хочется еще так много!

По-летнему синее небо над Москвой.
Бульварное кольцо еще шумит листвою.
А вот и площадь, на которой Пушкин
Стоит с задумчиво склоненной головой.

Киргизы никогда не оставляли
Того, кто в затрудненье иль печали,

Без помощи. О чем ты думаешь, скажи,
Стоящий на высоком пьедестале?

Другая площадь. Всадник, устремивший взгляд
На Моссовет. Он восемь сотен лет назад
Привел на эти берега дружину
И основал тогда еще не стольный град.

Взирает основатель с изумленьем:
Что стало с маленьким лесным селеньем!
Все удивительно, но более всего
Он поражен людским столпотвореньем.

Что долго думать, князь! Послушайте меня:
Скорей слезайте с неподвижного коня,
Костюм и плащ приобретите в ГУМе –
Доспехи ваши не для нынешнего дня.

Заранее вас поздравляем и пойдем –
Нам надо дорожить последним нашим днем.
И я и друг мой навсегда запомним,
Как по Москве весь день бродили мы вдвоем.

Сказать точнее – были мы частицей
Толпы многоголосой, многолицей.
Приезжих из всех республик и краев
Встречали мы на улицах столицы.

Проходим медленно вдоль крепостной стены,
Её суровой красотой восхищены.
Подобен древний Кремль нарынским скалам,
Которым никакие бури не страшны.

Смотри, мой друг, как башни величавы.
Они видны со всех концов державы
Бескрайней нашей, и для всех нас Кремль
Есть средоточье гордости и славы.

Шаги здесь гулки. Шум не слышен городской.
Теперь до набережной нам подать рукой.
Мы спустимся и сосчитать ты сможешь:
Семь башен высятся над самою рекой.

Река Москва несёт пред нами воды.
О Жакшылык, мой друг и одногодок,
Смотри, вершилась здесь на этих берегах
История великого народа.

Вода меж берегов, закованных в гранит,
Сверкает, светится, играет и блестит,
Как будто опоясывает город
Кемер*, что бирюзой и жемчугом расшит.

А над водой жемчужно-бирюзовой
Пролет моста почти что стометровый.
Хоть мост на взгляд воздушен, как Бибисара**, -
Прочны его гранитные основы.

Ты слышишь, друг, курантов Спасской башни бой –
Пора на площадь вновь вернуться нам с тобой
И прямо к Александровскому саду
Мы выйдем по брусчатой гулкой мостовой.

*Кемер – национальный ремень, украшенный драгоценными камнями.

**Имеется в виду выдающаяся киргизская балерина Бибисара Бейшеналиева.

Мы не пойдем в зеленые аллеи,
Мы не пойдем к тем клубам, что алеют
В саду под кронами деревьев. Мы, мой друг,
Пойдем в людском потоке к Мавзолею.

В тот день, как и всегда, к вождю народных масс
Естественно, шли люди всех национальностей и рас.
Шли к Ленину. Одни и те же чувства
И думы, знаю я, объединяли нас.

Ты символ счастья всей планеты, Ленин.
Тобой сердца людей согреты, Ленин.
Ты путь нам указал, и в жизнь мы претворим
Твои великие заветы, Ленин.

Заря, что в Октябре над миром занялась,
Все разгорается, сверкая и лучась.
Бессмертен вождь – его живого сердца
С курантами Кремля нерасторжима связь.

Поток людей, как время, бесконечен
К тому, кто в памяти народной вечен.
Для всех, кто, как и мы, входили в Мавзолей,
Тот день был встречей с Лениным отмечен.

И я сказал, из Мавзолея выходя:
Запечатлели мы в сердцах лицо вождя.
Он учит нас и творчеством и жизнью
Служить народу, сил душевных не щадя.

С удвоенным упорством за работу
Мы примемся. Коль были недочеты,

Так мы исправим их. Нельзя не оправдать
Москвы гостеприимство и заботу.

Взгляни еще раз на кремлевских звезд лучи, -
Расскажешь дома, как горят они в ночи.
А помнишь, друг, как, наших дынь отведав,
Наперебой их вкус хвалили москвичи?

Мы многое за эти дни успели,
Хотя, быть может, меньше, чем хотели.
Москва! От всей души спасибо! – Ыракмат!
Мы прожили счастливую неделю.

Выходит в разных странах много разных книг
На разных языках, но есть один язык,
Понятный всем – язык труда и мира.
Да будет на земле навечно Жакшылык!

- ПОЭМА -

ВОЖАТЫЙ

Памяти Эсенбека Борончиева

I. Выпускник

И по равнинам, и по горным склонам
Июнь давно открыл глаза цветов.
Мир возродился праздником зеленым
И каждого порадовать готов.

Едва аилы встретятся с рассветом,
Ученики по улицам спешат,
И схож любой аил сейчас с букетом –
Ведь сколько их, букетов, у ребят!

Цветы текут по гулким коридорам,
Цветы текут и в зал, и в светлый класс.
Цветы, цветы в руках людей, которым
Сегодня школа скажет: «В добрый час!»

Всю школу захлестнуло ароматом,
Вся школа, как цветочный павильон;
И поневоле видится ребятам
Последний день экзаменов, как сон.

Сместились чувства, сроки, расстоянья:
Не просто, как-никак, отдать на суд
За десять лет полученные знания
В десяток ограниченных минут.

День этот обладает чудным свойством:
С мальчишеством дороги разошлись,
А рядом ждет с понятным беспокойством
Уже самостоятельная жизнь.

Да, требования к юным будут строги,
И все вопросы – ох, как нележки.
К своим столам проходят педагоги,
Волнуясь так же, как и выпускники.

Для тех и для других – пора отчета,
Одна и та же их связала нить:
Ребятам – сдать экзамены забота,
А взрослым – беспристрастно оценить.

В десятом «Б» - счастливейшие лица:
Нет ни единой тройки у ребят,
И вправе он, десятый «Б», гордиться
Победою в борьбе за аттестат.

Директор улетающим питомцам
Напутствие со сцены произнес,
Желал им постоянной дружбы с солнцем,
Большого счастья и удач всерьез.

И школьники вчерашние впервые
Рукопожатьем обменялись с ним.
Забудутся ль мгновения такие?
В них – жар души, а не холодный дым.

Учитель... Нет возвышенной призванья,
Не назовешь профессии святей.
И как болят во время расставанья
С питомцами сердца учителей!

Ученики ещё толпились в зале,
Когда к ним быстро подошел физрук:
- Ребята, вы Эссена не видали?
«Да вон Эссен!» - «Сюда скорее, друг!»

Физрук похлопал по плечу Эссена:
- Давай-ка, брат, к диспетчеру бегом.
Тебя он хочет видеть непременно,
Потолковать с тобою кой о чем.

Учителя сидели в кабинете,
Беседа оживленная текла.
Эссен – назад, но, юношу заметив,
Директор тут же встал из-за стола.

- Входи, входи, Эсен ... Хотя я поздравил
Уже вас всех, но – повторяюсь опять...
Ты в море знаний десять лет проплавал –
А не пора ли нынче в гавань стать?

В газетах мы встречаем то и дело
Твои заметки и статьи, Эсен.
С комузом ты справляешься умело.
Рисуешь хорошо. Притом – спортсмен.

Но... путь твой был пока что трудноватым,
И не росло на нем, мы знаем, роз...

Желаешь в нашей школе быть вожатым? –
Раздался неожиданный вопрос. –

Конечно, нужно малость подучиться:
На курсы специальные пошлем.
А через год вернешься из столицы,
И эта школа – навсегда твой дом.

Эсен своей фантазией богатой
В грядущее себя переносил
И был в нем кем угодно... но вожатый?
Подобное представить – выше сил.

Взять, например, Шавкета и Омора.
Их издавна манил чабанский труд.
И что же? Не потребовалось спора:
Они уже сейчас овец стригут.

Всяк труд почетен... но поймите сами:
Когда огонь в твоей груди горит,
А ты возиться должен с малышами –
Ведь это самый настоящий стыд...

Дверь распахнула седенькая тетка –
Она Эсену заменяла мать,
И мальчик с детства прозвищем «сиротка»
Потребовал себя не оскорблять.

Каким она обедом угощала!
Как бойко хлопотала у стола!
Но ел Эсен без аппетита, мало –
Другим забита голова была.

- Ох, мой голубчик, я совсем старею:
Забыла, как, должно быть, ты устал ...
Тебе не до еды... Ложись скорее. –
И возражать ей Эсенбек не стал.

В саду, где колыхался запах тминный,
Он лег на деревянную кровать,
И вот – полузабытые картины
В его сознание начали всплывать...

II. Школа

По пути к джайлоо маме стало худо.
У кривой березки мама прилегла.
После усадили маму на верблюда, -
Пожелав ей счастья, - жители села,
И отец ее домой повез оттуда...
На ущелье птицей опустилась мгла,
Путников застав у старой, ветхой юрты.
В ней и разместились; и меня под утро
Мама родила.

Белый верблюжонок мне был предназначен,
Он со мною вместе заливался плачем:
Больно малышу – кольцо продели в нос.
Годы покатались с гулом водопада.
Мать с отцом пасли в горах верблюжье стадо.
Я при нем подрос, и Белый мой подрос.

Помнится мне ясно каждая кочевка.
Вот уж я закутан с головы до ног
В теплую кошму, к горбу привязан ловко,
Так, что ни за что б с него упасть не мог.

Мать слыла в аиле смелой и везучей,
Нипочем ей были осыпи над кручей.
Едет на верблюде (в поводу - другой)
И средь скал отвесных запоет порой.

Кто- то из верблюдиц громко, жутко стонет,
Вспомнив верблюжонка, сдохшего на днях:
Эхо в пропастях с беззвучным плеском тонет,
И невольно мне сжимает сердце страх.

В сумерках мы видим перевал, который
Нужно, хоть убейся, за ночь одолеть.
Служит лунный свет единственной опорой,
А насколько ж ненадежна теней сеть!

Узкая тропа то ливнями размыта,
То скотом разбита –
На версту подряд.
Плохо здесь верблюдам: плоские копыта
По камням скользят.

Грузно падают верблюды на колени,
И дрожат колени эти неспроста:
Никому не спустит слабости и лени
Грозный, жесткий перевал Иссык – Ата.

О глаза верблюдов там, на перевале!
Не глаза, а чаши, полные печали.
И, на мир взирая с болью и тоской,
Как они взывают к жалости людской!

Самый краткий отдых – и опять на гребень:
Вытянуты шеи, оттопырен хвост.
Глянь: теперь ведущий валится на щебень,
Распластавшись в рост.

Что б ни толковали, а животных жалко;
Только вот не скажешь это про отца.
У него в руках и плеть, и даже палка –
Он несчастных ими лупит без конца.

Сусамыр. Освобождение от муки.
Рушатся на землю связанные вьюки.
- Что, досталось? – улыбается ата*,
По худым бокам своих питомцев глядя.
Не поверишь, на такие ласки глядя,
В ругань и побои на Иссык – Ата.

Ну, в иное время и дубины мало,
Чтобы усмирить верблюда - бууру**.
Плохи встречи с ним: едва зима настала
И снежок к тому же выпал поутру.

Любит буура понежиться в сугробах,
Клубы пены ватой отлетают с губ.
Кончена забава. Стоп! Следите в оба:
Можно очень просто обратиться в труп.
Здесь опасней смерча, яростнее шквала:
Все, что не приметит, может в пыль стереть.
Тут и мне понятно, что дубины мало, -
Мой отец навстречу выставляет жердь.

*Ата - отец

**Бура – сильный верблюд-самец.

Так в верблюжьем царстве дни мои летели.
Верблюжата обрели во мне родню.
Просто чудеса: им нет ещё недели,
А в игре ни одного не обгоню.

Дружен был я больше всех, конечно, с Белым –
Зря ль родился с ним в одну и ту же ночь?
Стал погонщиком – не слишком-то умелым,
Но родителям спешил тогда помочь.

Если взглядом я минувшее окину,
Вижу цельную и четкую картину:
Мне пришлось мужать в суровую годину,
В сразу ставшие легендой времена.
А тогда ... тогда не думал я об этом –
И пяти мне не исполнилось тем летом.
Началась война ...

День за днем – сплошная пестрая страница,
Год за годом мчится ...
Майский вечер. Жду я выпаса отца.
Возвращается он поздно, как обычно.
Входит в юрту ... До чего же непривычно
Выражение отцовского лица!

- Что ж, Эссена время отвезти в долину.
В школу. Ведь уж скоро девять сыну.
Поживет пока у тетушки Азим ...
Выпрошу аванс ... хотя бы бога ради.
Ты не беспокойся – будет все, сынок:
Брюки и рубашка, книги и тетради,
Пусть я даже сам останусь без сапог.

Я давным-давно мечтал – признаюсь честно –
Очутиться среди множества ребят.
В нашей юрте почему-то стало тесно,
И помчался я куда глаза глядят.

Копья лунные ломая, горы гордо
В небо вздыбились вблизи и вдалеке.
И милее, чем всегда, казались морды
Верблюжат, игравших в лунном молоке.

Звездным трепетом дышал весенний воздух.
Пояс Млечного пути был так красив!
Облака у скал устроились на отдых,
Плотно их обвив.

Ну, а если взять да сверху кинуть камень?
Разорвутся облака – и к нам на луг
Заструятся невесомыми клочками,
Плавно вычертив узор, за кругом круг.

Грусть, под радостью дремавшая подспудно,
Охватила неожиданно меня
Пониманьем, как без гор мне будет трудно, -
Ведь без гор я не жила еще и дня.

А без мамы? Без неё смогу ли жить я?
Слезы жгут меня расплавленным свинцом.
Но свершилось долгожданное событие,
И на Белого садимся мы с отцом.

Да, питомец мой и резвостью и силой
Вправе хвастаться, а я – гордиться им.

Мама шепчет: «Береги здоровье, милый».
Скрылась в юрте, зарыдав. И мы – пылим.

Белый мягко в пыль ступает по дороге,
В бег пускается, лишь только захочу.
Вдруг – раздвинулись безмолвные отроги:
Перед нами там, внизу, - долина Чу.

В бороздах бредут, шатаясь, лошаденки,
Тяжко-тяжко за пластом ложится пласт.
От села мальчишки мчатся с криком звонким:
Мы ведь новенькие, нужно встретить нас.

И, себе рисуя долгожданный отдых
После жуткой тряски по горам крутым,
Добрались мы, наконец, уже при звездах
К тетушке Азим.

... С гулом водопада покатались годы.
Кончились, казалось, недавние невзгоды.
Я уж во второй с успехом перешел.
Помню, как играл с друзьями без заботы, -
Ведь друзей немало я в селе нашел.
И была весна. И ветер был, как шелк...

Вот в такие дни на пастбище верблюжьем
Мой отец скончался, от меня вдали.
Привезли его в село по теплым лужам,
В белый саван облекли –
И погребли.

До сих пор, взглянув на горы в теплой сини,
Смех отца я слышу, словно наяву.

Слезы сами так и катятся доныне.
Я в былое уношусь, былым живу.

И бывает это чаще ранним утром,
В час, когда меня разбудит юная заря,
А вершины то мерцают перламутром,
То похожи на изломы янтаря.

Над урочищем родным – заря все шире,
И глазами я его ищу в горах опять.
Только нет уж, нет отца на Кок-Адыре,
Нет и Белого – давно пришлось продать.
И тоскует в нашем старом доме мать:
Мы одни остались с нею в этом мире –
Как не горевать...

Мама вовсе сникла. Вовсе поседела.
(Красило ль несчастье хоть кого-нибудь?)
Да, к тому же, стала кашлять то и дело,
Так мучительно надсаживая грудь.

Стебли жесткого, колючего курая,
Ветки, прутья, пни гнилые – все в тындыр.
Давит, давит ноша, ноги подгибая:
Не вязанки на спине, а целый мир.

Мамину фигуру я вижу издалека –
Голова её к коленям словно приросла.
Бедная, родная ... Без жалоб, без упрека
Сколько тяжестей она перенесла!

Все-таки я крепнуть начал постепенно:
За кураем в горы вскоре сам ходил,

Брался и за вилы, когда возили сено, -
В общем, набирался умения и сил.

Вновь сменились годы. Я – смотри-ка! – в пятом.
Не отстаю в учебе – троек нет почти.
Со мною интересно, мне кажется, ребятам –
Всегда спешат навстречу, всегда нам по пути.

Хорошие песни мы с ними разучили,
Гонялись друг за другом на окраине села.
А маму все болезни, хворобы всё точили,
И горький срок настал –
Слегла...

Мал я был, но сразу понял, что случилось.
«Мама!» - крикнул, ну, а голоса и нет.
Все вдруг перекошилось, закрутилось,
И померк перед глазами белый свет.

Словно бы меня толкнули чем-то сзади,
Словно бы с обрыва я слетел в поток...
А очнулся – тетя мне лицо и руки гладит,
Шепчет потихонечку: «Сынок».

Не изведаль я сиротской горькой доли,
Мать мне заменила тетушка Азим.
Никогда я не был для неё чужим,
Но стонал, скрипя зубами, от душевной боли,
Правда,
Был и с холодом и с голодом знаком ...
И – еще сильнее привязался к школе.

Все, что только есть хорошего во мне,
Этим классам, этим партам я обязан,
К ним душой, умом и сердцем я привязан –
Даже вот сейчас, во сне...

III. Вожатый

Когда Эсен проснулся, за дувалом
Неторопливо догорал закат,
И был насквозь мерцаньем нежно-алым
Пронизан тихий яблонево́ый сад.

Уже звезда Чолпон мерцала зыбко,
По кронам прыгал свежий ветерок.
Эсен слегка поежился – продрог,
Но на лице – счастливая улыбка.

Неужто два или три часа назад
Мир виделся ему таким унылым?
Прозрение. Решение. Он рад,
Что больше не расстанется с аилом.

И, глядя на шуршавшую листву,
Где пред сном перекликались птицы,
Увидел он, как будто наяву,
Все то, что дальше в жизни с ним случится.

... Закончил курсы. (Что ж, не институт,
Но ведь и тот не так недосыгаем.)
Зовут его почтительно агаем*
Средь младших, да и старших там и тут.

*Агай – почтительное обращение младшего к старшему.

В Кенеше – так аил зовется –
На месте дряхлой мазанки отца
Он дом построил с клумбой у крыльца
И с окнами туда, где всходит солнце.

Дом славный. Не найдется никого,
Кто равнодушно прошагал бы мимо.
Женат Эсен на девушке любимой,
Две дочки подрастают у него.

Ну, ясно, что не в год случилось это,
Хоть так ему и кажется порой:
Седьмую зиму и седьмое лето
Проводит он с кенешской детворой.

Он свой в аиле. Здесь не нужно глянца,
Чтоб оценить вожатого задор.
Вот он с детьми разучивает танцы,
Вот без труда сколачивает хор;

Вот колышки своей рукой вбивает;
Возникнет сад да новый школьный двор,
Ну, а уж кто в ворота мяч вбивает –
Пожалуйста, копайте до сих пор.

Такой работе ребятишки рады;
Любой малыш о шалостях забыл,
С настроем боевым всего отряда
Без напряженья проявляет пыл.

Покрашены футбольные ворота,
Сверкает новосозданный турник.

Связала всех единая забота,
И найден общий, радостный язык.

Эсен свозил ребят в село Кычана
И с тамошнею детворой сдружил.
У памятника деды-ветераны
Ведут рассказ,
Как их ровесник жизнь свою прожил.

Не скроют, что Кычан проказил тоже,
Что мог о том да этом потужить,
Что был обычным пацаном –
И все же в нелегкий час смог подвиг совершить.

Молчат мальчишки, калпаки снимают ...
Посматривая на друзей своих,
Эсен и сам уже не понимает,
Как отпирался в давний час от них.

Не понимает, что стряслось с Таштаном,
Как научился возводить дома,
И кажется ему немного странным,
Где набрались Сопон с Бакир ума.

Столярничают, пашут, красят стены,
Им в мастерской давно не чужд станок.
О том, что сделал он, - Эссену,
Вожатому Эссену невдомек.

Он просто делал все легко и споро,
Не знал случайных и пустых помех.
Он даже на уборку помидоров,
Пожалуй, выбирался раньше всех.

Ну, тех, кто ленив, похвалит смело,
Ну, лодыря усмешкой подхлестнет.
И, хоть считал, что ничего не делал,
А в общем, славный вырастил народ.

... Все Эсенбек увидел взором детства,
Пока рассвет вставал прозрачно ал,
Но только к болям собственного сердца
Прислушаться совсем не пожелал.

А зря. Оно в себя вмещало много
Добра, всечеловечьего добра.
И вдруг достигло, видимо, порога –
А за порог не глянет детвора.

Лежит средь поля чистого вожатый,
Себя за грудь руками ухватив.
А дождь – веселый, вешний, конопатый –
И не кончает свой простой мотив.

Испуганно несутся через поле
Мальчишки,
Завопив: - Агай! Агай! –
Тот, скорчившись от нестерпимой боли,
Улыбнулся им:
- Бывает...

Лишь на коня, ребята, посадите,
А конь меня до дома доведет.
Эх, доживем еще до тех событий!..
Еще не тот затеем хоровод!..

Мгновенно успокоились мальчишки:
Вожатый их – правдивый человек.
В путь двинулся, держась в седле не слишком,
Больной с войны вожатый Эсенбек.

Добрался и тогда лишь вспомнил смутно,
Что дома нет ни дочек, ни жены:
Они к родне отправились как будто
И возвратиться через день должны.

Вернулись. Было тихо-тихо в доме.
Срывалось эхо странное со стен.
И ничего не изменилось, кроме
Того, что на постели спал Эсен.

Он крепко спал – вовек не пробудиться.
Он спал, не пробуждаясь на заре.
И осыпали бойким пеньем птицы
Огромный сад на бывшем пустыре.

Что он свершил, простой, негромкий, скромный?
Он светозарен был и легкокрыл.
Он силы был воистину огромной:
Он миру поколения взрастил.

МАЗМУНУ

Акындын ак жолу.....	6
Талантын артсын.....	8
АЛГАЧКЫ ЫРЛАР.....	9
Күдөрүң үз, жалкоолук.....	9
Атама.....	9
Тилек.....	10
Ак терек.....	10
Комузчу кыз.....	10
Ширетүүчү.....	11
Жаз айына.....	11
Мекенге берип жатканым.....	11
Жеңеме.....	12
Апам.....	12
Жүргөнсүйт бийлеп -жүгүрүп.....	13
Булак.....	13
Жазгы жамгыр.....	14
Энеме.....	14
Станок.....	14
Ала – Тоо.....	15
Кар жааган түнү.....	15
Ак куулар сапарына.....	15
Көктөм.....	16
Алма.....	16
Менин пейилим.....	17
Сайра чымчык.....	17
Жакшы көрөм.....	17
Кеч күз.....	18
Күрөң уй.....	19
Шахтерго.....	19
Кыскача пикир.....	20
Байчечекей.....	21
Теңирден сурануу.....	21
ЫСЫК – АТА ЫРГАКТАРЫ.....	22
1. Тууган жер.....	22

2. Аймагым	23
3. Ысык – Ата - сонун жер.....	24
4. Сагындым	25
5. Ысык – Ата (гимн)	26
КӨЛ ТОЛКУНДАРЫ.....	27
1. Ысык - Көлүм	27
2. Ысык - Көл.....	28
3. Чолпон - Ата	28
4. Жыргады Көлүм, жыргады	29
5. Ушунуңа ыракмат.....	30
6. Сени эстейм	31
7. Көл үстүндө	31
8. Ысык – Көлгө арноо	33
9. Чолпон – Ата	34
10. Ысык – Көл...Чолпон – Ата сонун жериң... ..	34
11. Көл барында.....	36
Элесин көрөм баланын	37
Кыз келди.....	38
Асылып жатам калемге.....	38
Чач тарач	39
Кошулалык.....	39
Апам менен сүйлөшүү	40
Апам менен Мира кыз	41
Барсаң бар, кызым... ..	42
Аялзат – үйдүн арчасы.....	43
Булгаары топ.....	44
Төө-Кокту.....	45
Ала-Тоого.....	46
Булбулга	46
Кыргызстан.....	47
Май айы	48
Чынгыз баатыр болгон жыл	49
Балама	49
Чыйралуу	50
Момбектин «Дент. Иси»	52

Көң - Колдун суусун ууртадым	53
Жомоктон элес.....	54
Айыл күнү	55
«Обон» - мен үчүн оту өчпөгөн коломто	59
«Обон»	60
Кайыржан.....	61
Ошол күндөн	62
Эрмегим	62
Коңул ачуу	63
Окуп жүр	64
Сагынганым.....	64
Кучактагым келет аялды.....	65
Ыр жазганым болбосо... ..	65
БАЛДАР ЫРЛАРЫ	66
1. Гербарий.....	66
2. Ысык кум	66
3. Бөбөккө	67
4. Кубандым	68
5. Бала түшүндө	68
6. Уй айдаган кыз	70
“Шайтан араба” тепкен учкуч.....	72
Тамчылар	73
Жаз деми	74
Быйылкы жаз	75
Менде да жалын тутанды	76
Мейли эле.....	77
Роза	78
Айлуу түндө.....	78
Кайдасың сүйкүм карындаш?	79
Сырдашуу	80
А мен дале.....	80
Эстебес чал	81
Аялдын ачуусу.....	82
Эстеликке эки ыр	83
ПЕРЗЕНТ ЫРЛАРЫ	85

1. Уулума.....	85
2. Караалдым, сунчу колду эми	85
3. Тилеймин ушундай болуунду	86
4. Нарындык кыз	87
5. Оюма түшөт «кылт» этип.....	88
Нарынга жете барганда	90
Боз – Терим	92
Байкасак кантет ушуну	93
Табийгат эгер мен десе.....	93
Базарга сатып ийсемби	94
Бир атып коём мынтыкты.....	95
Астронафт чыкты кыргыздан!	96
Жазды тосуу.....	96
Күйөө балама, кызыма.....	97
Тирүүлүк коңгуроосу.....	98
Акын Жолонду эскерүү	99
Ашкерелик	100
Түшүнсөң	101
Жашоо ушундай	102
Кайсын акындын кашында.....	102
Өттү бекен?.....	104
Төл маалы	105
Бала тилеги	105
Жылкычы	106
Газета.....	107
Атанды эстей жүр	107
Мугалим эже.....	108
Шамал менен булут.....	109
Жан сырым	110
Жаштык.....	110
Камчылануу	111
Чемпион	112
Кайтарчу болдук үчөөлөп	112
Бишкектен “крутой” келгенде.....	114
Бакалардын сайраны.....	115

Жалгыздык.....	117
Адамдар түркүн кеп айтат... ..	118
Жакшы түш.....	118
Кетменим	120
Кашка Суу.....	120
Башталды жердин майрамы	121
Жаандан кийин.....	123
Акындын бир түнү	123
Тийер болсо сообу.....	124
Ким калат?	125
Көлөкөм	125
Сурануу	126
Бригадирдин ыры.....	127
Турмуш үчүн.....	128
Бүркүт менен бүркүтчү	128
Диктор кызга	128
Күз	129
Ойго салдың	129
Балким?.....	130
Ааламдагы жандануу адамдардан башталсын.....	131
Көңчүбай акын бар эле	132
Кеңештеги Жаныбектин тоюна.....	133
Айткылачы?	135
Үйрөндүм.....	135
Кыз келди.....	136
Жаңы жылга эки ыр	136
Жалгыз кетип баратам... ..	138
Кызылчачы.....	139
Кеңеш айылым, Тоймат элим.....	140
Чай ичишүү.....	141
“Ай-пери”.....	142
Неберем Айымжанга	143
Комузум.....	144
Жаркыра «Кеңеш» мектеби.....	144
Балтаңды жерге таштаба	145

Эңсөө	146
Сезип турам	147
Поэзия	148
Төрт саптар.....	148
АРНООЛОР	150
Кызым Жылдызга	150
Маэстро	150
Жанып турсун жашоо – өмүрдүн Ак шамы.....	152
Көкө – Теңир колдосун.....	154
Кылым тогошор алдында	155
Сары – Өзөндүн Сардарбек.....	156
Саадаш апага	158
Жаркылдап иним, жүр эсен.....	159
Шаар башчысы	160
Элжирей түшөм эстесем.....	161
Жаңы кылым – жашыл нур	162
Классташ кыз Магида.....	163
Гүлүкан апага	165
Кардиолог	167
Ак сөздөн алдыңарга букет сунам	168
Тилегим	170
Учурашуу.....	171
Жаркылдап жетти Ай – Күнгө	172
Жээниңден болсун гүлдесте	173
Биздин аким.....	175
Солдат көзү	176
Кеминдин суусу – кенен суу	177
Ак бата	179
Ак – Сайдагы ак теректер.....	180
Сары – Жондун салкын абасы	182
Кут болсун сунган ак чының.....	183
Кош, Күлсары - Улуу Чыңгыз канаты!.....	185
Теңдешсиз ырчы.....	186
Соңку сөз	187
Кош, байке, акындардын асылы элең.....	188

Арбагыңа таазим этип, ыр арнайм	189
Коштошуу	190
ПОЭМАЛАР	192
Үзүлгөн үмүт	192
1. Окууну аяктоо	192
2. Эне – атанын элеси	196
3. Тилек	204
4. Акыркы кундор	205
Эпилор ордуна	208
Жакшылык	208
КОТОРМОЛОР	225
Оскөн жерди сагынып	225
Ыйык жер	225
Уулум	226
ШЫҢГЫРАК ГҮЛ	228
I ЖАЙ МУЗЫКАСЫ	229
Жылаажын	229
Көпөлөк балага	230
Торгойго	230
Көпөлөк	234
Жамгырлуу жай	235
Токой	236
Серенада	237
Күүгүмдөгү талаа	238
II КҮЗ МҮНӨЗҮ (Жаан-чачын)	241
Күзгү роза	242
III. АЙНЕКТЕН АРЫ – БААРЫ АППАК	244
I V САЛАМАТСЫНБЫ, ЖАЗ!	248
Балык	251
Күкүк	252
Жазгы жамгыр	253
Спонсор жөнүндө учкай сөз	255

СОДЕРЖАНИЕ

- СТИХИ -	257
Подснежники Перевод В. Шленского.....	257
Возвращается юность весною Перевод Вяч. Шаповалова.....	257
Весеннее утро Перевод Вяч. Шаповалова	259
Родник Перевод М. Еремина	260
Тот давний свет Перевод. Вяч. Шаповалова.....	261
Мечты Перевод Вяч. Шаповалова	263
Ветер и туча Перевод В. Шленского.....	264
Дождь Перевод Ю. Смышляева	265
Жаворонок Перевод В. Шленского	265
Посвящение Перевод В. Шленского	266
Туя-кокту – верблюжья ложбина Перевод. Вяч.Шаповалова.....	268
Торопит время Перевод В. Шленского	269
Малыш Перевод. Вяч. Шаповалова.....	270
Кожаный мяч Перевод В. Шленского	271
Матери Перевод Ю. Смышляева	272
Сельский день Перевод В. Шленского	273
Простая истина Перевод Ю. Смышляева	277
Пойми Перевод В. Шленского	278
Совместное чаепитие Перевод В. Шленского	278
Цветы памяти Перевод Ю. Смышляева	279
Дорога Перевод Вяч. Шаповалова.....	280
Парикмахерше Перевод М. Еремина.....	285
Размолвка Перевод Ю. Смышляева.....	286
Рассказ сына поэта Перевод В. Шленского.....	287
Запах детства Перевод В. Шленского	288
Моя любовь Перевод Ю. Смышляева	290
Иссык_кульский вальс Перевод В. Блиновой	290
Две грозы Перевод Вяч. Шаповалова.....	291
В то лето Перевод Вяч. Шаповалова.....	292
Осень Перевод Ю. Смышляева.....	293
Огонь Перевод Вяч. Шаповалова	293
Листья желтеют... Перевод В. Блиновой	295
Ночной этюд Перевод Вяч. Шаповалова	296

Снежная ночь <i>Перевод Ю. Смышляева</i>	296
Новый год <i>Перевод М. Еремина</i>	297
Жакшылык <i>Лирический репортаж. Перевод М. Еремина</i>	297
- ПОЭМА -	310
ВОЖАТЫЙ <i>Поэма. Перевод Ю. Смышляева</i>	310
I. Выпускник	310
II. Школа	314
III. Вожатый	322

Көркөм-адабий басылма
Жаманкулов Көкүл

ЖОЛЖОРГО

(Чыгармаларынын бир томдук жыйнагы)
Кыргыз жана орус тилдеринде

Редактору: Жылдыз Жаманкулова
Компьютердик калыпка салган жана
мукабасын жасалгалаган: Мурзабеков Улан

Форматы: 60x84, $\frac{1}{32}$ **Көлөмү:** 10,5 б. т.
Офсеттик кагаз. Нускасы: 500 даана.

"Из-Басма" басмасы,
Бишкек ш. Интергельпо көчөсү, 1а.